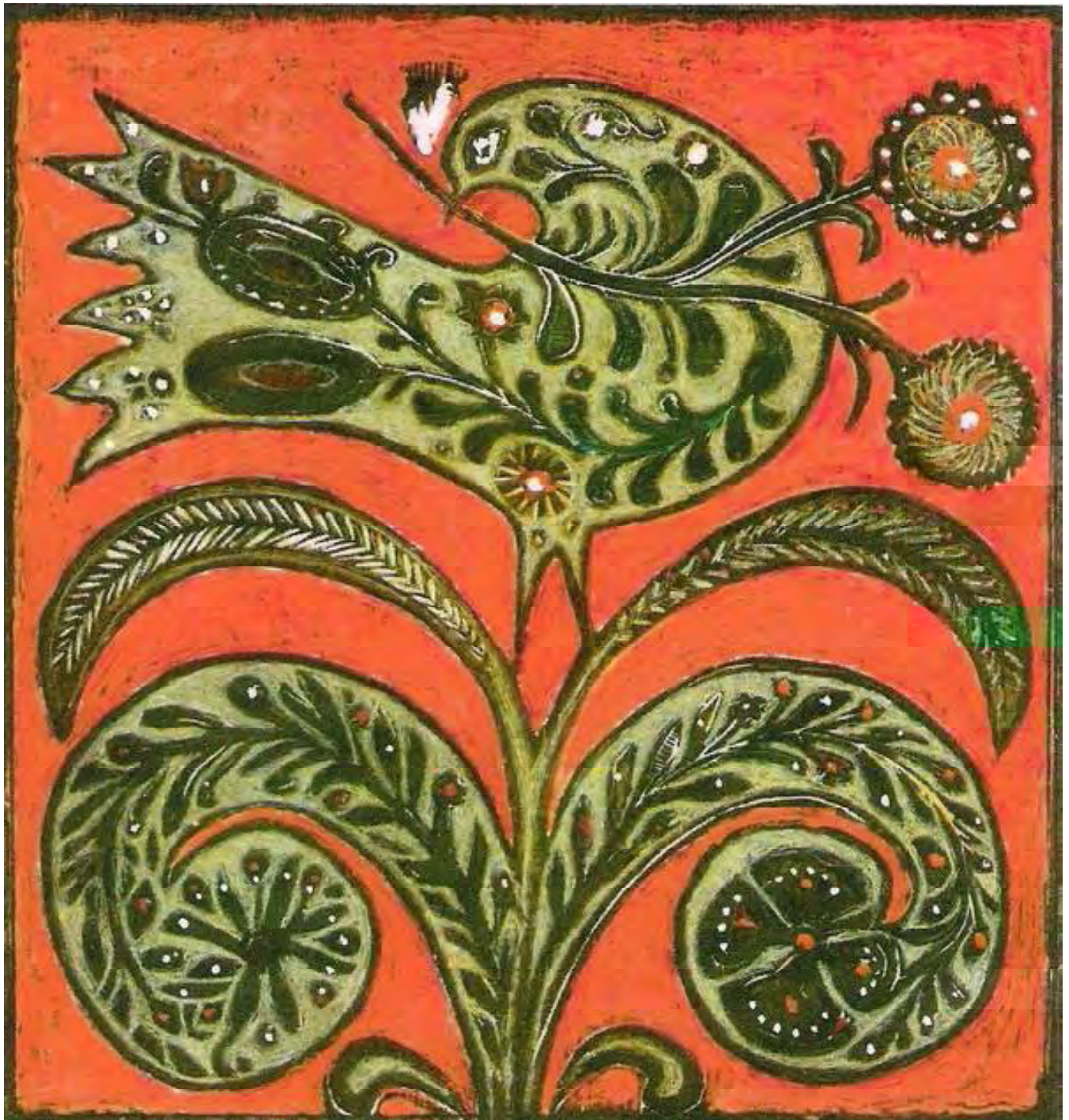


# BÖRZSÖNYI HELYKÖN

Irodalmi, művészeti, természetbarát folyóirat

X. évfolyam 10. szám, 2015. október

"Áldjon meg az Isten mindenkit, aki az áldatlan magyar ugart tördeli."



Bús gerlice... : Nógrády Andor grafikája

**Tartalom:**

- Ketykó István:Ötvenhat loboncos évemmel nem kérkedem; (vers) 3**  
**Dr. Koczó József:Településrajzok az Ipoly mentéről V. (képes helytörténeti írás) 4-15**  
**Karaffa Gyula:1956; (vers) 16**  
**Fetykó Judit:Az úton VII. rész; (könyv részletekben) 18-25**  
**Csáky Károly:Októberi ima; (vers) 26**  
**Debreczeny György:kifulladásig; (vers) 28**  
**Csáky Károly:Pongrácz Lajos és a Pongráczok emlékei Hontban; (képes helytörténeti írás) 3-56**  
**Tóth Imre:Infra; Kardinális; (versek) 58**  
**Kiss-Simon Miklós:Csicsófalvi vadászikönyv; (írás) 60-65**  
**Kiss-Simon Áron:A múlt; (írás) 66**  
**Horváth Ödön:Ébredezés; Kis jövevény körül; (versek) 68**  
**Kő-Szabó Imre:Jocó laza monológja; (írás) 70-72**  
**Székács László:Új bekezdés; (vers) 74**  
**B. Tóth Klára:Égi idolk; (vers) 76**  
**Kovács T. István:Nézik az eget; (írás) 78-79**  
**Kerekes Tamás:Idegen a síromban III. rész; (írás) 80-85**  
**Molnár József:Papír-szeletek; (vers) 86-87**  
**Végh Tamás:Abszolút ős; Budapest nyílt város; (versek) 88-89**  
**H. Turi Klára:Önarcképe; (vers) 90**  
**Börzsönyi Erika:Rejtőzködő történet; (írás) 92-93**  
**Vasi Ferenc Zoltán:A demokrácia szentségtelenít; (vers) 94**  
**Pribojszky Mátyás:Az első alma; (írás) 96-97**  
**Hörömpő Gergely:Értékek; (írás) 98**  
**Elbert Anita:Hallod-e Hold a csöndet?; (vers) 100**  
**Dobrosi Andrea:Kerge fűszál; (vers) 102**  
**Maruzs Éva:Családi kiruccanás; (írás) 104**  
**Ember István:A bor dicsérete; (vers) 106**  
**Beszámoló: Nógrády Andor kiállítása Rétságán; Madách Imre Irodalmi Napok Alsósztrégován; Csáky Károly könyvbemutatója a Nyitott Műhely Galériában; Végh József könyvbemutatója Diósjenőn; 108-122**  
**Könyvajánló;123-126**  
**Pályázatok; 127-128**  
**Impresszum; 129**

**E havi számunkat a Jobbágyiban élő és alkotó Nógrády Andor festőművész-grafikus képeivel díszítettük, a képek közlési jogáért hálás köszönetet mondunk! A Szerk.**

## KETTKÓ ISTVÁN

### Ötvenhat loboncos évemmel nem kérkedem

*nem kérkedem ötvenhat loboncos évemmel  
mert soha nem kérkedtem a széppel a jóval mégis  
a sólyomszárny már elröpült velem  
vitte verseim estek azok szakadékba  
tépték farkasok medvék de tudjátok mi a leggyönyörűbb  
mentették soraim odúkba a mókusok  
a széttépett zsoltáraitam vitték hasukon a borzak  
tudom a sólyomszárny már elröpült velem  
vitte verseim estek azok szakadékba  
tépték farkasok medvék de tudjátok mi a leggyönyörűbb  
mentették soraim odúkba a mókusok  
a széttépett zsoltáraitam vitték hasukon a borzak*

*Verőce, 2002. december 31.*

**Dr. KOCZÓ JÓZSEF****Településrajzok az Ipoly mentéről V.**

„Az ember a szíve mélyén örökké oda való, ahol született.”

Tamási Áron

**Ipolyon túli szomszédaink – Pásztó, Bél, Szakállos**

A történelmi múltban, amíg az Ipoly nem húzott országhatárt a bal és a jobb part között, sokkal erősebb kapcsolatok fűzték össze a folyó két oldalán települt falvakat. A közlekedést hidak biztosították, a határok is átnyúltak a folyón, a kapcsolatokat rokonsági szálak tették teljessé. Mindez indokolja, hogy szülőföldünk történetéről úgy alkossunk képet, hogy abból ne maradjanak ki a jelenleg Szlovákiához tartozó szomszédos települések sem.

**Ipolypásztót** 1135-ből származó hamis oklevél **Paztuh** néven említi. Kiss Lajos szerint a Pásztó helynév pusztá személynévből keletkezett magyar névadással. Az alapjául szolgáló személynév szláv eredetű, mely pásztort, mént, csődört jelentett. Szlovák neve: **Pastovce**. A község királyi udvarhely volt, melyet I. László (1077-1095) nővérével együtt sógorának, a Hont-Pázmány nembeli Lampert comesnek (ispán) adott.

**Szent Györgyről** nevezett egyháza papjának jövedelmét 1332-ben 1" márkára becsülik, s 9 garas pápai tizedet fizet. Valószínű, hogy temploma már a XII. században épült, szerény altemplommal. A középkorban premontrei zárda is volt itt, melyet 1546-ban erődítménnyé alakítottak. Ezt az erődítést a török 1552-ben foglalta el.

A településen gyökeret eresztettek a reformáció tanai, 1650-ben a palánki egyházmegye **református anyaegyházai** között említik Pásztót. A templom fatornya 1774-ben leégett, a ma is látható kőtorony 1817-ben épült. A XIX. század elején 657 lakosából 89 római katolikus, akik Vámosmikolai filiáját alkották, a protestánsok száma 568 fő. A vámosmikolai reformátusok pedig Ipolypásztó leányegyházaként gyakorolták hitvallásukat.

**Ipolybél** nevének első említése Györffy György szerint **Byl** alakban 1274-ből származik. A helynév bizonyára pusztá személynévből keletkezett magyar névadással. Más feltételezés szerint az irtvány, tisztás jelentésű szláv szó a forrása. A község szlovák neve: **Bielovce** (1773). Bakács István szerint a pápai tizedjegyzékben szereplő ecclesia Sancti Martini Béllal azonosítható, mivel a templom védőszentje **Szent Márton**. 1493-ban Egyházasbélként szerepel, Pázmány is ekként nevezi. A reformáció itt is híveket szerez: a XVII. század elején lakói az ágostai hitvallást helvéttel cserélik fel. 1650-ben Beél **református anyaegyházáról** tesznek említést. A XIX. század elején a falu 428 lakosából 232 volt római katolikus, 196 a protestáns hívők száma. A községet jelenleg is katolikusok és reformátusok lakják. A katolikus templom 1884-ben épült, Szent Márton tiszteletére szentelték. A református templomot 1913-ban emelték. A török hódoltság megszűnése után a községben a Rudnay családnak, a XVII. században a Liphay-, Dvornikovits- és a Madocsányi családnak voltak birtokai, a XIX. században Szentiványi Péter, Majthényi Ágoston és a Rakovszky család birtokolta. Az 1848-49-es szabadságharcban a község egyik birtokosa, Simonyi Sándor lovas honvédfőhadnagyként vett részt. A településen két kastély található. A kéttornyú „sárga kastély” a Csécsy-, majd a Csillag család tulajdona volt. A Bossányi-kastélyban az 1990-es évek közepéig gyermekotthon működött.

**Ipolyszakállos** nevét 1236-ban **Zakalus**-ként említik, amikor a közeli, a középkorban elpusztult Csepel határjárásában Albert földjének írták. A helynév személynévi eredetű, melynek alapjául a szakáll főnév –s képzős származéka szolgál. Az 1948-ban hatósági úton megállapított szlovák **Ipelskw Sokolec** = Ipolyszakállos tudatos szlovákosítás a szlovák sokol = sólyom szó felhasználásával. A települést 1437-ben Lévai Cseh Péter erdélyi vajda zálogba kapta Zsigmond királytól. Ettől kezdve a helység birtoklástörténete kapcsolódik Ipolypásztó, Vámosmikola és Peröcsény községéhez. 1613-ban a bars-honti **evangélikus** magyar esperességhez tartozó **anyaegyházáról** tesznek említést. Melik Sámuel

superintendens (püspök) is látogatást tesz a gyülekezetben. Katolikus lakossága is megmarad, az egyház anyakönyvei 1714-től maradtak fenn. Katolikus temploma a XVII. században épült, **Jézus legszentebb nevének** tiszteletére szentelték. Eredetileg egyhajós volt, 1909-ben két oldalhajóval bővítették. A XIX. század elején a község 695 lakosából 537 fő volt a katolikus hívek, 158 az evangélikusok és a reformátusok száma. Az evangélikusok Százd filiáját alkották. 1827-1832 között evangélikus templom is épült, melyet az 1859. évi tűzvész követően 1860-ban helyreállítottak. A községben élő reformátusok 1790 táján Perőcsényhez tartoztak, 1792-től Ipolypásztóhoz illetve a béli leányegyházhoz. Jelenleg Ipolypásztó, Ipolybél és Ipolyszakállos közigazgatásilag Szlovákia nyitrai kerületének lévai járásához tartozik.

Megjelent: Vámosmikola és környéke. Helytörténeti szakköri füzet. Honti Füzetek 6. Vámosmikola, 2004. 79-80.



Az újjáépített ipolyásztói templom



A templom karzatának felirata, 1802



Hálaadó tábla



A 20. század két nagy világégésének emlékoszlopa



Kovács Sebestény József lelkesz-esperes síremléke





Ipolybél református temploma



Kálvin János szobra a templomkertben



Szakállos római katolikus temploma



A keresztelőmedence



Az utolsó kegyúr, Baráthi Huszár Károly ajándéka



Emlékmű



Ipolszakállosi és vámosmikolai pedagógusok Léván

**KARAFFA GYULA****1956**

Fütyültek a lövedékek a Naphegy fölött;  
apám kenyérért ment át Pestre,  
mikor megjött, nem volt hajlandó  
beszélni arról, mit látott odaát;  
Anyám a nagy hasát fogva  
csak a gyerekre tudott gondolni:  
mi lesz VELE, mert hogy velük mi lesz,  
az egyre egyértelműbb volt.  
Túléltek a lövedékeket,  
túl a spicli szomszédot, aki csak a lakásukat  
szerette volna megszerezni,  
elkerülték a bitót, vagy a fálhoz állítást,  
és ők sem lőttek le, nem akasztottak fel senkit!  
Nem voltak forradalmárok.  
Saját forradalmuk azt jelentette nekik,  
TULÉLNI, mert jön a gyerek!  
Sokat küzdöttek azért, hogy a fogantatás  
után ki is tudja hordani "terhét" anyám,  
s most a célegyenes előtt  
a nagypolitika teszi tönkre tervüket?  
A november végi zúrzavarban  
kórházat kellett keresni:  
kórházat és orvost, aki itthon maradt.  
"Ha összeszednek 14 ezret, élve  
veszem ki a gyereket a hasából,  
ellenkező esetben darabokban"  
-mondta az egyetlen orvos, aki szóba állt velük.  
Összeszedték, odaadták  
(Hogy honnan, az máig rejtély.),  
és 1956 karácsonyi ajándékként  
a szennyben, a zajban, a romok között  
december elején megkapták a  
REMÉNYT, a GYERMEKET,  
a kis Jézus leány változatát, nővéremet!  
"Drága kislányom!" -szólította apám őt, míg élt,  
s ebben az esetben ezt szó szerint kellett érteni!





Ezt a lóczát tsinálta...

## FETYKÓ JUDIT

### AZ ÚTON VII. rész

történetek, gondolatok, találkozások  
úton, út közben, útfélen

#### Kánikula

Meleg van. Minden nap egyre melegebb van. Sőt! Lesz! az egyik időjárás-jelentés azzal biztatott tegnap, hogy hamarosan tartósabb lehülés várható. Ez az időjós épp a sógornőm kedvenc meteorológusa, annyira oda van érte, hogy nem győzi dicsérni, hogy milyen jó időjárás-előrejelzéseket mond. Mondta. Aztán mások meg mást mondtak. Most épp az a legújabb hír, hogy egyre melegebb lesz.

Ha ez így megy tovább, különböző fokozatban el fogják rendelni a hőségriadót. Valaki azt mondta, hogy még az s lehet, hogy a déli órákban munkaszünet lesz, mint a mediterrán meg a trópusi területeken. Hüüm. Hőségriadó. Déli munkaszünet. Vajon meddig kell majd akkor dolgozni, hogy a déli munkaszünetet bedolgozza a dolgozó? Meg hát, azoknak is hőség van, akik majd palackozott vizet osztogatnak a forgalmi csomópontokban...

Meleg van. Meleg volt gyerekkoromban is, amennyire az emlékeim mélyét fel bírom hozni, de ez talán azért is sikerül mostanában, mert ahogy az évek mennek, mintegy törvényszerű, hogy több dolog jut az ember (a nő-ember) eszébe a gyerekkorból... Szóval akkoriban, emlékeim szerint anyám csak reggel, meg napnyugta táján engedett ki, hiába borította két hatalmas diófa árnyékba a házat, az udvart. Néha még egészen világosan magam előtt látom ezeket az óriási, meseszerű nagy diófákat, érzem a jellegzetes dióillatot, ami kicsit túlzás, hiszen ez nem szagos/illatos fa, csak ha közelről szagolgtatja az ember.

Aztán emlékszem, mikor első-második osztályos voltam, akkoriban volt két olyan gyerekszomorító tél, amikor csak eső esett, hó egy szem sem. A nyarak meg a negyven Celsiusot érintgették a nyári napokon (mondták is az öregek: csak nehogy téle ennek a fordítottját kapjuk...)

Aztán mikor a saját gyerekeim kicsik voltak, azokon a nyarakon is kész háború volt minden nap a délelőtt közepe, mert be kellett parancsolni a gyermekeket az udvarról, ami már nem egészen az az udvar, ami gyerekkoromban volt. van persze, hogyne lenne, diófa, épp kettő, az udvar földjén meg szépen nő a fű, amit öntözünk és vágunk rendszeresen.

Azért se a fű, sem a diófák árnyéka nem képes megvédeni a nagy hó és egyéb sugárzásban kint lévőket, így hát a gyerekeket beparancsoltuk a lakásba

Meg aztán még ott vannak a szüleim, és többszörös áttétellel a nagyszüleim meg az ő elődeiknek emlékei a nyári melegekről. Egy ilyen emlék, a nyári aratás-cséplés története, valamikor az ezerkilencszázharmincas évekből, amikor még azokkal a hatalmas, nehezen mozgatható, óriási vaskerekű cséplőgépekkel csépeltek –, amik nehézségük és nagy kézi munka-igényük ellenére nagyon modernnek számítottak a korábbi módszerhez képest –, hát egy ilyen cséplés alkalmával annyira meleg volt, hogy nem bírták a szívességből (visszasegítéses szívességi alapon) jövő munkások, meg akik pénzért vagy terményrésztért dolgoztak egy-két óránál tovább a cséplőgépbe adagolni a kéréket (az etetón meg lehetett fűlni a portól meg a hőségtől), de még a gépmester se, ahogy a történet mondja.

Egyre jobban visszafelé haladva az időben, egyik nagyapától származik az a történet, hogy olyan cudar meleg volt, hogy le kellett állni az aratással, mert tört a szalma, amivel összekötötték a búzakévéket. Csak éjszaka, holdfény mellett tudtak aratni.

Meg aztán „ég a napmelegtől a kopárszik sarja, / tikkadt szöcskenyájak legelésznek rajta” – szóval akkor is volt tikkasztó meleg, mikor ezek a sorok születtek, meg abban az időben is, amiről szólnak.

Bizony meleg van. Hetek óta cudar, tartós meleg van. Nyár van. Nehéz a nappal, ágyhoz ragasztóan izzadt az éjszaka. Ma megint arról számolt be a meteorológia, hogy a jövő héten enyhülés várható. Várható. Várunk. Várok...

\*

### Maradok tömegközlekedőnek

Ez a meleg még eltart nyár végéig, aztán jöhet a tavaszig tartó ősz. Rendezgetek a szekrénybe, ismét molyirtót teszik a téli holmokra, és a biztonság kedvéért felpróbálom a ballonkabátokat, az újabbat, meg a régebbi is, és közben latolgatom, hogy melyik alá fér be több pulóver. Fel kell készülni az enyhe, majdnem csak hideg őszenk számító télre, és már most, előre meg kell barátkozni a ballon vagy átmeneti kabátos téli öltözködéssel.

Ezek a kabátok még nagyon jók lesznek az ideik, meg talán még néhány következő télre. Az egyik olyan hétköznapi, koszálló színű, az lesz a munkába járó, bár semmivel nem szeretem jobban a másikat sem, de ez inkább alkalmas a tömegközlekedés viszontagságaihoz.

Az utóbbi időben egyre gyakrabban hallom: közösségi közlekedés. Micsoda szép reklámszöveg! A koszos textilhuzatú járművekre, meg a csúcsforgalomban együtt szorongó utastársakra gondolva, nem is tudom, hogy juthatott eszébe bárkinek a kifejezés: közösségi közlekedés... Magam részéről maradok a tömegközlekedésnél. Egyébként is, ha jól emlékszem (bár lehet, hogy nem emlékszem jól), hajdanában, mikor középiskolában szó volt nevelési céllal a közösségről, akkor valami olyan hangzott el, hogy közösség csak bizonyos létszámig lehet. Ez a tömeg viszont, aki velem is gyarapodva naponta kénytelen együtt utazni, sehogyan sem képzelhető el közösségnek – mármint a magam részéről ezt gondolom, érzem. Annak csak legyen közösségi, aki kitalálta, és utazzon is csak sokat ezen a szerinte közösségi közlekedésen, neki biztosan „bejön”, vagyis biztosan jól fogja magát érezni a közlekedés minden helyzetében, elvégre ez közösségi közlekedés – neki. Maradi vagyok egyes dolgokban. Így maradok maradi tömegközlekedőnek...

\*

### Aki nem hülye – vagy mégis(?)

Ha már így belekezdtem a közösségi, illetve nekem még mindig tömegközlekedésbe, eszembe is jutott a múlt hét egyik pocsékul forró délutánja. Mert ugye ez a közlekedés lassan a hivatalos verzió közösségi vagy mi a csoda...

Állok a buszmegállóban, ami nevéhez híven buszmegálló. Nem jön semmi. Az aszfalt olyan forró, hogy aki nem lapos cipőben van, annak a sarka beleragad a járda bitumenjébe. Itt ugyan épp árnyék van, de iszonyatos a hősugárzás, mára falak is verik vissza, az útból meg annyira száll fel, hogy rezegetetia levegőt, függőleges oszlopokban vibrálnak az alig látható részecskék.

Végre megérkezik két busz. Igazi buszok, bár jöhetett volna troli is, hiszen annak is itt a megállója. Az egyik busz bőszen tovább hajt, a másik megáll. Az első ajtón leszáll valaki, s az ajtó azonnal becsapódik. Bámulok, hogy mi van, hiszen mások is állnak, de a középső és a hátsó ajtó sehogy nem nyílik ki. igyekszem előre, már az első ajtónál vagyok, amikor a zárt ajtó mögül kinéz a sofőr, akinek intek, hogy fel szeretnék szállni a járműre. Kicsapódik az ajtó. Nem tudom, mit mondjak, köszönjem meg, vagy csak vegyem tudomásul.

A busz áll, itt hosszan tart mindig a tilos, nem tud kikanyarodni. A sofőr fiatal, harminc alatti, nagytestű férfi, dühösen néz rám, majd megszólal, és kioktat:

– Minek kellett végigjönni az egész mellett. Nyitva van a hátsó ajtó! – dühös, nagyon dühös. – Mér nem figyel oda?

– Nem volt nyitva a hátsó ajtó – mondom neki. – közben kinyílik a hátsó ajtó, és azok akik ott álltak, kapaszkodnak fel a járműre.

– Nyitva van! Aki nem hülye láthatja! – folytatja nagyon hangosan.

– Látom, amit látok – kezdem, mert bennem is elfogyott a türelem, meg ennek a férfinak a felülről jövő kioktató beszédéből elegendem lett. Az is felmerül gyors összegzésben, hogy talán felvet ezt a sofört a pénz, szívésségből vezeti a buszt, és így megengedheti magának (saját maga szerint) ezt a hangot. – A többi soför meg szokott állni, még vár is ha kell – folytatom, és látom, hogy ezzel nem lesz elintézve a dolog. – Egyébként köszönöm, hogy kinyitotta az ajtót, hiszen a tilos miatt úgys itt kell állnia. Meg azt is köszönöm, hogy a hétezeren forintos bértelémért ilyen udvarias, utas-barát módon beszél. Elvégre havi hétezer körüli bérletért ez elvárható egy nagy cég alkalmazottjától. . .

A lámpa vált, a soför kénytelen elindulni. Valami furcsa hangra leszek figyelmes: néhány utas tapsol. Engem, tapsoltak meg. egy férfi, aki itt ül az ajtó mellett, és látja soför arcát, hangosan, jól hallhatóan mondja:

– Egyet értek! – mindketten elmosolyodunk.

A végállomásnál felírtam a busz számát és a rendszámát. A férjem szerint panaszt kéne tennem. Egyetértek vele. Hogy mért nem teszem meg? Részben lustaság. Részben meg talán azért, mert nem hagytam magam. Néha ez is elégtétel. Ha meg kirúgnák azt a nyikhajt, akkor mit érek el? Akarok-e annyira elégtételt venni? . . . Úgy tűnik: nem.

\*

## Nyárvégi durranások

Egész nap jöttek-mentek a felhők, aztán úgy délután öt óra tájban sötétkék összefüggő felhőtakaró jelent meg az észak-nyugati égbolton. Morajlott az ég, hatalmas villámfények cikáztak, és megeredt, dőlt a víz az égi csatornákból, kopogott a benne hulló apró jég. Több mint egy órákon keresztül szakadt az eső, a csatornák nem bírták levezetni, a víz átbukott a széleiken.

Vöröses, lilás fények jöttek át a felhőkön keresztül. A háttér, ahol az égi elektromos kisülések voltak nem látszott a vízfüggönytől és a gomolygó elegytől, ami a felhők belsejében kavargott. Erősödött a szél, és kisodorta az esőfelhőket a város felől. A déli meg a nyugati égbolt táján még kivilágosodott, halvány, bizonytalan kézzel megmutatta magát az alkonyati égbolt.

Durranva, pukkanva, sisteregve kezdtek fellőni a közelben néhány tűzijáték-rakétát. A hangok, a fények hatására néhányan kijöttek az erkélyekre. Többen latolgatták, hogy a nagy, a központi attrakció, a hivatalosan bejelentett tűzijáték vajon elindul-e, most az eső elmúltával.

Ablakainkról kilátás nyílik a hegyekre, ahol csillogva látszanak a város esti fényei. Egyelőre csak a város fényei.

Aztán elkezdődött. Versengtek a színek, a formák, az újabbnál újabb alakzatok fűgén haladtak felfelé, majd aláhullva ártírták saját eredeti alakjukat, s alig veszték bele a sötétbe, mikor már ott volt a következő, majd a az után a következő, és jöttek, szálltak, hulltak alá majd fél óra hosszat.

Innen, a biztonságos távolból, a szoba, az erkély kényelméből páratlan volt a látvány.

Emlékszem, jó néhány éve, egy szeptemberi napon, vidéki otthonukban, vagyis annak a közelében láttunk egy, a helyi viszonyokhoz képest nagy és hosszan tartó tűzijátékot. Elöttünk tágas, szabad térség van, az alig fél óra járásra lévő parkban tartott, folyt a szünidősirató, az iskolásoknak szánt utolsó nyárvégi, őszi elejei attrakció. Egész nap hangosan, sőt néha bömbölve szólt a zene, ami a tipikusan slágerré lett gyereknótáktól a diszkók divatos dalait is eljátszotta. A nap koronája a tűzijáték volt. Óriási, színes alakzatok durranva, sisteregve, pukkanva emelkedtek az ég felé, majd a fizika törvényei szerint hulltak alá.

Kimentünk az utcára, onnan néztük a látványt. A legnagyobb gömbök anyaga a közelünkben hullt alá, olyan érzést keltve, mintha mindjárt a nyakunkba esne.

Az első években még milyen népszerűek voltak az ifjak körében ezek a szünidősiratók...

Ma ismét esett az eső, bőven, egész délelőtt vigasztalan és ősz eleji hangulatot árasztott minden. Erősen lehűlt a levegő. Eszembe jutott anyám, aki gyakran emlegette, még régen, a hűtőszekrény előtti időkben: „Huszdika után már nem romlik meg másnapig az étel. Elég letenni a kamra betonjára a fazekat.”

Igen, ismét elmúlik egy nyár. Ismét elmúlt huszdika.

Gyorsnak, észrevétlenül elsuhanónak tűnik néha az idő. Mintha csak játszana velünk, hogy jól töltsük-e ki, mintha tudná (már ha tudatot feltelezünk ennek az ember által választott fogalomnak, vagy dimenzióknak), hogy ő, mármint az idő, csak kitöltve, nem egyformán telve, hanem élmények, tapasztalatok tagolásával érezhető hosszabbnak, hogy ne érezzük úgy, ne engedjük meg neki, hogy csak úgy elperegjen felettünk.

\*

## Bezzeg...

Rengeteg ember van a buszon. Kész szerencse, hogy találtam ülőhelyet, igaz az ablaknál, és be kellett ide ülnöm, hogy pontosabban fejezzem ki magamat, szinte bemásznom, mert a külső helyen ülő fiatal férfi alig mozdult meg, hogy beengedjen az üres helyre. Tán magában még nehezményezte [vagy csak én sejttem képzelem bele durcás, majd dühös(?) elpiruló arcába az érzelmet, a gondolatot], hogy ez a nő, mármint én a nagy válltáskájával és a súlyos szatyrával idetolakodott. Leülvén elég kényelmesnek találtam a helyet, bár a leülést a fiatal férfi passzív ellenállásán túl a két szembefordított páros ülés közé beépített fémrúd is zavarta. Még legalább kilenc megálló, vagy több, míg átszállhatok a másik járatra, ami hazáig visz. De legalább ülök, és szembe a menetiránnyal.

A következő megállónál kiürültek az előttem lévő helyek, egy férfi ült le rézsút szemközt velem. A mellettem ülő fiatal férfi ismét elpirult, és most már félreérthetetlenül látszott rajta, hogy dühös az új helyfoglaló útitárs miatt. A jövevény átlagosan, sőt, majdnem átlag alatt volt öltözve, ruhája az évszaknak épp még megfelelő, de nagyon kopott, hordott, és még láthatóan csak az általános viselés jegyeivel, szóval nem volt koszos. Legalább három-négy napja nem borotválkozott, szakálla, haja őszült, hosszúkás arca piros volt, szemei vizenyős kékek, semmi különös nem volt rajta, csak az, hogy masszív italszag áradt belőle. A buszon volt némi fűtés, így az alkoholszag vígan terjedezett.

A férfi félpercenként megtörölte az orrát, nagyokat tüszögött, és akkor még jobban elpirul, az arcát minden tüszentés előtt behúzta a kabátja részébe, igyekezett, hogy ne szórja szét a légutaiban lévő irritáló valamit. Be-benyúlt a zsebébe, s gombóccá gyúrt, átnedvesedett papírzsebkendőjébe törölte az orrát, s mikor véletlenül jobban odanézttem, láttam, hogy a kezére keni a fényes, fehér váladékot, s azért nyúl kálhat a zsebébe sűrűn, mert egy szál zsebkendője sincs már, s valószínűleg a zsebébe törli a kezéről a taknyot.

A mellettem ülő férfi száján megjelent az undor kifejezése, egészen jellegzetesen, még így profilból is láthatóan, pedig ez a szájtartás inkább szemből egyértelmű. Néha ő is kifújta az orrát, aztán mereven nézett előre a semmibe.

A másik, a szemben ülő egyfolytában piros képe már egy pillanatra sem lett világosabb, tüszögött, és orrát a kabátja részébe dugta, kezét ütemesen rakta az orra és a zsebe kötött. Látszott rajta, hogy nagyon szégyelli a helyzetét. Közben meg csak szállt és szállt belőle az italszag, a valamikori régi, meg a nem régen ráivott friss szagának keveréke.

Kihúzta a szatyrom cipzárját, és kotorásztam a sok holmi közt, ami benne volt. Aztán megtaláltam. Kivettem belőle egy jó adagot, és még a táska takarásában igazítottam össze a szatyorban lévő papírokat, majd a jó csomónyi papírzsebkendőt a férfi elé nyújtottam. Azonnal elvette.

– Köszönöm! – sóhajtotta, és végre rendesen kifújta az orrát.

Csökken az állandó orrához nyúlókálás igénye. Az arca lassan felvette az alkoholtól némileg piros ember színét. Hamar összekapta magát. Átlagos, a közlekedésbe szokott viselkedést vett fel, a látható kisebbségi érzés, talán a szégyenféle is eltűnt róla.

– Valamikor jobb napokat is láthatott – gondoltam, s mivel közeledett az átszállásom, hát felálltam, a mellettem ülő férfi nehezen engedett kimászni a belső ülésről, de valahogy kikászálódott, és az ajtó közelébe mentem. Valaki közben megjegyezte:

– Épp zsebkendőre nincs pénze. Bezzeg piára...

Leszállás-jelző gomb. Zöldfény. Döccenés. Megálló. Már mögöttem van a busz, az alkoholszagú náthás férfi, a leülést-felállást inkább hátráltató útitárs. Kereszteződés. Még épp elérem a másik járatot.

\*

## Szappanopera-pamflet

Egészen enyhe volt az idő, az eső még nem állt el teljesen, vagy nem eredt meg eléggé, valami finom permet szitált, a föld jellegzetes tavaszi szagot árasztott. Ahhoz képest, hogy egy nagy forgalmú út mentén haladt a villamos, most mégis valahogy olyan kisvárosiasnak tűnt az egész környék, talán, mert elcsendesedőben volt a forgalom, a koraeste, a csepergélő eső, az enyhe tavaszias levegő, meg a március elejének a hangulata... úgy az egész, minden elemével együtt valamikori gyerekkori kisváros hangulatát idézte, elnyomva a jelen képeit.

Hiszen itt a sínek mentén csak gaz nő, s annak a gaznak is fáj a kipufogógázos levegő, ha érez fájdalmat a növény... gaz, amit két-három alkalommal lekaszálnak; körül gyárépületek, majd a távolsági vasút sinei; néhány iskola, lakóházak, kicsit távolabb játszótér; itt épp egy az alsó szintjén felújított, valamikor az ezerkilencszázas évek elején épült többlakásos ház, egy-egy parkosított terület padokkal, ami változó tisztaságú, csak ritkán ülnek ezeknek a kis füves, bokros zöld szigeteknek padjain, néha suhancok ácsorognak... Néhány éve új padokat tettek az egyik parkos, füves területre. – Álmodik a nyomor – mondta pár éve egy ismerősfélfém, aki megengedhette magának, hogy kevés pénzért dolgozzon egy olyan munkaterületen, ami neki kaland volt, napi kihívás. Megengedhette magának... jó volt a családi háttér a hóbortjaihoz... Ezt a megjegyzést is megengedhette magának...

Hogy mik jutottak szembe ezen az enyhe tavaszi estén...

Még vagy öt megálló a csomópontig, ahol át kell szállnom a másik járatra. Emlékeznem kéne, most mégsem akaródzik a tudatos felismerésig előhozni a megállók számát, hisz enélkül is hamarosan odaér a villamos. Alig vagyunk néhányan a kocsiban, mögöttem egy kövérkés nő ül, vele párhuzamosan a másik oldalon egy fiatal férfi, az ajtón túl egy idősebb férfi, meg valahol elől, a vezető mögötti padon még egy nő. Megálló. Ajtók nyílnak, majd csapódnak. Két fiatal száll fel, nem ülnek le, a fiú olyan tizenöt forma, a lány valamivel fiatalabb, láthatóan testvérek. A fiú tornázni kezd a villamos-kapaszkodók mennyezet alatti rúdján, nagyokat leng, nem érdekli, hogy súlya alatt kiszakad-e, lábát egészen a szemközti ablakokig emeli a lendületben. A lány korához képest túlféjlett és túlhízott. Hosszú haja szorosan a fejére tapad, csak a tarkóján van összefogva egy lófárokban, arca hamvas, feltűnően piros, kissé szétálló szemével tekintget maga köré, és láthatóan valami nyugtalanítja. Zsebre dugott kézzel egyensúlyoz a forgóban, ami a kanyaroknál erősen rángatja, a lány hátát nekiveti a derékmagasságban lévő kapaszkodónak, orrlukai láthatóan tágulnak, amint levegőt vesz, arca egyre pirosabb, majd megjelenik rajta a düh.

– Add ide! – utasítja a testvérét, a fiú engedelmeskedik, tudja mit kér a lány, az meg, amint a rádiótelefont a kezébe kapja azonnal beszélni kezd.

– Te! Mért mondtad te, hogy én? Igen. Én vagyok. Na szóval. Mit találtál te ki, vagy ki találta ki, azt én tudni akarom. Mert ez egy nagy hülyeség. Hát ki beszélte, csak te lehattél, vagy a Niki, hogy én szerelmes vagyok a Bazsiba. Pedig én nem vagyok szerelmes a Bazsiba. Ki találta ezt ki? Hát én úgy megmondom neki a magamét, hogy... Nekem ne beszélj! Akkor is valaki kitalálta. Én vagyok szerelmes. A Bazsiba.

Igen. A Bazsiba nem vagyok szerelmes. Mindjárt ott leszünk, és akkor ezt megbeszéljük, hogy ki volt az a hülye, aki ilyeneket kitalál nekem.

Beszéd közben forog, csupa öntudat. A fiú el akarja venni tőle a telefont, de a lány nem hagyja.

– Ott megbeszéled! Add már ide, lefogy róla a pénz!

A lány rá se hederít, mondja, „nyomja” tovább az előbbi szöveget.

Megáll. Ajtók nyílnak, ajtók csapódnak. Kint a járdán a lány még mindig telefonál, amint gyors léptekkel haladnak céljuk felé. Csak most veszem jobban szemügyre, lábán sportcipő, a súlya miatt a nadrág feszül, a dzseki kopott, és láthatóan mosásra szorul...

A villamos elindul.

– Most azt hiszed, hogy milyen okos vagy, te hülye...

Akár hogy is próbálom a férfihangot másként érteni, bizony itt nem a liba, hanem a picca szó hangzott el. A férfi előrébb van, nem láthatta a lányt, csupán halotta.

Meglepő.

Kipillantok az balkon, távolodóban a testvérpár, a lány még mindig telefonál.

Valahol, tudom, nem kéne, mégis elindul valahol belülről, és megállíthatatlanul feltör belőlem a hangos nevetés, s közben hallom, hogy a mögöttem ülő nő, meg a vele párhuzamosan ülő férfi is nevet. Ott előrébb hátrafordul a jólöltözött hatvanas éveiben járó férfi, látja, hallja a reakciónkat, széttárja karját, mint aki azt mondja vele: van ilyen, nem áll meg az emberben a szó...

Tudom, ők is tudják, hogy ez egy tini, egy felnőtteket utánzó, szappanoperákból, meg idétlen kibeszélős műsorokból viselkedést tanuló, tanult lány, aki egyáltalán nem a korának megfelelő módon beszél, viselkedik. De talán épp ezért annyira nevetséges.

Döcög a villamos, itt már sok a váltó, össze-összenézünk itt hátul, meg az az előrébb ülő, és nem bírjuk abbahagyni a nevetést. Akik közben felszálltak, nem tudják mire vélni a dolgot. Talán a tavasz... vagy ki tudja mitől nevetnek ezek annyira. Ki tudja?...

\*

## Nagy titok

A kisiskolás korú korosztály különleges megfigyelő, ráérző képességekkel rendelkezik. (Meg persze minden gyerek). Ahol az idős rokon megelőlegezte a gyerekeknek apjuk halálát, ott az apa hiánya a gyerekekben a hiányon túl a soha el nem érhetőség, a halál félelmét indítja el. Kérdeznek, állandóan reménykednek és figyelnek a megmaradt szülőre, hogy nehogy abból is „kifogyjanak”. Ha az anya már előadta, hogy az apa elutazott, akkor ettől nehéz eltérni. A gyermekek értelmében még nem tehető helyére a valóság. Az anya, az elutazásos történetet óvatosan azzal egészíthetné ki, hogy a papa valamit rosszul csinált, és most azért utazott el, hogy jóvátegye a dolgot.

A kisgyerek a börtönt, mint a büntetés ilyen formáját nem tudja feldolgozni. A gyerekek egymással rendkívül kegyetlenek, kiközösítőik tudnak lenni. Ezért több oldalú a dolog: ha érti, tudja, hogy hol van az apja, akkor kifecsegheti a legjobb barátjának, ám ezzel az ő helyzete rosszá válhat az iskolában a gyerekközösségben ugyanúgy, miként a tanító előtt (még akkor is, ha a tanítót emberséges embernek gondoljuk. Mert még ő is félhet a bűnözés minden formájától...).

Nem beszélni róla, minimális választ sem adni – rossz megoldás. Mert ha a gyerek idegentől, túlbuzgó családtagtól, vagy véletlen kiszólásból rájön az igazságra, ez a felismerés a mellette lévő szülőbe vetett feltétlen bizalmát is megrengeti. Akár a szülő ellen is fordulhat, és olyan lelkiállapotba kerülhet a gyermek, ami a tanulását hátráltatja, s a mindennapi élet terén problémák sorát indíthatja el. Például a társadalmilag elvárt szocializációs mintát, értéket zavarhatja össze, és viheti tévútra. Mindezek a környezet által felvett és sugallt értékektől függenek.

Visszatérő börtönlátogatóknál talán nem annyira új a családnak, a gyerekeknek, ha valaki közvetlen vagy oldalági rokon börtönbe kerül...

A börtönök előtt egészen kicsi gyerekekkel, kisiskolásokkal (is) megjelennek szülők, hogy a becsukott apát/anyát meglátogassák, azaz családi beszélőre menjenek.

Ezeknek a gyerekeknek tehát van fogalmuk róla, hová mennek látogatni.

Van még egy lényeges elem (minden bántó vagy sértő szándék nélkül említem meg): vajon az első börtönbekerülése ez az apának? Az anya, mielőtt hozzáment mindent tudott a férfi korábbi, jelenlegi életéről?

A börtönviseltek nagy része egyébként gyerekesen viselkedő nőket vesz feleségül: mindkettőjüknek rossz a szocializációja, az értékrendszere.

Ha a férfi börtönbe kerül, a nő elválk. Ez szinte majdnem minden esetben így van.

\*

### Józsi kipróbálja...

Józsi a divat miatt ki akart próbálni valamit, ami nem a felesége ötlete volt, hanem az övé. Most haragszik és hárít. Önmagára haragszik, az ötlet miatt, meg azért, mert nem hitte, hogy a felesége belemegy apárserés partiba, vagy ha belemegy, akkor ennyire jól fogja érezni magát ebben az újdonsága miatt izgatató és különleges helyzetben. (Vagy mert a nő egyébként is vágyott rá, de nem hozta szóba...).

Nagy valószínűséggel arra (is) számított, hogy az asszony elutasítja az ötletet. Józsi dühös, mert attól tart, vele soha eddig és eztán sem fogja a felesége ilyen jól érezni magát a szeretkezésben. Attól tart, hogy az asszony rájön a dolog ízére, és Józsi nélkül is beszáll hasonló „helyzetekbe”, akár ugyanezekkel az emberekkel, ám Józsi jelenléte nélkül. Önmagára haragszik, mert ő ajánlotta, mert ez a divat; de valójában ő maga nem volt képes ezt megvalósítani, a másik féltől elutasítást várt, a beleegyezés és megtörténés Józsinak lelki-arculcsapás lett.

Pszichiáterhez kell menni, de nem egyedül, hanem a feleséggel együtt. Azért pszichiáterhez, mert ő szükség esetén tud gyógyszert is adni (a pszichológus nem írhat gyógyszert), Józsi idegeinek lázát átmenetileg csillapítani.

Józsit szereti a felesége, ezért közeledik hozzá, amit Józsi most keményen elhárít.

Józsinak idő kell, és önmagához való türelem, önmaga átértékelése, hogy a megváltoztathatatlan helyzetet, a történeteket képes legyen elfogadni, és tudjon vele meg a feleségével együtt élni, le tudja bontani az eddig talán maga által sem ismert korlátokat.

(T. i. a társadalmi előítéletek szerint asszony ilyet nem csinálhat: az a nő, aki ezt megtette, azzal nem lehet többé együtt lenni – ez ma a nálunk még élő, és főleg a nőkkel szemben elfogadott gondolkodás; a férj által kezdeményezett helyzet azonban a nő ellen fordítható, ha közben kiderül, hogy a férjnek mégse megy a dolog, hiszen más a belső világa és más a felület, amit eddig a percig mutatott. Bezzeg a nő!...)

Amennyiben ez a házasság jól működött az eseményig (általában az együttélés, anyagiak, munkamegosztás, szerelem stb. terén), akkor nem a válás a megoldás. Napjainkban egyébként sem a válás és a soha-meg-nem-bocsátás, a minden áron való önmegvalósítás, a csak azért is megmutatottság a megoldás – főleg az anyagi szétcuccolás utáni többirányú csőd miatt, és mert a párok zöme úgysem talál az elhagyott társtól sokkal jobbat. (Itt nem a megalkuvásra és minden eltérésére, a másinak való teljes alávetettségre gondolok).

Bő tizenéve, egyházi szervezésben előadást hallgattam a válásról, a testi hűtlenségről. Akkor egy idős, nős, görög katolikus pap mondta, hogy a szexuális hűtlenség – ez esetben a férj által megszervezett fenti „modern baráti találkozás” – nem ok a válásra. Ez a legerősebb figyelmeztetés, hogy valami nagy baj van, hogy valamit át kell értékelni, és rendbe kell tenni egymás közt a párnak.

Egy fiatal pár mesélte nekem a házasságkötés előtti beszélgetésből: a pap felhívta a férj-jelölt figyelmét, hogy mindig figyeljen oda, hogy először a feleség érezze jól magát a szeretkezésben, mert az a jó együttélés alapja. (Nocsak! Papok!?)



Visszatérve Józsihoz: az is egy megoldás, ha felvállalja és élvezi a még új vagy akár ezen is túl menő „játékokat”. A pornófilmek hatása, a kordivatokkal való azonosulás rengeteg hasonló helyzetet hozhat létre, mint az Józsiék esetében is történt...

Országunkban a népesség szexuális kulturáltsága ott van, ahol van: a békának azon bizonyos része alatt. (Nem a szabadosságot értem a kulturáltság alatt...)

\*

## Csak mi velünk, körbe

Ez a problémakör, amivel foglalkozik – házasság, válás, nők, férfiak jó, rossz testi-lelki kapcsolatai – örök és megváltoztathatatlan dolgok az egész világon. Remélem, sokáig és sikeresen fog működni az *Elvált Férfi üzeni* rovat.

Egy időben pszichiátriai gondozóban dolgoztam. Volt ott mindenféle tanácsadás. Például szexuális, meg házassági stb. Egy biztos: a férfi klienst csak férfi orvos, vagy asszisztens tudta meggyőzni / igazgatni. Ez egy olyan társadalom, ahol a férfi csak a férfinak hiszi el, ha az intim vagy szerelmi életéről van szó.

Egyik rikoltóan fontos téma volt: hogyan tudhatja meg a férfi, hogy a nő jól érezte-e magát vele az ágyban. Hihetetlenül sokan, nem csak a „köznép”, hanem magasan kvalifikált és menő, sőt szeretőket tartó férfiak sem tudták a választ.

Erre volt két oktató könyv, amit ajánlgattunk. Illetve férfi munkatársaink ajánlottak, mint olvasnivalót és megbeszélni valót. Az egyik *CZEIZEL ENDRE: A csókok átka*, a másik *SZAKONYI KÁROLY: Napfényes Granada* c. novellagyűjteménye (a címadó novella).

Oldalakon át lehetne leírni a történéseket és a kiborulásokat, a „felvilágosulás” után.

Nekem nincsenek illúzióim az emberek megértéséről / felfogó képességéről. A köröttem élő férfiak és nők azonos arányban az emberi nemet „legyalázó” magánéletet élnek, akkora értékvesztéssel vagy értékek soha nem ismerésével, hogy az kifejezhetetlen, leírhatatlan.

Semmi vallási vagy erkölcsi túlbuzgásom, elkötelezettségem nincs, ám mégis a napi élmények lassan emberkerülővé tesznek.

Számos ismerősöm, munkatársam úgy cseréli házastársát, partnerét, hogy... Nem is már úgy, mint az alsóneműt... Valami (nekem) érthetetlen és bevallom, nem-is-akarom-érteni módon, ami olyan jeleket mutat a viselkedésben, ami azoknak az értékeknek az elvesztése, szinte mesterséges eldobása, ami az embert emberré teszi.

És ennek csak cafata az utcai majdnem-szex, a mocskos, durva beszéd, a másik ember, itt épp a társ teljes instrumentalizálása stb.

Kezdődött ez anno a nagy önmegvalósítással, az elszabadult karrierépítéssel, meg még millió apró dologgal, amit a szociológusok inkább maguknak követelnének, hogy az ő területük az eredet, az idáig jutás megmagyarázása stb.

Amit látok: valaki szakít és nincs önvizsgálat, nincs belső munka, leülepedés – erre nincs ideje az egyénnek, ám azonnal zsupsz bele néhány, vagy lehető legtöbb ágyba, felelőtlen kalandba. Nem ismerik a belső csendet, nem bírnak egyedül maradni, még néhány napra sem.

Valahogy úgy vannak vele, mint O'NEILL *Boldogtalan holdjában* a lány, aki bárkivel kimegy a temetőbe a sírköveken szeretkezni, csak ne legyen egyedül.

\*

## CSÁKY KÁROLY

### Októberi ima

Füzérem,  
Rózsám,  
Rózsafüzérem  
Boldogasszony  
Kötényébe teszem.  
Helyette újat  
Majd könnyekből  
Kötök:  
Egyik szemet örömnék,  
Másikat bánatnak  
Hulló könnyeiből,  
Hogy imámat átadjam  
Királynénknak,  
A világot  
Magához ölelő  
Égi Anyánknak.

(2014.10.1.)



Nem messze van ide Kismargita...

## DEBRECZENY GYÖRGY

### **kifulladásig**

*kollázs Böszörményi Zoltán verseiből*

kifulladásig birkózik a másik énnel  
az idő szedi részeire  
a türelmetlen várakozás  
a jeges úton

a sebesült körülmények  
által lettünk  
a végzet házában szünetjel nélkül  
napot napra halmozunk

a tudat máglyája leégett  
és odabújik melléd a szükség  
a kéklő harmat gyújtópontjában  
egy kék ló magát felnyergeli



Bogár Imre...

## CSÁKY KÁROLY

### Pongrácz Lajos és a Pongráczok emlékei Hontban

#### Bevezetés

A híres Pongrácz család felsőtúri ágának egyes nemesi tagjai kiemelkedő helyet foglalnak el Hont megye jeleseinek arcképcsarnokában. Gimnazista koromban került először a kezembe Hont vármegye monográfiája, s annak Irodalom, tudomány, művészet című fejezetében találkoztam például Pongrácz Lajos névvel. Rajta kívül még a család öt tagjáról olvastam rövid összefoglalót ebben a kiadványban. /1/ A Pongráczok egyik honti ágáról van tehát szó, melynek régi szálláshelye az Ipolysághoz közeli Felsőtúr. A családtagokból többen is említésre méltóak, hisz a közügyekben, a kulturális és a politikai életben egyaránt jelen voltak. Egyesek tisztviselőként, mások katonaként, íróként, szerkesztőként vagy éppen mecénásként jeleskedtek.

A család gyökerei a XIII. század első feléig vezethetők vissza. Tájainkra Liptó megyéből kerültek az ősök. Több helyen említettük, hogy Felsőtúron Pongrácz István (1780-1832) családja honosodott meg. Valóban ő építtette az itteni családi sírboltot is, melyben sok kiemelkedő Pongrácz nyugszik, s melynek bemutatásához még mi is visszatérünk. Hadd említsük meg azonban, hogy már a XVIII. század elején élt itt egy bizonyos Kelio Ádám nevű földbirtokos, aki a pestisjárvány idejében alapítványt tett az egyháznak: paplakot építtetett, s ő volt a támogatója az itteni Nepomuki Szent János-szobor állításának is. /2/ Valószínűleg az ő lánya volt az a Kelio Mária, akit bizonyos Pongrácz József (1728-1798) vett feleségül. Gyermekük közül csak Szentmiklósi és Óvári Pongrácz Józsefet, illetve Ádámot említjük. Fiától, illetve a másik Pongrácz József (+1822) feleségétől, Ugronovics Juliannától született többek közt az előbb említett István, akiről ugyancsak szólunk még a későbbiekben. /3/ Azt is tudjuk, hogy István apja, Pongrácz József ugyan trencsényi főszolgabíró volt, de már vagyonnal bírt Túron, hisz szerepel a falu 1770-es Urbáriális összeírásában: négy jobbággal s ugyanannyi házas zsellérral rendelkezett. /4/

#### A család kiemelkedő alakja, Pongrácz Lajos

Felsőtúron máig megmaradt, s nemrégiben szépen meg is újult az a klasszicista stílusú, földszintes, téglalap alakú épület, melyet valószínűleg a XVIII-XIX. század fordulóján emeltek. Udvari oszlopos portáléja harámszögcsúcsban végződik. Az épület egykor a Nedeczkyeké volt. E család Emma nevű lányát vette feleségül Pongrácz Lajos, aki aztán egy ideig e kúria falai közt élt.

A Pongráczok felsőtúri népes családjából Pongrácz Lajos (1815-1899) lett a legismertebb; méltán vele foglalkoznak eddig szülőföldjén is a leggyakrabban, róla tártak fel az itteni illetőségű s az ide kötődő kutatók a legtöbbet. Mielőtt Pongrácz Lajos munkásságáról részletesebben szólnánk, hadd mondjam el, hogy a jeles honti férfit halála után gyorsan és hosszú időre elfelejtették. Emlékéről az 1980-as évek elején próbáltam lefűjni a feledés porát. Akkor még hiába kutattam szülőföldjén a valamikor köztisztviselőként álló férfit. Falujában azt sem tudták, hogy a templom melletti családi sírboltban nyugszik. Nem is csoda, hisz a sírhely szinte megközelíthetetlen volt: bokrok, hatalmas bozót és gízgázok vették azt körül.

1983-ban az Irodalmi Szemlében jelentettem meg egy tanulmányt Emlékezés Pongrácz Lajosra /5/ címmel. Ez első könyvemben, a Honti barangolásokban is megjelent /6/. A figyelemkeltés sikerességének ékes bizonyítéka, hogy a honismereti íróknak is kiváló Zalabai Zsigmond is gyakran idézte Pongrácz szellemét, s a Mindenekről számot adok című könyvében is megemlékezett róla /7/. Egy évtized múlva pedig

a termékeny orvostörténész és helytörténeti kutató, Kiss László publikált egy kötetet Pongrácz Lajos – Hont megyei portré a reformkorból címmel /8/. Közben az Ipolysági Magyar Tannyelvű Alapiskola felvette a jeles szülött nevét, s megalakult az ipolysági Pongrácz Lajos Társaság is. Hont szerelmese, a budapesti Hála József néprajzkutató megtalálta Pongrácz „Ipoly táji” népdalgyűjteményét, amit annak idején Erdélyi Jánosnak küldött, s erről Hála József Katona Imrével készített alapos tanulmányt /9/.

Mit is lehetne itt bevezetőül érdemben és röviden elmondani erről a kiváló férfiúról, Hont egykori alispánjáról és krónikásáról, a haladó mozgalmak pártolójáról, a kultúra nagy mecénásáról, az íróról és lapszerkesztőről, az 1848/49-es nemzetőrrel, Kossuth Pesti Hírlapjának publicistájáról, pénzügyminisztériumi titkáráról? A kultúrával a földnél is többet foglalkozó nemesemberről, aki írt verseket, útirajzokat, helytörténeti munkákat, gyűjtött népdalokat, igazgatott kaszinót, szervezett több kiemelekedő megyei és országos rendezvényt? Aki kiadta a Hont vármegye jegyzőkönyveiből készült kivonatokat, a Szondi Albumot, a Honti Krónika című forradalmi lapot? Érdemeinek teljességre törekvő felsorolására sincs lehetőségünk itt. Annyit azonban máris el kell mondanunk, hogy Pongrácznak méltó helye lehet az egyetemes magyar kultúrtörténet csarnokában s a jeles hontiak panteonjában. Hogy miért, azt próbáljuk meg itt csupán címszavakban felvázolni. A részletesebb elemzéseket majd más kutatók végzik el.

Óvári és Szentmiklósi Pongrácz Lajos 1815. február 15-én született Felsőtúron. Gimnáziumi tanulmányait Selmezbányán és Vácon végezte, 1830-tól pedig a pesti egyetemen tanult bölcsészetet és jogot. Már joghallgatóként buzgón olvasta Széchenyi Hitel című munkáját, hallgatta a gróf közgyűlési felszólalásait, ismerkedett reformprogramjával.

Hat évtizedet töltött közpályán: volt szolgabíró, főjegyző, törvényszéki ülnök, táblabíró és alispán. 1835-ben választották a megye „rendes esküdt”-jévé. 1839-ben „absentiumi követ”-ként részt vett a pozsonyi országgyűlésen. Fiatal joggyakornokként tevékenyen bekapcsolódott az 1840-es évek mozgalmába: támogatta a Honti Ellenzék törekvéseit, hazafias szellemben dolgozott és alkotott. 1841-ben honti levelezője volt Kossuth Pesti Hírlapjának. Cikkei egy későbbi értékelés szerint „élénkek, szellemesek s olykor csipősek” voltak. A fiatal tisztviselő gyakran küldött tudósításokat a megye szellemi mozgalmairól, az ellenzék radikális törekvéseiről a Pesti Naplónak is. Újságírói-szerkesztői tevékenységének részletes ismertetésére most nem térhetünk ki.

1845-ben a konzervatívok a politikai pályán Pongrácz Lajost is háttérbe szorították, ám hitében meg nem rendítették. A negyvennyolcas eseményeket nagy lelkesedéssel fogadta, tiszteletbeli főjegyző lett, s megyéjében rendkívüli vállalkozásba kezdett: kiadta a Honti Krónika című lapot. Ugyanabban az évben Kossuth meghívta a Pénzügyminisztériumba titkárnak. A szabadságharcban Pongrácz nemzetőrként is részt vett.

Bár lapszerkesztői kísérlete előtt Pongrácz már két kötetnyi verset is publikált, mégis lapindítási-szerkesztői-publicisztikai kísérletei érdemesebbek az említésre. Elsősorban azért, mert eme tevékenysége felülmúlja poétai kísérleteit. Fiatal joggyakornokként Pongrácz már 1839-ben irodalmi lapot indított Hontban, s az év végén Budán ki is adta a Honti Literatúrai-Füzért, a vidék első magyar nyelvű almanachját. Igaz, a kiadványból csak két füzet jelent meg, s elsősorban a szerkesztő saját írásait – verseit, útirajzait, irodalomtörténeti tanulmányait – tartalmazta a lap, így is érdemes az említésre, s megjelenése irodalom- és sajtótörténeti tény. A kiadó célja mindenekelőtt az volt, hogy a „megye ifjainak szellemi zsengeit” adja az olvasók kezébe. Az első füzetben olvashatunk néhány Pongrácz-verset, „Uti szemlék”-et és „Felföldi levelek”-et ugyancsak a szerkesztőtől. De találunk egy-egy „beszélyt” és tanulmányt, valamint másoktól is néhány művet a lapban.

Bár a Honti Literatúrai-Füzér második füzetében már több szerző is bemutatkozott (Matisz Pál, Pazsiczky Károly, Csicsmanczay József), a vállalkozás kudarcba dőlt, egyrészt a kedvezőtlen fogadtatás, másrészt pedig az érdektelenség miatt. Pongrácz kiadványával eddig Kiss László foglalkozott részletesebben, bemutatva néhányat az ott közölt írásokból is /10/.

1848-ban Honti Ujság címen akart lapot alapítani földünk, ez viszont sikertelen kísérletnek bizonyult. Helyette a Honti Krónikát indította útjára, ám a „nép számára” készült lap a szabadságharc eseményei miatt csak kérészetű lett.

A Honti Krónika induló számában Pongrácz közli az előfizetők nevét, akik közt megtaláljuk például

Fegyvernek, Füzesgyarmat, Ipolypásztó, Nagypesztek, Ipolykeszi és Kiskeszi falvakat; Varga József és Csepreghy István szalkai jobbágyokat, valamint a felsőbb osztály képviselői közül Ivánka Zsigmondot, Laszkáry Miklóst, Luka Lajost és Pongrácz Pétert. A Krónika, amely egy petákba került, Pesten jelent meg a Trattner-nyomdában.

A néphez intézett „Vezérszó“-ban Pongrácz sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy eredeti terve nem sikerült, azaz a jelzett hetilap megjelenése elmaradt: „Szomorú pedig a szívem most azért: hogy én nektek édes feleim Pünkösdre ujságot ígértem, s nem adhatok egyebet, mint ezen krónikát“. Bíráloan jegyzi meg, hogy az egész megyéből nem akadt száz mecénása sem; a „közjövedelmek“ pedig nem a „szegény ember tarisznyájába, hanem nagyobbára /.../ a bírák uraimék torkába“ mennek, úgy, „hogy semmi látványuk nincs“. Pongrácz azokat az urakat, akik sajnáltak e nemes célra „öt bankó forintot“ fizetni, úgy „truccolja“ meg, hogy ingyen küld nekik lapot. Hogy kedvét a megyei előkelőségek közömbössége sem szegte, az alábbi sorokkal bizonyította: „Azon ficzkókat pedig, kik elöttek elakarnák zárni a világosságot, az által truczolom meg: hogy e Krónikát egyenként, melly nekem most 10 ezüst grajczárba kerül, a szegény embernek árkusával egy rossz petákon adom“.

Még egy lapot indított Pongrácz, 1863-ban Esztergami Ujság címmel adta ki az első „vegyestartamú“, nem egyházi lapot a klerikális Esztergomban. Közölt verseket, „külhoni“ tudósításokat, többek közt a Párizsban élő testvér, Pongrácz Anna leveleit stb. Néhány hónap után azonban Haán Rezső vette át tőle a szerkesztést.

Lapszerkesztői kísérletei mellett kiemelkedő volt az a publicisztikai munkálkodás, amit különböző helyeken fejtett ki. Jelentős például a Pesti Hírlapban végzett tevékenysége. Az 1850-1870-es években különböző témájú cikkeket közölt például a Gazdasági Lapokban, a Vasárnapi Ujságban, a Pesti Naplóban, a Fővárosi Lapokban, a Hazánk s a Külföldben, a Nógrádi Lapokban stb. De írt később az Esztergomi Közlönybe, a Bolond Istókba, az Ipolyvölgyi Hírlapba, a Honti Hírlapba és a Honti Lapokba is.

Már említettük, hogy Pongrácz komolyan kivette részét a reformkor politikai küzdelmeiből; Hont megyében – amint Pongrácz Elemér írta – „ő lobbantotta Kossuth zászlaját“./11/ Az 1841-ben indult Pesti Hírlap levelezőjeként rendszeresen tudósított a megye akkori politikai, társadalmi, gazdasági és kulturális életéről. Monográfusa említi ezzel kapcsolatban az alábbiakat: „A tárgyilagos, pontos adatokon túl már ekkor megfigyelhető, hogy Pongrácz nemcsak informál, hanem állást is foglal“. Mindez Kossuthnak is tetszik, különösen pedig az, hogy tudósítója az „önálló véleménynyilvánítástól“ sem riad vissza./12/ Az 1899-ben közölt nekrológban olvassuk, hogy földink „Nem egy két sornyi száraz tudósítást írt a lapokba, hanem érdekes, szellemes cikkeket, melyek közül bármelyiket az akkori idők remek korrajzának fogadhatjuk el“./13/ Pongrácz Pesti Hírlapnak küldött levelei „értékes dokumentumai Hont reformkori történetének“. Bíráló hangvételű írásai miatt többször érték őt tamadások is, különösen a honti konzervatívok részéről. Visszavonulásának, illetve álnév mögé rejtőzésének azonban nemcsak ez volt az oka. Az akkor zajló Kossuth-Széchenyi vitában például „egyértelműen a lázító pesti fiskális oldalára állt“, s élete végéig bántotta őt, hogy a Kelet népe felnyitotta szemét egy nyugotfinak című vitairatban keményen bírálta a „legnagyobb magyart“, akit egyébként ő maga is tisztelt, tanulmányozta műveit, hallgatta felszólalásait./14/

Hogy az újságíró nem volt Pongrácz korában sem könnyű helyzetben, azt maga publicistánk is hangsúlyozza. Esztergomi lapszerkesztői tevékenysége kapcsán jegyezte fel későbbi visszaemlékezéseiben az alábbiakat: „... diplomáciai tudománnyal kellett bírni egy esztergomi lap kiadójának, mert ha az szorosban egyháziává válik, tán fennállhat, de nem lesz olvasva a világi közönség által. Ha hivatalossá válik, azon időben elfordul attól a polgári és a földbirtokos független osztály, sőt a hazafias érzelmű klérus is. Ha pedig kizárólag ellenzéki lap lesz, már t.i. a mennyire ez időben lehetett: ellenségévé teszi a megyei és városi tisztviselőket, a remélhető előfizetőket“./15/

Pongrácz újtirajz- és helytörténeti íróként, Hont krónikásaként is sokat letett szellemi asztalunkra. Szeretett utazni, kedvelte a természetet, csodálta a szebbnél szebb tájakat. Útjai során felfedezte a műemlékeket, de meglátta az embert is. Már a fentebb bemutatott Honti Literatúrai-Füzérben is közölt részleteket a korábban írt útnaplójából. Ebben bemutatja Vácot, Romhányt s az Ipoly völgyét; ír



Drégelyről, Ipolyságról, Selmezbányáról és Trencsényfürdőről.

1845-ben Pesten megjelent a szerző Magyar utiképek című munkája, melynek bevezetőjében Pongrácz így vall természetszeretetről: „Az emberiség ott van ma is, hol volt hatezer év előtt, s benne országok és népek föl- és letűnnek, mint habok a tenger színén. Egy idő óta illyféle eszméktől gyötörve a társasági életet egy időre elhagyni szivesen ohajtottam, a természethez fordulandó: mert szívünk fájdalomában végre is a természethez folyamodik, hol nyugalmat föllelhetni véli./.../ Örült lelkem látására e helynek, s érezni kezdém a magány élvezetét, mihez még falun is olly ritkán juthatni. De itt nem volt szomszéd ház, nem közbirtokos vagy unalmas rokon, kitül minduntalan félnem kellett, hogy elrablandják életem legkéjesb – a magány – élvezetét. Többet éltem itt egy óra alatt, mint társaságban egy év alatt, hol lelkem többnyire rettenetesen gondolni is; mintegy gyilkostul félvén: mert a léleknek, épen úgy mint a testnek, megvannak a maga gyilkosai, kik által vajmi sok eszme temettetik a sírba“. /16/ Hála József hívta fel a figyelmet az útirajzokban tükröződő „szociális érzékenységre“.

Ugyancsak Hála József említi egyik dolgozatában, hogy Pongrácz „útleírásaiban több néprajzi megfigyelést is rögzített“. /17/ Írt például Revuca (Liptó megye) szénagazdálkodásáról és parasztházairól, a Rajeci-völgy (Trencsén megye) lakóinak építkezéséről és táplálkozásáról; megemlített egy Komáromról szóló népdalt; a Bakonyon átutazva megfigyelte a férfiak viseletét, a kocsmai feliratokat; Simonyiban (Vas megye) felfigyelt a zászlós temetkezésre, Ikerváron (Vas megye) a parasztházak tüzelőberendezésére; Kőszegen lejegyezte a lakóházak ablakait, a gulyások és kondások hangszereit. /18/ Mi most a Rajeci-völgyi megfigyeléseiből tesszünk közzé egy részletet: „A föld népe itt igen szegény és szellemileg mintegy eltompult. Száz lépésnyire köszönti a pálinka-italtul anyagilag is elbutult szegény trencsíni tót többnyire aristocrata urát. Ruházatjuk épen olly nyomoru, mint házaik: kormos, piszkos, rongyos. Lakjaik mind fából vannak építve s füsttől elborítva, melly a szoba ablakán tolakodik ki, nem levén kürtő azokon.“ /19/

Fontos kultúrtörténeti adalékokat tartalmaz a Vázlata a hontmegyei kaszinó 50 éves történetének című munkája (Budapest, 1886). A történelmi Magyarország legrégebb vidéki kaszinóinak egyike ugyanis jelentős szerepet töltött be az Ipoly mente művelődéstörténetében.

Ugyancsak fontos megye- és kortörténeti dokumentum a Kivonatok Hontmegye 1848-49. és 1860-61. jegyzőkönyveiből című kiadvány, melynek I. füzeté Selmezbányán jelent meg 1890-ben, a II. pedig Ipolyságon 1891-ben. S bár, mint a szerző maga említi, a megye teljes történelmét szerette volna egykor megírni, erejéből csak ennyi tellett. Ám így is nagy szolgálatot tett az utókornak, hisz helytörténeti szempontból igen jelentős ez a munka is.

Halála előtt egy évvel, 1898-ban adta ki Pongrácz Budapesten a Szemelvények egy régi táblabírónak hátrahagyott dolgozataiból című munkáját. A gyűjtemény elsősorban helytörténeti szempontból tartalmaz értékes adalékokat, eredeti írásokat; de vannak a kötetben olyan munkák is, melyek egyetemes kultúrtörténeti forrásértékkel bírnak. Értékes visszaemlékezéseket tesz közzé például Vasvári Pál halálára vonatkozólag, vagy Görgey Pestről való távozásáról, illetve ipolysági tartózkodásáról. De figyelemkeltő a Petőfi-émlék Hontban című munka is, melyben a nagy költő sokáig ismeretlen, a Szalatnya-fürdőn tett látogatásáról olvashatunk. Petőfi Jókai-val járt itt, Tésáról jöttek ide, ahol Boronkay Lajos vendégei voltak.

Köztudott, hogy Pongrácz Lajos egykor szoros és baráti kapcsolatban állt Ipolyi Arnolddal, a megye jó nevű tudós püspökével, a jeles magyar mitológiakutatóval, kinek ösei, a Stummerek és a Szmrecsányiak egyébként is rokonságban voltak a megye magányi nemesi családjával, köztük a felsőtúri Pongráczokkal is. Ám, mint a neves főpap monográfusa, Pór Antal megjegyezte: „Ipolyi keveset adva minderre, mellőzőleg szokta emlegetni, hogy rokonságában inkább a magyar nemes családok hivalkodó ambícióját és pöffeszkedését szemlélte, magasabb hazafiúi erényeket és lelkesedést nem látott bennök, amiért példájok szellemét nem igen emelhetné“. Aki kivételt képezett, az Pongrácz Lajos volt, kit „már gyermek korában mint lelkes hazafit, a külföldi és magyar irodalommal buzgón foglalkozó férfiút bámult“. /20/ Hosszan tartó kapcsolatukra utal egyébként levelezésük is: az 1868 és 1886 közti időszakból mintegy 45 levelük maradt fenn. /21/ Egyik Pongráczhoz írt levelében például így vall e csodálatáról Ipolyi: „...ufjukoromban a Te példádön buzdulva, ki akkor Hontban egyedül képviselted a magasb szellemi s irodalmi életet, kaptam kedvet az irodalmi pályára“. /22/

Abban, hogy a két jeles férfi kapcsolata mély és kölcsönösen ösztönző volt, igaza van Pór Antalnak, ám

amit a rokonság többi tagjáról mond, nem mindig helyénvaló. Hisz Ipolyi, mint az újabb kutatásokból is kiderült, jó kapcsolatban állt például a Tersztyánszkyak néhány tagjával is, s egynémelyiküket szintén példaképének tekintette.

Pongrácz javaslatára lett tagja 1868-ban Ipolyi az Ipolyságon létrehozott Szondi-emlék Választmányának is. 1869-ben, amikor a tudós főpap részt vett a Magyar Történelmi Társulat Hont megyében megrendezett vidéki gyűlésén, az Ipolyságon tartott banketten Pongrácz mondott beszédet tiszteletére. Pongrácz volt a honti Ipolyi-kultusz első számú ápolója is; kezdeményezésére állítottak többek közt a megye szülőttének emléktáblát Ipolykeszin./23/

Ipolyi halála után egy évvel nagyszabású megemlékezést tartottak a megye székhelyén, Ipolyságon. Ennek szintén Pongrácz volt egyik kezdeményezője és szervezője. Ő tisztázta ekkor újra azt is, hogy Ipolyi szülőhelye nem Keszi, hanem Disznópuszta. S ő mutatta be az akkorra elkészület emléktáblát is, melyet aztán csak egy év múlva helyeztek el Ipolykeszin, a tudós gyermekkori falujában.

Részben a Szondi-kultusz Hont megyei ápolása is Pongrácz nevéhez fűződik. A Hont megyei Kaszinó Társulat 1860. október 2-iki ülésén indítványozta Pongrácz Lajos és Majthényi László, hogy Szondi Györgynek, Drégelyvár hős kapitányának, a török ellen vívott harcok kiváló egyéniségének állítsanak méltó emléket a hajdani Hont megyében. Még ebben az évben megalakult a Szondi-emlékválasztmány, mely javasolta, hogy a Szondi-emlékszobrot közadakozásból állítsák fel. Sajnos 1866-ig mindössze ötszáz forint gyűlt össze a kitűzött célra. A bizottság tagjai a Szondi-emlék ügyében röpiratot bocsátottak ki, melyet az irodalmi bibliográfia Szózat a Szondi-emlék ügyében címmel (Esztergom, 1868) Pongrácz műveként tart számon. 1868-ban az Emlékválasztmány tiszteletbeli tagjává választották Arany Jánost, Horváth Mihályt, Ipolyi Arnoldot és Simor Jánost. Simor János esztergomi érsek (aki később az Emlékválasztmány elnöke lett) indítványozta, hogy a drégelyi csata közelében emeljenek emlékkápolnát, s abban helyezték el a hős szobrát. A hercegprímás később az emlékkápolna felépítésének összes költségét magára vállalta.

Az ünnep tiszteletére a Kaszinó Társulat Gerl Károly éremművésszel emlékérmeket veretett, Pongrácz Lajos pedig megjelentette a Szondi Albumot (Drégeli Emléklapok, Budapest 1885). Ezt 1886-ban másodszor is kiadták Ipolyságon, Neumann Jakab könyvnyomdájában.

El kell még mondanunk, hogy a szabadságharc bukása után Pongrácz nem vállalt hivatalt megyéjében; az Alföldön volt jószágigazgató, s csak 1861-ben tért újra vissza Hontba. Rövid idő után ismét elhagyta a megyét, Esztergomba költözött, ahol saját szerkesztésében megjelentette a vegyes tartalmú hetilapot, a már említett Esztergami Ujságot.

1865-től megint Hontban találjuk; a megye törvényszéki ülnöke, később pedig főszolgabíró, főjegyző és alispán. Tevékenyen jelen volt a közéletben is: Ipolyságon megalapította az Ipolyság Város Szépészeti és Anyagi Jólétét Előmozdító Társulatot, melynek első elnökeként 1869-ben megépíttette Ság város híres „sétaterét”; szervezett Reményi-hangversenyt, Siposs Antal-koncertet a városban stb. Éveken át elnöke volt a Honti Kaszinónak, megalapította az Ipolysági Műkedvelői Kört, építtetett polgári iskolát, ápolta a Szondi- és Ipolyi-kultuszt, segítette a múzeum kibontakozását stb.

1889-ben magas kora és betegsége miatt nyugalomba vonult. Budapesten telepedett le, s a fővárosban hunyt el 1899. augusztus 10-én, de földi maradványait Feelsőtúron helyezték örök nyugalomra./ 24 /

### A felsőtúri Pongrácz-sírbolt és a család további tagjai

A Pongrácz-sírbolt Felsőtúron a római katolikus templom kertjében áll. Az első halott 1830-ban, az utolsó 1900-ban került ide. A fentiekben említettem, hogy alig két évtizede, amikor a család neves tagja, Pongrácz Lajos személye után kutattam, még hatalmas gizgazok, bokrok vették körül a szinte megközelíthetetlen sírkertet. Jópár évnek kellett eltelnie, amíg a helyet kitisztították, s láthatóvá vált a régi sírkő is. A sírkövet annak idején Malagy József helybeli plébános hozatta rendbe. A restaurálás után

olvashatóvá vált annak szövege is, amely az alábbiakat tartalmazza: „Áldott emlékü szülői, Szentmiklósi és Óvári Pongrácz István és neje, Okolicsányi Klára, valamint szeretett testvérei: Gyula, Sándor és Mária emlékére emeltette Pongrácz Anna 1890.”

**Pongrácz Anna** (1817-1891) a család harmadik gyermeke volt, Párizsban hunyt el 1891-ben. A síremléket (sírkövet) tehát halála előtt egy évvel állíttatta, amikor öccse, Pongrácz Sándor meghalt. Vele együtt akkor már - mint későbbi kutatásainkból megtudtuk - nyolcan pihentek a sírboltban. Később még ketten kerültek ide, Lajos és István. Az ő nevük ezért nem került fel a sírkőre. Kezdeményezésemre nemrégiben a helyi plébános Pongrácz Lajos író, helytörténész nevét felvésette a köre. A síremlék-állíttató Anna egyébként kora ismert irodalmi alakja volt, alapító tagja a Kisfaludy Társaságnak, munkatársa az Életképeknek és a Honderűnek.

A Pongrácz-sírbolt mára egyféle zarándokhellyé is vált, hisz az itt nyugvó Lajos nevét, amit ugyancsak említettünk, felvette az ipolysági magyar alapiskola. Aztán bekerült a köztudatba, hogy a sírboltban pihenő két Pongrácz a szabadságharcban is jeleskedett, s így március 15- én e helyen is koszorúznak a hálás utódok.

Hogy pontosan kiket temettek hajdan a családi sírboltba, 1998-ban derült ki. Akkor a sírkert bejárata előtt egy vezetőket fektettek le. A helyi plébános engedélyével felemelték a sírbolt bejáratát fedő két kőlapot, megtisztították a lépcsősort és a sírkamrák elé helyezték márványtáblák szövegét. A tetemetek a sírbolt bal oldalán kialakított kamrákban helyezték el, egymás felett. Összesen tíz koporsó kapott itt helyet. A sírbolt jobb oldalsó fele üresen áll.

S most nézzük, kik is nyugszanak a Pongrácz-család sírboltjában. Az első ide temetett halott **Okolicsányi Pálné Horváth Erzsébet** volt. Ő 1830-ban élete 73. évében hunyt el. Róla annyit tudunk, hogy a sírboltépítő Pongrácz István feleségének, Okolicsányi Klárának volt az édesanyja.

Két év múlva, 1832-ben került végső nyughelyére az 52 évesen meghalt **Pongrácz István** táblabíró, a már többször említett túri családalapító.

A sírbolt harmadik halottja a hét Pongrácz-gyermek egyike, **Pongrácz Gyula**, aki 58 évesen hunyt el 1861-ben. Ő alügyésze, 1849-ben pedig főbírája volt Hont megyének.

Egy év múlva tették a sírboltba (1862) az életének 73. évében elhunyt édesanyját, **Pongrácz Istvánné Okolicsányi Klárát**. Őt követte 1870-ben a 47 évesen elhunyt, három fiút és két lányt világra hozó **Pongrácz Lajosné Nedeczky Emma**. A Nedeczkyeké volt az a Korpona-patak menti kúria, ahol a Pongráczok jeles alakja, a férj, Lajos is lakott.

1878-ban temették a sírboltba a 49 éves **Nagybüki Pákozdy Rózát**, Pongrácz István cs. és királyi tábornokkamarás nejét. 1888-ban ide került még egy a hét Pongrácz testvér közül, **Lipthay Frigyesné Pongrácz Mária**, aki 62 évesen hunyt el.

1890-ben hunyt el **Pongrácz Sándor** (sz. 1824) császári és királyi altábornagy, aki több csatában tüntette ki magát. /25/ Olmücben volt hadapród, Krakkóban nevezték ki hadnaggyá. Ezrede sajnos a lengyel forradalom leverésére volt kivezényelve. Mint Egerváry Ödön írta róla: „Az 1848-ik év Lengyelországban érte Pongráczot, mégpedig jó távol hazájától, az orosz birodalom határain, s ő igen keveset tudott a honn történetekről, vagyis arról tudnia nem volt szabad”. /26/

A kétszáz éve született **Pongrácz Lajos** (1815-1899) császári és királyi kamarás, Hont megye nyugalmazott alispánja is Budapesten hunyt el, de augusztus 13-án itt helyezték örök nyugalomra. Életútját fentebb mutattuk be részletesebben.

Az utolsó családtag, aki még a sírboltba került **Pongrácz István** (1821-1900) császári és királyi kamarás, nyugalmazott tábornok volt. Ő az 1848/49-es szabadságharc kiváló hadügyi szakembere. Ott volt Győr bevételénél, Komáromban pedig mint tábornoki főnök tevékenykedett Nagy Sándor mellett. A bukás után halálra ítélték őt; Arad várában raboskodott, de később kegyelemben részesült. Írói munkássága elsősorban katonapolitikai vonatkozású. A debreceni útközetről szóló írását a Debreceni Lapok közölte folytatásokban. Ebben főleg az ország Ausztriával kapcsolatos viszonyát írja le részletesebben. A Magyarország története című munkája kéziratban maradt, akárcsak a Szabadságharcról szóló részletes naplója, melyből fia közölt részleteket az 1901-es Honti Naptárban. /27/ Az ő neve sajnos még nincs ott a felsőtúri sírjelen. Szólnunk kell itt a mélyen hívő emberről s a templomot támogató Pongrácz Istvánról is,

aki feleségével, Pákozdi Rózával 1866-ban megépíttette a túri templom mellékoltárát Szent István tiszteletére. Ők festették azt az oltárképet is Móser István helybeli nemesemberrel, melyen Szent István felajánlja a koronát a Szűzenyának. /28/

Pongrácz István édesapja volt **Pongrácz Elemér** (sz.1862) írónak, a Honti Múzeum első igazgatójának, a Honti Naptár szerkesztőjének, aki szülőmegyében 1886-ban meginbdította a Honti Hírlapot is. Ugyancsak alapítója volt 1888-ban a Hontvármegyei Irodalom- és Művészetpártoló Egyletnek; a XIX. század végén kiadta a Hontvármegyei Alkmanachot, s megrendezte a Hontmegyei Történelmi Kiállítást is. A XX. század lején pedig összeállította A Pongrácz-család írói című munkát. (29/ Pongrácz Elemér ugyan nem a családi sírboltban pihen, de talán az ő nevét is meg lehetne örökíteni valamilyen módon szülőfalujában. Annál inkább is, mivel mára budapesti sírhelye is megsemmisült.

Ugyancsak említést s talán névmegörökítést is érdemelne István tábornok unokaöccse, **Pongrácz László** (1824-1890) altábornagy, akit a pándorfi csata után maga Kossuth nevezett ki századosnak, őrnagyi kinevezését pedig Görgeytől kapta. Kitűnő hadművelete folytán 1849-ben az ellenség gyűrűjén át betört Selmecbányára, s kitüntette magát Budavár bevételénél is. /30/ A Borovszky-monográfia s Bona Gábor kötete szerint /31/ 1987:270) ő is Felsőtúr szülötte, bár nem testvére Istvánnak, mint több helyen is írják. Ő a bevezetőben is említett Pongrácz Ádám leszármazottja, Pongrácz Joáchim, Hont megyei főszolgabíró és Fogarassy Mária fia. Nagynénije volt egyébként az a **Pongrácz Borbála**, akit Ipolyi felmenője, Stummer Ignác vett feleségül. Innen is a rokoni kapcsolat Ipolyi Arnold és Pongrácz Lajos közt.

Befejezésül, hadd mondjuk el csak érintőlegesen, hogy a Hontban és Nógrádban is népes Pongrácz-család rokoni kapcsolatai, mint a fentiekből is kiderült, számos nemesi családra kiterjedtek; a Pongráczok tagjai Felsőtúron kívül több helyen is birtokossá váltak házasság révén, például Deménden, Terbegecen, Nagycsalomján stb. Az 1794-ben épült tebegeci templom kegyura volt például az a **Pongrácz László**, aki Isten ottani hajlékának szentélyfreskóján, a díszes oratóriumot ábrázoló képen is látható. /32/

A nagycsalomjai Pusztatemplom melletti temetőben nyugszik az a **Bihari Méhes Józsefné Óvári és Szetmiklósi Pongrácz Eszter** (1856-1916), akinél, a nagycsalomjai udvarházban gyakran vendégeskedtek Mikszáth Kálmán fiai is, s aki rokoni kapcsolatban állt Mikszáthné Mauks Ilonával. /33/

## Jegyzetek

1 Borovszky Samu, szerk.: *Magyarország vármegyéi és városai. Hont megye és Selmecbánya sz.kir.város. Budapest é.n. /1906/.*

2 Csáky Károly: *Felsőtúr. Falu a Korpona-patak völgyében. 6. p. Komárom, 2004.*

3 Nagy Iván: *Magyarország családi címereivel és nemzedékrendi táblákkal P-R. 420-422. p. Pest, 1862.*

4 Csáky, i. m. 6. p.

5 Csáky Károly: *Emlékezés Pongrácz Lajosra. Irodalmi Szemle, 1983/6. 558-561.p.*

6 Csáky Károly: *Honti barangolások. 153-164.p. Bratislava, 1985.*

7 Zalabai Zsigmond: *Mindenekről számot adok. Bratislava, 1984.*

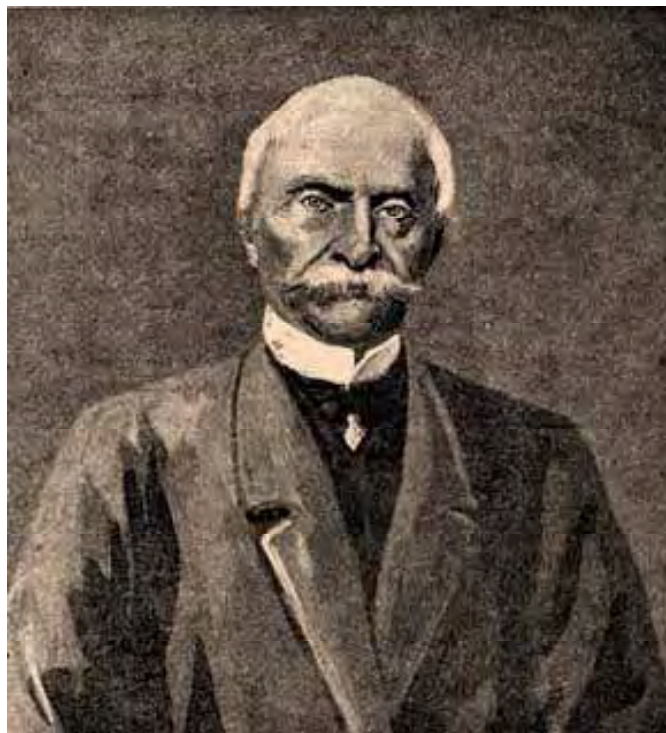
8 Dr. Kiss László: *Pongrácz Lajos. Hont megyei portré a reformkorból. Bratislava, 1994.*

9 Hála József – Katona Imre: *Pongrácz Lajos és „Ipoly táji“ népdalgyűjteménye. In.: „Csillagok, csillagok, szépen ragyogjatok...“ Szerk.: Liszka József. 27-87. p. Komárom – Dunaszerdahely, 1993.*

10 Kiss L., 1994: 21-36. p.

11 Pongrácz Elemér: *Pongrácz Lajos. Honti Lapok, 1899/34. 2-4 .p.*

- 12 Kiss L., 1994:37.p.  
13 Pongrácz E., 1899:2-4. p.  
14 Lásd részletesebben: Kiss L., 1994 42-49 .p.  
15 Pongrácz Lajos: Szemelvények egy régi táblabírónak hátrahagyott dolgozataiból. Budapest, 1898: 35. p.  
16 Pongrácz Lajos: Magyar utiképek. Pest, 1845:73-74. p.  
17 Hála J. – Katona I., 1993:42. p.  
18 Pongrácz L., 1845:12. p.  
19 Pongrácz L., 1845:113. p.  
20 Pór Antal: Ipolyi Arnold váradi püspök élete és munkáinak vázlatja. Pozsony – Budapest, 1886.  
21 Hála József: Ipolyi Arnold és Hont vármegye. Ethnographia, 1995/l. 195-230.p.  
22 OSZK Budapest. Fond IX/753.  
23 Hála J., 1995: 195-230.p.  
24 Csáky K., 1983. 558-561.p., 1985., 153-163.p., Csáky Károly: Honti arcképcsarnok. 48-50.p. Dunaszerdahely, 1998., Csáky Károly: A felsőtúri Pongrácz-sírbolt. Múltunk Emlékei, 2002/4. 7.p.; Kiss L., 1994.; Hála J. – Katona I., 1993. 27-87.p.  
25 Róla a Honti arcképcsarnok című könyvemben rajzoltam kisebb portrét.1998:64. p.  
26 Idézi: Csáky, 98:64. p  
27 Csáky, 1998:60. p.  
28 Csáky Károly: Felsőtúr szakrális emlékei. In: Uő.: Szakrális emlékeink nyomában I. Dunaszerdahely, 2008:38.p.  
29 Csáky, 1998:127-129. p.  
30 Csáky, 1998:63. p.  
31 Bona Gábor: Tábornokek és törzstisztek a szabadságharcban 1848-49. Budapest, 1987:270. p.  
32 Csáky Károly: Terbegec szakrális emlékei. In.: Uő.: Szakrális emlékeink nyomában IV. Dunaszerdahely, 2011:122. p.  
33 Csáky Károly: Egyházascalomiától Nagycsalomjáig. Nagycsalomja, 2012:89. p.



Pongrácz Lajos Csáky Károly reprodukcióján



**A felsőtúri Nepomuki Szent János szobor (Csáky Károly felvétele)**



**A Nepomuki Szent János szobor a felújítás után (Csáky Károly felvétele)**



A szobor talapzata (Csáky Károly felvétele)





A Pongrácz-síremlék Csáky Károly felvételén

# HONTI KRÓNIKA.

ELSŐ DARAB:



MARCZIUSTÓL—JÚNIUSIG.

1848.

KIADJA

PONGRÁCZ LAJOS,

VOLT SZOLGABIRÓ.

A Pongrácz Lajos által szerkesztett Honti Krónika Csáky Károly

reprodukcióján



Pongrácz Lajos

**A** a jeles honti férfiú,  
**Pongrácz Lajos**  
 irodalmi kapcsolatai  
 (1815–1899)

Gimnazista koromban került először a kezembe *Hont vármegye monográfiája*, s annak *Irodalom, tudomány, művészet* című fejezetében találkoztam Pongrácz Lajos névvel. Rajta kívül még a család öt tagjáról olvastam rövid összefoglalót ebben a kiadványban.<sup>1</sup> A híres Pongrácz család egyik honti ágáról van szó, melynek régi szálláshelye az Ipolyság melletti

Felsőtúr. Közülük többen is említést érdemelnek, hisz a közügyekben, a kulturális és a politikai életben egyaránt jelen voltak. Egyes tagjai tisztviselőként, katonaként, íróként, szerkesztőként vagy éppen mecénásként jeleskedtek.

A család gyökerei a XIII. század első feléig vezethetők vissza. Tájainkra Liptó megyéből kerültek az ősök. Felsőtúron Pongrácz István (1780–1832) családja honosodott meg. Már ő is megbecsült tagja volt Hont megye közéletének. Táblabíróvá választották, s pártolta az irodalmat és a kultúrát. Valószínűleg ő építette a ma is meglévő felsőtúri családi sírboltot. Felesége, Okolicsányi Klára hét gyermekkel ajándékozta őt meg; valamennyien becsületes és híres emberré váltak, s közülük öten a felsőtúri sírboltban nyugszanak. Itt pihen például az 1861-ben 58 évesen elhunyt Pongrácz Gyula, aki alügyésze, 1849-ben pedig főbírája volt Hontnak. Ide került Pongrácz Sándor (1824–1890) császári és királyi altábornagy is, ő több csatában tüntette ki magát. Ugyancsak a családi sírboltba került Pongrácz István (1821–1900) császári és királyi kamarás, nyugalmazott tábornok, aki az 1848/49-es szabadságharc kiváló hadügyi szakembere volt. Jeleskedett Győr bevételénél, Komáromban pedig mint tábornoki főnök tevékenykedett Nagy Sándor mellett. A bukás után halálra ítélték; Arad várában raboskodott, de később kegyelemben részesült.

Pongrácz Anna (1817–1891), a család harmadik gyermeke Párizsban hunyt el, tehát őt nem ide temették. Ám ő állította egy évvel halála előtt a ma is meglévő síremléket (sírkövet) szülei s elhunyt öccse, Sándor emlékére. Anna egyébként maga is korai ismert irodalmi alakja volt, alapító tagja

Megjelenés időpontja: ...

HONTI LAPOK

Felolós szerkesztő: HALASZ FERENC.

Ipolyság, 1899. augusztus 17

Pongrácz Lajos (1815-1899)

Pongrácz Lajos es. és kir. kamarás, Hontvármegye nyugalmazott alispánja...

Ős régi dzsentrí-családból származott, melynek minden férfiagja egész férfi volt...

Pongrácz Lajos kiváló érdemeit megyénk történetírása van hivatalosan is értékelve...

Egyszerű, minden ízében természetes és tömör egyéniség volt, és a frázisok a nagyhanguskodás sarlatánjai mellett vonzóan emelkedik ki szerény, nemes, harmónikus lelke.

Ama ma már ritka emberek közé tartozott, kiknek lelkét az élet kegyetlen tanulságai, és a nagy kor nem száritják ki.

Mert mi mai nemzedék, fejlődünk, civilizálódunk és — elszáradunk. Elkalmározzuk a lelkünk, legmélyéig belefészkelődik a rideg kalkuláció, és kirágja belőle mindazt, a mi eszmény.

Ő; a nemes, felekült lelki agastyán utolsó szembekunyásáig ideális lélek maradt.

Meghalt.

A kegyeletlen emberi emlékezős szelid anyyala őrizze porait.

Pongrácz Lajos életjárja.

Pongrácz Lajos 1815 ik. év. február 10-én született Felső-Turóc, Hont megyében. Gimnasiunai tanulmányait Bal-

lód működése szolgálati éveivel kezdődött, már tanuló korában is írt verseket a utirajokat.

A negyvenes évek nagy mozgalmában tevékeny részt vett a az ellenzók törekvéseit támogatta.

Kossuth Lajos „Pesti Hirlap” jának alapító honti levelezője volt a Kossuth egyúben egy nyilatkozott, hogy Pongrácz Lajos volt egyike a legügyesebb, legrehatóbb levelezőknök.

As 1845. április 24-iki híres tisztajárásán P. L. Kossuth „Pesti Hirlap” jának más akkor néves levelezője szintén a ki-mutatottak közé tartozott.

E választás a legirigatóabb volt Hontban. Luka Sándor volt már a főispáni helytartó. Legnagyobb részt a konzervatívok lettek megválasztva, mert az ellenzók viszél látván, hogy kisebbségben vannak ekkor nem érhetnek, a főispáni helyettes ellen kifakadtak, hogy katonaság fedezeté alatt tartja a tisztajárás, a egész pártokkal együtt eltávolítottak.

1848-ban tart. főjegyző lett, nemsokára pedig az első miniszteriumnál, Kossuth által pénzügyminiszteri útkárnak nevezetelt ki.

Érdemesnek találjuk a kinevezési okmányt egész terjedelmében közölni.

1848. P. M. — Pongrácz Lajos-nak. Máltanyári kiváltságos önkéntes az első pénzügyes káptalanból. Ő Pénzügy és Hirtör a királyi Helytartó, elterjesztésére Őt a királyi társaság az adó és pénzügyi ügyekben 1848. évi május 1-én kinevezte. Midőn az adó és pénzügyi ügyekben meggyűzők, hogy Ő a Hirtör a királyi helytartó, az akként kinevezte, hogy a királyi helytartó és a királyi társaságok. Eredeti feladatát napjaink során kezdte. Ekkor kinevezte a Kelt Budapest, szeptember 7-én, 1848. pénzügyminiszter.

Kossuth Lajos a. k.

A szabadságharc után — a melyben mint nemzetőr vett részt — Biharban Bors bárónál főjegyzőgázgató lett és csak akkor jött megújójába vissza, midőn 1861-ben az alkotmányos életet visszaállították és a vármegye főjegyzőjévé választották.

Midőn azonban rövid ideig átvonult a kormánytól a nemzet újra megfontoltatt a megye tisztikara hivataláról egyelőre nem lemondott, Pongrácz Lajos lakást Estergomba tele és itt egészen az Erdélynek adta magát 1863-ban, megala pította az első esztergomi lapot az „Esztergomi Újság”, melyet a mennyire a válságos időben lehetett, kezdésben szellemi szerkesztett.

1865-ben, midőn az alkotmány visszaállították és is visszatért a megyébe, a fel-

1872-ben főjegyzővé választották, mely tiszti kinevezéséről 1891-ig szelid, a mikor egy hangulig állapottak választották a vármegye köznevelési titkár.

A vármegye első főjegyzője volt, a mikor is nyugalmába vonult.

1891-ben es. és kir. kamarás lett.

1893-ban megválasztották főjegyzőjének a Hont vármegye, a mely nemek voltak, midőn az ő főjegyzője a az ő általa felkeltetett főjegyzője lett.

Ez alkalmából adta ki a „Hontvármegyei Album”-ot, a mely két kiadásra is kiadták, a mely első kiadását 1891-ben, a második kiadását 1893-ban adta ki.

A kiváló szolgálatra.

Pongrácz Lajos, nagy lelkű, nagy ízlésű, nagy szívű ember — Pongrácz Lajos, nagy lelkű, nagy ízlésű, nagy szívű ember, nagy lelkű, nagy ízlésű, nagy szívű ember, nagy lelkű, nagy ízlésű, nagy szívű ember...

A kiváló szolgálatra — a melyben mint nemzetőr vett részt — Biharban Bors bárónál főjegyzőgázgató lett és csak akkor jött megújójába vissza, midőn 1861-ben az alkotmányos életet visszaállították és a vármegye főjegyzőjévé választották.

Midőn azonban rövid ideig átvonult a kormánytól a nemzet újra megfontoltatt a megye tisztikara hivataláról egyelőre nem lemondott, Pongrácz Lajos lakást Estergomba tele és itt egészen az Erdélynek adta magát 1863-ban, megala pította az első esztergomi lapot az „Esztergomi Újság”, melyet a mennyire a válságos időben lehetett, kezdésben szellemi szerkesztett.

Budapest, 1899. augusztus 17-én.

Áldás emlékére!

A kiváló szolgálatra.

A kiváló szolgálatra — a melyben mint nemzetőr vett részt — Biharban Bors bárónál főjegyzőgázgató lett és csak akkor jött megújójába vissza, midőn 1861-ben az alkotmányos életet visszaállították és a vármegye főjegyzőjévé választották.

Midőn azonban rövid ideig átvonult a kormánytól a nemzet újra megfontoltatt a megye tisztikara hivataláról egyelőre nem lemondott, Pongrácz Lajos lakást Estergomba tele és itt egészen az Erdélynek adta magát 1863-ban, megala pította az első esztergomi lapot az „Esztergomi Újság”, melyet a mennyire a válságos időben lehetett, kezdésben szellemi szerkesztett.

1865-ben, midőn az alkotmány visszaállították és is visszatért a megyébe, a fel-

1872-ben főjegyzővé választották, mely tiszti kinevezéséről 1891-ig szelid, a mikor egy hangulig állapottak választották a vármegye köznevelési titkár.

A vármegye első főjegyzője volt, a mikor is nyugalmába vonult.

1891-ben es. és kir. kamarás lett.

1893-ban megválasztották főjegyzőjének a Hont vármegye, a mely nemek voltak, midőn az ő főjegyzője a az ő általa felkeltetett főjegyzője lett.

Ez alkalmából adta ki a „Hontvármegyei Album”-ot, a mely két kiadásra is kiadták, a mely első kiadását 1891-ben, a második kiadását 1893-ban adta ki.

A kiváló szolgálatra — a melyben mint nemzetőr vett részt — Biharban Bors bárónál főjegyzőgázgató lett és csak akkor jött megújójába vissza, midőn 1861-ben az alkotmányos életet visszaállították és a vármegye főjegyzőjévé választották.

# SZEMELVÉNYEK

EGY RÉGI VÁRMEGYEI TÁBLABIRÓNAK HÁTRAHAGYOTT  
DOLGOZATAIBÓL.

\*

IRTA

## PONGRÁCZ LAJOS

HONTMEGYE NÉHAI FŐJEGYZŐJE.

\*

*Először a Hontmegyei Táblabírói Társaság kiadta a "Pongrácz Lajos Munkái" címmel. Hontmegyei  
Helykönyv (alapítvány).*

NY. TÁBLABÍRÓI TÁRSASÁG

Pongrácz Lajos egyik munkája



# Szondi Album

## DRÉGELI EMLÉKLAPOK.

A SZONDI-EMLÉKKÁPOLNA FELAVATÁSA ALKALMÁBÓL.

M.D.CCCLXXXV.

SZERKESZTTE ÉS KIADTA  
**PONGRÁCZ LAJOS**  
ÁLTAL.

UJ BŐVITETT KIADÁS.

*Hol van a bérce s a vár felé,  
Szondi melynek szóczeit nélette  
Tánczosa híven élte? . . .*



*Itt van a bérce s a csudák felé,  
Mely a hód . . . élte.  
Kölcsey.*

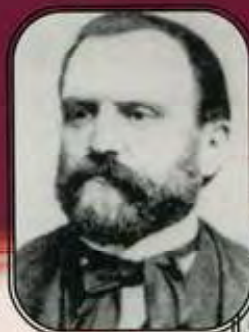
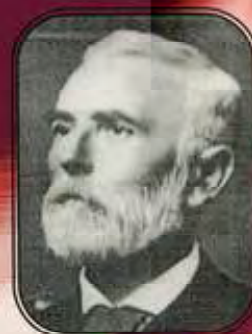
IPOLYSÁG,

NYOMATOTT NEUMANN JAKAB KÖNYVTOMDÁJÁBAN.

1888.

A Pongrácz szerkesztette Szondi album

# Csáky Károly IRODALMI KAPCSOLATOK II.



Lilium Aurum

Pongrácz Lajos Csáky Károly kötetének címlapján

Mélyen tisztelt  
Tisztelt Akadémia!

Az én Gyölyi Arnold előbb bentarcsai úrnjai, utóbb nagyváradit  
püspöki gyűlésre és ifjúkori lakóhelyét, Szentárugegyi barátságai és köze-  
lői Gyölykesszi község <sup>remélhetőleg</sup> magy. elől. és előzőleg a boldogult  
 emlékezet Gyölypágon, folyó évi October hó 20<sup>án</sup> mint a  
dícsősülts. halott gyülelési napjának első elfordulóján, hirtelen igé-  
telen de kegyeletos emlékünnemlélygel megüdv. kíván-  
ják. -

Méltón éröl, - nehegy esély konfúii mulatás indí-  
gúu bennünket, - hazafii kötelezettségek tartjuk tisztelt,  
teljesen étesíteni a mélyen tisztelt Tudományos Akadémia:

Konfúii bizalommal kérem egyidejűleg, miszerint  
- kegyelettel püösült hazafias intenciókat tekintve. - a jel-  
zett alkalomból egy tagjának esetleg leendő küldetésének

szüenő ünnemlélyünkre silyt és tekintélyt adni méltóságok,  
Tevessé ünnemlélyünk siseletes programjának idős  
bemutatása mellett magadunk

Hazafiiu kíváló tisztelettel

Gyölypácz 1887 szeptember hó 20<sup>án</sup>

aláírtos szolgál:

arendezésig, s imok miszerint:

Pongrácz Lajos 22,

Hódmezővásárhelyi alijánja.

V. k.





*Ipolyi Arnold*

Ipolyi Arnold püspök és egyházi író (Csáky Károly reprodukciója)



Szondi György drégelyi szobra (Csáky Károly reprodukciója)



A hajdani Szondi-emlékkápolna (Csáky Károly reprodukciója)



Pongrácz Elemér ipolysági emléktáblája (Csáky K. felv.)



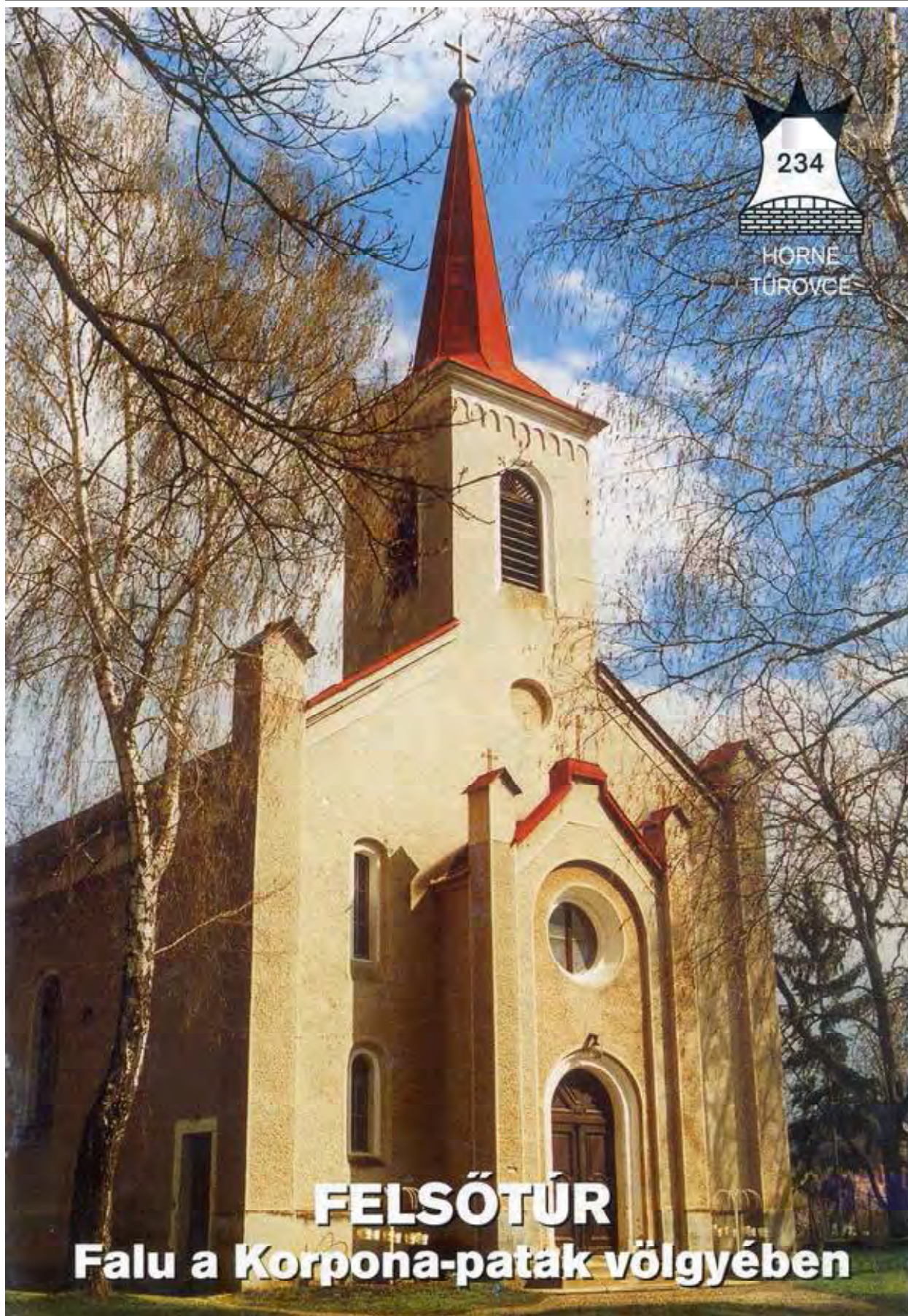
Pongrácz István



A felsőtúri Szent István mellékoltár (Csáky K. felv.)



**Horváth Miklós sírjele a Pongráczok mellett (Csáky Károly felv.)**



Csáky Károly kiadványa a Honismereti Kiskönyvtár sorozatban



Okolicsányi Vendel sírjele a Pongráczok mellett (Csáky Károly felv.)



Pongrácz Sándor altábornagy  
(Rabányi Lajos festménye, Csáky K. felvétele)

Pesty Frigyes könyvében is olvashatunk, s aki alatt valószínűleg Kellit kell értenünk. **Kellio Ádám** már a XVIII. század elején felsőtúri birtokos volt. Nevével a község Historia domusában is találkozhatunk. Az egyházközség nagy adományozói és alapítványtevői közé tartozott. Mivel a falunak 1727 és 1739 közt nem volt plébánosa, s „nagyobb részt Palást-ról adminisztráltott”, Kellio azért, hogy egy új plébános „becsületesebben és oltalmasabban subsistálhasson, buzgóbb szível is Isteni szolgálatokat tehesen, és Szegénységet igaz Római Pápi-ta hitben oktathassa”, szabad akaratából „egy ezer rhenes forintokat” kitévő alapítványt rendelt az egyháznak. Ő emeltette Túron Nepomuki Szent János szobrát is.

A Kellioi kapcsolatba kerültek az Okolicsányiakkal is. Kellio Ádám lánya, Katalin például Okolicsányi Pál felesége volt. **Okolicsányi Pálné** földbirtokosként szerepel Felsőtúr 1770-es Urbáriális összeírásában. Ekkor 11 jobbágy adózott neki és 9 házassággal rendelkezett. Egy másik Okolicsányi Pálnak Horváth Erzsébet (1757-1830) volt a felesége, aki ma a Pongrácz-sírboltban nyugszik. Okolicsányiné ugyanis édesanyja volt Pongrácz István feleségének, Okolicsányi Klárának, akit szintén Felsőtúron temettek el. A felsőtúri templomkertben pihen **Okolicsányi Vendel** hajdani táblabíró is, aki 1835-ben hunyt el 33 éves korában. Díszes sírköve tetején egy hatalmas kőváza áll.

Felsőtúr a **Pongráczok** honti ágának is egyik ősi fészke. Pongrácz József (1728-1798) már a falu 1770-es Urbáriális összeírásában szerepel, mint 4 jobbágy földesura, aki ugyanennyi házassággal rendelkezett. Neki szintén Kellio-Jószármazott, Kellio A. Mária volt a felesége. Gyermekei közül József (†1822) szolgabíró és Ádámot emlíjük. **Szentmiklósi és Övári Pongrácz Ádám** (†1807) szintén a felsőtúri templomkertben pihen, ahol még látható félig földbe süppedt, de szépen rendbetett sírkerecszje. Borbála lánya második felesége volt **Stummer Ignác** (1772-1832) honti szőlőművelőnek, Ipolyi Arnold nagypapjának. Fia, **Pongrácz Joachim** (†1831) révén, aki honti főlőszolgabíró volt, a család a Fogarassyakkal is kapcsolatba került.

Pongrácz László,  
altábornagy



A fent említett Pongrácz József fia volt **Pongrácz István** (1780-1832) táblabíró, kinek révén a család hosszabb időre meghonosodott Túron. Pongrácz István támogatta az irodalmat és a kultúrát is. Valószínűleg ő építtette a ma is meglévő **családi sírboltot** a római katolikus templom mellett. Hét gyermeke közül valamennyi becsületes és híres emberré vált, s közülük öten a családi sírboltban nyugszanak. **Pongrácz Sándor** (1824-1890) császári és királyi altábornagy több csatában tüntette ki magát egykor. **Pongrácz István** (1821-1900) császári és királyi kamarás, nyugalmazott tábornok az 1848/49-es szabadságharc kiváló hadügyi szakembere volt. Komáromban tábornoki főnökként tevékenykedett Nagy Sándor mellett. Halálra ítélték, Arad várában raboskodott, de később kegyelemben részesült. Pongrácz Gyula (1803-1861) állügyész, 1849-ben pedig főbírája volt Hont megyének.

**Pongrácz Lajos** (1815-1899) császári és királyi kamarás, Hont megye egykori alispánja Budapesten hunyt el, de Túron helyezték őt is örök nyugalomra. A kiváló férfi, Hont krónikása, a haladó mozgalmak pártolója, a kultúra mecénása. Az író és lapzerkesztő 1848/49-ben nemzetőrként tevékenykedett, Kossuth Pesti Hírlapjában publikált, pénzügyminisztériumának titkára volt. Írt verseket, útirajokat, helytörténelmi munkákat, gyűjtött népdalokat, együttműködött Erdélyi Jánossal és Ipolyi Arnolddal; alapítója volt a Honti Kaszinónak, kiadta a Szondi Albumot, stb.

Nem a családi sírboltban nyugszik, de Felsőtúron született testvére, **Pongrácz Anna** (1817-1891), a temetkezési hely tetten látható sírmeleg állította. Anna egyébként kora ismert irodalmi alakja volt, alapító tagja a Kisfaludy Társaságnak, munkatársa az Életképeknek és a Honderűnek.

Ugyancsak Felsőtúron született Pongrácz Joachim gyermeke, **Pongrácz László** (1824-1890) altábornagy, akit a pándorfi csata után Kossuth maga nevezett ki századoznak. 1849 márciusában pedig magától Görgeytől kapott őrnagyi kinevezést, mert kiváló hadművelete folytán Németinél átörökölte az ellenség gyűrűjét, és bevonult Selmecbányára. Harcolt Budavár bevételénél is.

## Pongrácz Sándor és Pongrácz László Csáky Károly könyvében



A kúria, ahol Pongrácz Lajos is lakott (Csáky Károly felv.)





Nem megyek én soha katonának...

## TÓTH IMRE

## versei

## INFRA

Ránk vetül az eljövendő dolgok árnyéka. Mint aki kétezer éve vár,  
örökös éberségben, nyugalomra várva.  
A nyugalom tengere a kezdet. Nincs semmi, amit megbocsáthatnék.  
Nincs idő, nincs sors, nincs karma.  
Hárman jönnek, szakállasan, foltos kabátban, kérdeznek: Rabbi,  
nem tudod, megszületett-e már?  
Fagyottan forog az éjszaka, csillogó kristályok a csikorgó fényben.  
Nem tudom, hányadika van. Vajon megszületett-e már?  
Infravörös városok vonulnak el alattunk, teljes elsötétítésben.  
Nem tudom, hol laksz, melyik a te házad. Bármelyik lehet.

Megint jönnek, hárman, műanyag kabátban. Az angyalok már  
a városban vannak. *Nem tudod, hányadika van? Hány nap van még  
hátra?* Nem tudom, megszületett-e már.

Keletről jöttünk, infravörös városokon át,  
mert Perzsia börtön.  
De mostantól megújul a világ.

## KARDINÁLIS

Az Erő, amely meg akar nyilvánulni, a folyó, amelyik medret keres.  
Korlátok választják el a korszakokat, áttörhetetlen falak.  
Mikor átlépsz az újba, észre sem veszed, hogy a régeből semmi sem maradt.

Hamlet kastélya felett sötétség ragyog. A Tűzbe Öltözött Ember kap most  
feladatot. Foszladozik a Maya fátyla. A mesterlövész a távcsőbe néz.  
Korlátok választják el a korszakokat, áttörhetetlen falak.  
Nem tudok nem gondolni rád. Csak nem létező dolgok vannak.  
Bárhová nézek, nincs realitás. Betűk és szavak a tárgyak helyén,  
csak számokból áll a lények arca. Csak egy végtelen elme alkotása,  
ennyi az egész. Próbálok elképzelni a helyet, a létezés határain túl:  
igen, éppen ilyen lehet. Nem tudok nem gondolni rád.

Látható szellemekként jöttünk erre a helyre, feladva mindent, ami volt.  
Most szükségünk van fényre, vízre, levegőre, és némi élelem sem árt.  
Ez már a negyedik felvonás, és a végén tűz emészti el, mindazt, mi  
volt, és lehetett volna, de csak ennyi, ami járt.  
Nem tudok nem gondolni rád.



Megkötöm lovamat...

## KISS - SIMON MIKLÓS

### Csicsófalvi vadászi dény

-Ez oszt la !-mondta mingyá a Búzösdörgedelmes Pottyáncsoma és igencsak elborult az ábrázattya, hogy a nyeles fésűvel felfésült szemődöki remegésirő most ne is beszéljünk. Ideges egy momentum vakarózott, annyi szent. Még a szívlapát is beleremegett a szenes sufniába.

No, de ne rohannyunk má' annyira előre, mer mingyá beleszaladunk a jövőbe, oszt egyből hónapután lesz valamikor. Az eset még valamikor a világhíres Csicsófalvi-csata ideji után - lehet, hogy másnap, vagy mingyá szombaton történt. Hej, micsoda fesztivál celebrálódott hirtelennyibe, azóta is beszédtema Lapp-Földön a vadlibák között. Kágé Béla kanonok-esperes, a falu papja félrehúzatta a harangokat Harangozó Tihamérral, a falu Téeszcsés jégverem hőmérséklet analitikusával. „Fagyponat alatt elvtársak! Mindig csak fagyponat alatt.”- gondolkozott harangozás közben is igen erősen szakmai szempontok szerint Harangozó Tihi. (Csak a haveroknak, még az anyja se Tihizhetyi.)

Zengett a környék a boldogságos harangszótól, zengedezett, mint a szákrament üccse, egész el a Mákosféhépusztai Pártbizottságig. Falunépnyi boldog ember, kinek feji felett néhány órája még ott lebegett a nagy frász-él-e, vagy hal, azt se tutta-most aztán ,ha mégis élnyi adódik dolga, mulatnyi azt tud ám becsülettal. Három heti hetedhét országgra szóló mulactság dicsekedett, a legyőzött germán-muszka barbárgóc feletti örömbé vegyülve. Az irredenta fasiszta- kommonista láncos kutyák kiűzve, úrig nyúló boldogság csomó a csicsófalvi szívekben.

-De oszt, mi lesz utána? Merre az irány? Gondolkoznyi kell ám mingyá előre felé, mer' a jövő jön oszt szembe, mint az Ökröstótfalusi sebesvonalat. Aki nem száll fel az itt marad a burnyásba éhkoppon, ha nem is mingyá szomjan.

Összeült hát azonnal, hirtelen felindulásból elkövetett alapossággal a Hazafias Szavazó Bizottság, megszavazni a következő öt éves elgondolást. Hogy hogy ityegjen a fityeg, mer' csak úgy mégse lóghat. Fityegni kell. Abba mingyá kiegyeztek, hogy bevezetik oskolába a Felszabadítás, meg a Germán-meggyőzés órákat. Új tantárgy lesz a muszka beszéd tolmácsolás is. Még egy ilyen veszélyt megélnyi nem enged a Hazafias Szavazó Bizottság, hogy ne tuggya a legutolsó gyerek is, mi fán terem a Felszabadítás. Meg ugye a sváb – habsburg népnyzó vad sógorság komaság se tejfeles kenyérmorzsa.

„-No, akkor öt év, vagy kötél, elvtársak !”-zárta le egyből a szavazás eredményességét Tanácselnökelvtárs, gondolván minek ennél több új tervezés, úgyis elfelejtenék míg a kocsmába átérnek. Mer' hát ugye nem káptalan az a Tanácselnökelvtársi agyszülemény, hogy mindenfélével teji zsúfológgyon. Meg –némi önzés a közért vívott örökös önzetlen odaadásban – minek húzni itt az időt, most, vagy soha, amikor a kocsmá kertben is lehet lengőtekézni egy kupica mellett, közben szemmeresztve csodálni a Katica fara riszálását, ahogy hozza- viszi a sörös –boros begréket. Vidáman készülődött hát a Hazafias Szavazó Bizottság kifelé, mint ki dolgát jól végezte, a jövőt eltervezte. Pacsiztak a víg csicsófalvi honfiak, ölelgették, lapogatták egymást előlről, keresztbe, kasul, mikor ménkü nagy csattanással vágódott a sokat idézett dörgedelem a vígság közepibe, ha nem is mingyá az epicentrumba.

-„Ez oszt ,la.”-lett is mingyá csend, de hirtelen. –„Öt év? Vagy kötél? „ nézi, hú milyen mérgeesen a megszeppent Hazafias Számláló Bizottságot a nagy szemődökü, bibircsókos orrú Búzösdörgedelmes Pottyáncsoma.

-„Ez inkább kötélnek hangzik, e. Oszt miből élünk? Honnan lesz étel, meg egy kis tartalék Csicsófalviak?„

–, „Huúú? Tétel? „-kaparta mindegyik a búbos tojást a nyaka végén. Erre má’ nem gondoltak. Az apraja-cseppje kitanujja a Felszabadítást, gyözködi a sváb–habsburg–muszka népnúzó láncos kutyákat, oszt mi baj lehet? Sínen a jövő. „-„Ej, mi legyen, mi legyen? „-kaparják fesz a kobak tetőt. Közben elhangzik egy-egy okosnak szánt kigondolás :

–, „A Mákosféhépuszta-i Pártbizottság mindég ad annyit, hogy a bendő ne legyen üres. Több me’ minek? ”-így az egyik neve elhallgatását kérő.

–, „Hát.”-kontráz egy okosabb. –, „A kocsmába me’ mindég van hitel. Szomjan se halónk.” De most gyön a legokosabb. –, „A doktor gyógyít, az oskola neveli apra–cseppjét, Kágé Béla elvtárs miséz, temet. Mi kell még több?”

Erre varrja gombot Búzösdörgedelmes Pottyáncsoma, gondolják magukban és néznek igen önelégülten egymásra kacsingantva a Csicsófalvi okosok. Nagyon menni kéne má’ át a kocsmába, mer’ tisztára a kiszáradás fenyeget. Inkább azt kéne megszavazni hogy legközelebb a kocsmában üljön össze a Hazafias Szavazó Bizottság. Nagy a toporgás, viszketnek a nagy szárazságba má’ bele.

„-Oszt akkor mégis mi legyen? ”-kérgyi egyik bátor igen bátortalanul.

Mondaná a Búzösdörgedelmes Pottyáncsoma, hogy –, „Gondolkozzatok! Hasznájjátok a fültartót Csicsófalviak!” De ahogy végignéz a kiszomjazott, értelmesnek nem is álcázott népesedésen, inkább előaggya ő maga a jövő zálogának gondolattját.

–, „Amink van, azt kell megbecsülnünk. Csicsófalvikummá nemesíteni, oszt eladnyi a pénzes nyugati barbároknak.”

–, „Hüüüü.” Tétel. Cseppet se hülye gondolat, ha mingyá okos is. Erre még a Pandúr–Betyár osztálytalálkozó szervezőbizottsága is csentintett egy hátsó lukszust. ( Nem. Nem luxus kérem). Csicsófalvikum, micsoda ingyenc falat a helyi ízlelőbimbóknak. –, „De mink van minekőnk? „–csak rá kérdez az majnem mingyá egyik borotva észjárású.

–, „Erdő. Itt a nagy erdő. Szarvasok...”-hagyná, hogy maguktól jöjjenek rá, de má’ sehogy se fordul az az agytekervény a nagy szárazságba, no. Csak bámulnak szemet meresztve.

„-Vad...ász...? id..ény?”-ismétli a Hazafias Szavazó Bizottság a kezdődő megvilágosodtól elsötétült ábrázattal. –, „Hogy, vadász ..? Ojjat? Huuú, asztat nem lehet. Mit szólnak a Mákosféhépuszta-i Párttitkárelvtárs?”

–, „Amit. De asztat is szójjá gyorsan, mer’ nem érőnk rá hallgatnyi.”-így a bátor dörgedelem, a bőszi ideál.

„-Juuuj. „-remeg a kocsányos szívzsöszmet. Má’ megint reszket a nép, félti rögtön egyszeri szolga létét. – „Akkor oszt, tétel kötél, ha nem is mingyá Kalasnyikov.”

–, „Ne reszkess úgy, pór töltelek. Majd én elbánok velök.”-nyugtat a Nagyhatalmatos Falunagy hőse.

„- Nem különb az a polyáknál, de még a muszkáná se.” (A nyugati-jugoszláv vandál gócot már nem is említi). Tanácselnökeltárs szólna még („Falazhattuk köntörbe.”), de nincs mire várni. A jövőt építeni sose késő elkezdényi, de jobb végezni vele hamar. –, „Szavazzunk hát elvtársak! „- adja meg a végső momentumot, mint egy Uniós elvárás.

Szavaz egybő a Hazafias Szavazó Bizottság. Ehhez oszt nagyon értenek. Profik, no. Fel a kezek. Itt is. Ott is. Hol a jobb, hol a bal. Szoros az állás, annyi szent. De micsoda szoros: 15 : 15. Má’ csak egy kéz marad. Az dönti el merre halad a jövő, merre vesz irányt a fordulat. Egy kéz. Oszt micsoda felelősség. Jobbra vagy balra? Mi lesz az irány? Remeg is az a kéz becsületesen, hogy fel se rezdül.

A Kis Kromanyoni Tomaszon, akit később csak Kromanyoni Tomasznak híttak, még később pedig egyenesen Öreg Kromanyoni Tomasznak, miután párzásai eredményeként előbújt odújából apraja–cseppje ivadéka, Apróka Kromanyoni Tomasz, tehát az ekkor még csak Kis Kromanyoni Tomaszon vót a Világ szemé, ha nem is mingyá az egész Unióé.

Az eredmény hitelesítő Szem–Jon Jegorov má' nyálazta az ácsceruza csonk hegyit. Világhírű eredmény hitelesítő vót annyi szent, Pápua–Újgíneáig terjedt a híri, le egész a Jeges-tengerig, meg azon istúl. Vette le a füli mögül a híres ceruza csonkot, rá a nyelvi hegyire, oszt írt egy nagy eggyest. Mindég így kezdte, mer' abból baj nem lehet. Utána írhat akármit. Hármast, négyest, de akár kilencest is. Sőt (bár ezt nem szerette hangoztatni) végszükség esetén akár át is húzhattya. Szóval ilyen profi hitelesítő mellett csalni azt nem. Az kérem ki van zárva, mint a Szeszkazán Szeletebarlangi Postás Pityu lerészegedéskor a pincelejáróba.

No, de mi lesz a Kis Kromanyoni Tomasszal, aki Apróka Kromanyoni Tomasz születése után egyből pofán kapja az Öreg Kromanyoni Tomasz becenevet. Ki lehet–e bírni ekkora nyomást? Nehéz, annyi szent. El is aludt ott helyben rendesen, úgy, hogy a Hazafias Szavazó Bizottság lábújjhegyen átballagott a kocsmába lengőtekézni, meg kupicázni végre, begréből a kisüsti boldogságot. No meg Katica hátsó fertályának riszálását bámulni, hogy a csöcsei rezdületjéről most ne is beszéljünk.

Eltelik egy nap. Semmi. Eltelik még egy nap. Még mindég semmi. Alszik az ekkor még csak Kis Kromanyoni Tomasznak hitt majdani Öreg Kromanyoni Tomasz becsülettel. Fel ne ébressze senki, hátha megálmoggya a helyes irányt. Dólnek a kugli bábuk, jobbra is balra is, fogy a finom lőre. Micsoda önfeláldozás. Harmad nap estefelé, mikor má' végi a pirkadatnak, gyön a hír végre. –„Felébredt !!” Kitör a nagy ováció. No lássuk, mi lesz Csicsófalviak? Öt év, vagy kötél?

Szem–Jon Jegorov má' írja is befelé az eredményt. Két eggyes, (ez a csúcs nála, két eggyes egymás után) majd egy ötös és a végére egy hatos. 16: 15 –monggya kifelé az ítélezést. Akkor hát most vagy soha! Legyen hát Vadászydény! Indujjon a jövő előrefelé, át a gazoson, ha kell burnyáson, mocsarason, de vissza semmiképpen. Majd a végén kiderül mi vár: Öt év vagy kötél?

Tanácselnökelvtársat ezután Polgármesterelvtársnak hívja mindenki. Beszének mingyá Macskával a Szarvasanyával és Balambérral a Szarvasapával, hogy párzanyi kell ám, de szaporán. A Szeszkazán Szeletebarlangi Postás Pityut azonmód kiküldetésbe delegálják a nyugati germán vidékre, szórólapterjesztés megvalósítása céljából. Minden postafakkba beledobni (de egy se maradjon ám ki) a Csicsófalvi Vadászydény megalakulásának a hírit. Kapja fel ám a fejit minden híres Jágermejszter, Ludwig, Kurt, Hansz és haszontalan. Csillanjon a szódásszifon ókulláré:” Fantasztise Csicsófalver Jágermejszter! „Hadd kiabáljon az összes sváb, bajor, stájer, meg habszburg pomeráni Ludwig, Kurt meg Anton, hogy : „Nagyítót gyorsan Frau, snell, snell. Elő sebtiben a dupla csövűvel.” Micsoda Szarvas pusztítási lehetőség Csicsófalván. Húzza felfelé a kockás térdzoknit, meg a kantáros rövidnadrágot, oszt má' indul is az első kontingens, mint a sárga veszedelem, csak éppen nyugatról.

Csicsófalván meg közben áll a bál. A kriptokommunista–szocialusta, vereskakasos jelvényes vesztesek nem nyugszonak bele az új világba. Minek az, mikor jó vót a régi is. Irigykednek a Mákosféhépusztaiakra, ahol Párttitkárelvtárs –aki ekkor olvasta a Micimackót –tisztelegve a Mú előtt, új köszöntést vezetett be: –„Mézescsupor, elvtársak. Mézescsupor., -micsoda édes zamatú, békepipa illatú fejlődés. Mindenki így köszön, még a karon ülő apraja-cseppje csecsemő is szopás után édesanyjának. Megy a vita, a cifra ármány és sármány, úton, útfélen, oskolában, templomban, téeszcsében, meg az átkeresztelt Kultúrházban, amit most már Falusimozinak hívnak. Kágé Béla lelkész atya celebrájja az ígét, Polgármesterelvtárs (akit nyájasan Polinak kezdenek becézgetni) pedig csúri –csavarja az igazság morzsákat:

–„Falazhattuk köntörbe is elvtársak, uraim, polgártársak (hiába no, nem olyan egyszerű ez az átállás, mint a kettes vágányról a kilencesre Ökröstótfalunál), éccakánként folyik a Szarvasbögés, megy a párzás. Mert' demokráciájában ugye mindenkinek jár a szaporodás, mint lehetőség, de ki neveli az apraja-cseppje bolyhos kis bőcsötötélékeket elvtársak? Zsíros kenyér és krumplicukor.” –pendített cédúr húrokat a végén, fityiszt mutatva a Mákosféhépusztaiaknak. Szakad a nép jobbra, balra. Csak szakadozik, pirosodik

zöldül, sárgul, narancssárgásodik, amikor végre egyszer csak:

– „Ritty!- így e. –, Elég most má Csicsófalviak! Hát miféle nép vagytok tik! (Akár a tyúk: tik, tik.) Köpönyegforgató kurafiak.” – pirosodnak a fején a bibircsók, az pedig nem jó jel. „– Elmegy a medve, meg a sas, oszt má’ nyílik is a nyúl csipája kifele?! Bátor lesz máma a tegnap gyáva?” – Szó se hangzik csak fejít leszegve hallgat a pártos ebfajzat. Pislognak csak, egyik se mer szólni, vitába szállni, nincs egy se ki annyira bátor volna.

– „Má folyik a pázás, bög a Balambér, nemsoká Macska aggya a szaporulatot, tik meg itt rittok-e?! Míngyá gyönnek a barbár pénzeszsákok, készülni kell.

„Az igaz.” Láttya be a felajdult nép, mind aki értelmes anyató származik.

Elsőnek aprócska kis kézdörzsölés alig hallik, majd kicsi tapsocska rezdül, csak nő, nő, hogy a végire egész tapsvihar kerekedik ki belőle. Kezdőgyön hát az a híres Csicsófalvikum, a Csicsófalvi Vadászidény. Macska a Szarvasanya, Balambér a Szarvasapa, meg a frissen pottyant apraja-cseppje gyermek szarvasok napi három edzéssel készülnek, meg kétszer elfutnak Maratonba.

A nyugati fogadtatást maga Búzösdörgedelmes Pottyáncsoma bonyolítja, mikor az első fecske berepül a hirdetésre. Húú, de micsoda egy nagyhatalmatos Dzsippen gögösködik Csicsófalvára befelé a Muravölgyi übermanusz. Gyön kérdés nélkül lefelé a Dzsippbő, mind a feltámadt Fáraó a Piramisokból. Vízálló zöld gumicsizma, egész fel a tojásokig, de ott má’ lóg lefelé a pocak, nagyobb, mint a télire feltankolt vemhes medvéé. Igazi vadász kinézeti van, annyi szent. A tokája, mind az elefántfókáé. Apittyit a csimpánz is megirigyelné, ahogy csurog a nyál lefelé róla. A szemi a csúcs. Vadász szemek. Akkora ókullaré van rajta, hogy a szódát spriccelni lehet belőle. Lát is rendesen, mint a bagoly nappal.

– „Ez oszt la! „- bámuja végig utákozva a Búzösdörgedelmes Pottyáncsoma. — „– Franc.” – má mutatkozik is be hirtelen a koma, vagy akár sógor is lehetne míngyá. Oszt pakojja kifelé a Dzsippbő a micsoda puskákat.

– „Mauzer!” – mongya gúnyos fittymállkodva a kukkeros, krumpliorru osztrák macesz. – „Cejsz.” – má’ vigyorog is tisztára a távcsőre mutatva. – „Fünfszáz méter und Macska dasz Szarvasmutter kaput.” – röhög egyenesen, megcsillantva a nyugati fennkölt erényt és a szomszédba csináltatott aranyfogat.

– Bólogat, csak bólogat a Búzösdörgedelmes Pottyáncsoma. – „Majd dicsekeggyé otthon koma.” – oszt kapja is kifelé a megszeppent svábbogár kezibő a nagyhírű Mauzert. Neki egybő a négy lábú Szarvaskibező állványnak. Erős acél annyi szent. Krupp-művek. Csak negyedik nekicsapásra görbül el becsülettel. A Cejsz az má’ gyengébb bogár. Hullik belőle míngyá a megszilánkosodott optika. Bámul ám az osztrák döbbenet. Nem hisz az ókullárának az orra hegyin. Má mondaná is a szokásosat: – „Katasztrófe. Idiót Csicsódorfer. Sajze ..” De nem. Nem meri. Najn. Kajne bátorság. Láttya a kanmedve szagú nózin az oltári bibircsók, nagyobbak, mind a fél osztrák tartomány. Csak annyit mer kérdezni, hogy – „Wasz? „ A Búzösdörgedelmesnek esse nagyon tetszik: – „Ne pösziács stájer hájasbödön. Mé’, hogy vas? Acél koma, igazi csicsófalvi.” – mutat a szarvaskibező állványra.

De nincs még végi a szívélyes fogadtatásnak. Búzösdörgedelmes Pottyáncsoma előkapja a bálnanyúzó Rambó késit, oszt belevágja sorba a Dzsipp kerekéibe. Psszt. Psszt. – szisszen szép sorban mind a négy. Tátógyik az ókullaré alatt a száj elfelé. Csak a légy bele ne köpjön. Lehet is rendelni négy Dzsippkerekét a bécsi lokomotívval, de igen gyorsan. Oda dob a szájtáti sógor elé egy kis csomagot, bele a tócsa közepibe.

– „No, ötözz fattyú, szaporán. De előbb vetkezz!” – A bálnanyúzó Rambó késsel segít a vállaknál leoldani a finom börmellényt, meg a kantáros rövid gatyát, a hímeset. Nem is kell nógatni a komát, az alsó pendelyt már magától cseréli kifelé. Kész is van míngyá az átötözés. Szép látvány annyi szent. Egy saru a meztlábakon, egy ágyékkötő a szemérmesség megóvása érdekében, meg a kiskorú, apraja-cseppje szurkolók erkölcsi

fejlődését biztosítandó. (Ehhez maga Kágé Béla esperes atya ragaszkodott, a pedofil kiscserkészek megátalkodott üldözője, a többségbe lévő kisebbségi ombuccmannel kodifikálva. -széljegyzet) Búcsúzól oda vet még egy kulacsot tarisznyástól, meg neki adja a bálnanyúzó Rambó kést -ugrik is a koma ijedtében, azt hiszi eljött a vég, de oszt csak elveszi. -, Eriggy „-mutat a Búzösdörge delmes a Csicsófalvi vadon felé. Füttyent egyet és a vadon szélén megjelenik Macska a Szarvasanya néhány apraja –cseppje Szarvas ifjonccal. Felcsillan a lemenő napfény a szarukeretes ókullárén, szagot fog a nyugati gög. Csak az a nagy vadászpocak ne vóna, meg az ötven kilo háj, má utól is érné a szökkenő Szarvas állományt.

Kimegy a koma a képből, oszt gyönnek sorba a döbbsent Csicsófalviak.

-, „Ebbő oszt’ baj lessz.”-kezdi a legokosabbnak kikiáltott. -, „Így bányi egy sógorral.” -, „Nyugati vendéget hájjal kenegetnyi, nyalni, falni. Ha nem is mingyá a valagát. „-, „Még a keletit is mézzel-mázzal.”

-, „Bolond világba bolond dolog kell.”- dörren a kétkedőkre Pottyáncsoma. Nincs vissza út. Amit ő bevesz a bibircsók alá, az be van véve. Ha kell a gazoson, ha kell a burnyáson át, de az keresztül vivőgyik. Vagy a Halál.

Eletelik három, négy nap. Se híri, se búzi a Francnak, stájerországból. Híjják a Kukkos Lupét, hogy koslassa a távölt a kihúzható teleszkópos tengerész távcsövivel, hátha felfedezi a vadászpocakot a lombok között. Nézi Lupe nézi becsülett a susogó faleveleket, de semmit nem lát, csak a Szarvas bőgés hallik. Már az ötödik nap is lemenőben. A Hazafias Szavazó Bizottság már fogalmazza a gyász táviratot stájerlandba. Menesztene a Szeszkazán Szeletebarlangi Postás Pityuért, de nem találják. Má’ elindul a Hazafias Szavazó Bizottság, Szem-Jon Jegorovval az élen a kocsma felé –mer inni azt ugye muszáj, a Doktor is memmonta, hogy a veséknak dolgozni kell elvtársak, és amit a Doktor mond azt muszáj betartanyi- amikor felkiált a Kukkos Lupe: — „Mozgológyik !”

Belemerevegyik mindenki a mozdulatba, hogy mozdulatlanság lesz belőle. Micsoda pillanatkép. A Wroclavi biennálén is megállná a helyét annyi szent. Az Opera-tör ( ilyen hülye nevet, biztos azé’ van, mer’ az operákban mindég szurkálódnak) a kezit dörzsölészi feszt. És akkor gyön kifelé a vadonból valamiféle alakzat. De ő vóna, a stájer bogár? Pocak az sehol. A pofája is lelaposodott. A szarukertes majd leesik a krumpfli orráró. A kezibe hoz valamit, lóg lefelé. Szarvast azt nemigen fogott, mer a tarisznyába csak nem dugta bele. Akkor mija? Mi lehet a kezibe? De Kukkos Lupe má’ mongya is kifelé az ítéletet. -, „Malac a’, a házi nyúl. Elkapta a bűdös.” Hát igen, szegény Malac, bizony má’ legalább harminc éves. Többször próbált öngyilkosságot elkövetni, mert tavaly óta csak mankóval tud járni. Szegény kisántikált épp cseppet levegőzni.

-, „Malacról nem vót szó, koma( vagy sógor)”-mondaná a Csicsófalvi közfelháborodás, de úgy vigyorog a fickó, hogy szónyi se nagyon bírnak.

-, „Fantasztis Jégermajster. Szuper Csicsódorf.” –áradozik a faszi rendesen. Nem ismernyi rá, az egyheti betolyi fráterra. Mind a Tarzan, tisztára úgy somfordál, épp, hogy csak nem huhog a fűzfa vesszőkön lógva. Fotószkodás a Szeszkazán Szeletebarlangi Postás Pityuval, (most került elő egy üveg csokolládé likőrrel a nyugati postfakkolásból) mé’ Maszat is mosolyog, ahogy fülönfogva lóg a Franc kezibe. Összecsókol boldogan minden báméskodó Csicsófalvit a stájer bogár–ezt a nyálaskodást még a Brezsnyev is megírgyelné - oszt má pattan is befelé a Randzsroverba, a Dzsippbe. Fújtattya feszt felfelé a kerekeket, csak úgy szuszog mind a négy a lukakon át, ahogy indul kifelé, át a gazoson, bele a burnyásba, irányba a stájer tartomány felé.

Polgármester elvtárs és Kágé Béla bíboros eminenciás plébános egybő szót kér, hogy megmongya, hogy ők memmonták, hogy nagy biznisz lesz ez a vadászőtlet. -, „Falazhattuk köntörbe, de biznyi polgártársak, elvtársak, csak biznyi, oszt beindul a biznyissz. Zsírosbődön és krumplicukor.”- zárta a monológot a Poli, hogy a Mákosfehérpusztai sárga irigységet tovább bőszítse „-Kedves híveim az Úrban. Imádkozzunk



hát a megboldogulóban lévő Maszat testvérünk lelki üdvéért, aki...” De nem vót idő beszédekre, mert gyöttek a Téeszcsé, a Párt, a Hazafias Szavazó Bizottság, a Pandúr- Betyár osztálytalálkozó szervező bizottsága, mint a fekete penész, oszt már mondták is, hogy ők memmonták, hogy a Csicsófalvikum nagy dobás lesz. Mindegyik ragaszkodott a szerzői jogdíjhoz és telyi pofával vigyorogva gratuláltak egymásnak az öt évhez. Ki beszélt itt kötérlől egyáltalán? Elő kéne keresnyi gyorsan, oszt meghúzni a gígája körül, aki ennyire nem hitt a szebb jövőben.

Alig telt el néhány nap, a Csicsófalvi vadászkaland híri bejárta a világsajtót. A Grácercajtungtól a Nyújorki Hírlapig, de még a Pápua-Újgíneai Népszabadság is a Francot hozta a címlapon, Maszattal a házi nyúllal. Ott vigyorogtak egymás mellett mind a tejbetők. A hírre megindultak oszt befelé, mind a migránsok, a híres nagy vadászok: nyugatról, keletről, de még dél-délnyugati irányból is. Csicsófalván reptetőt kellettkiépíteni a gazos mellett a burnyásba, a kényelmesebb gazdagabbjának, akik vadliba szárnyon jöttek, mind a Nilszhorgerszon külyök.

Bűzödörgedelmes Pottyáncsoma kiült Kukkos Lupe mellé a kerítés tövibe, néznyi a nagy áradatot. Róla hálásan meffeledkezett a helyi vezetés.

„-Ez oszt la. „-méltatta nagy nyugalommal a történelmi eseményeket.

„-Úgy, úgy.”- bólogatott Kukkos Lupe, szeméhez emelve a kihúzható teleszkópos tengerész távcsövet. Húzott egy egészségeset a kisüsti házi főzetből, mettörülte a száját, oszt megint bólogatott.- „Hiába, no. Bolond világba bolond dolog kell, annyi szent. „

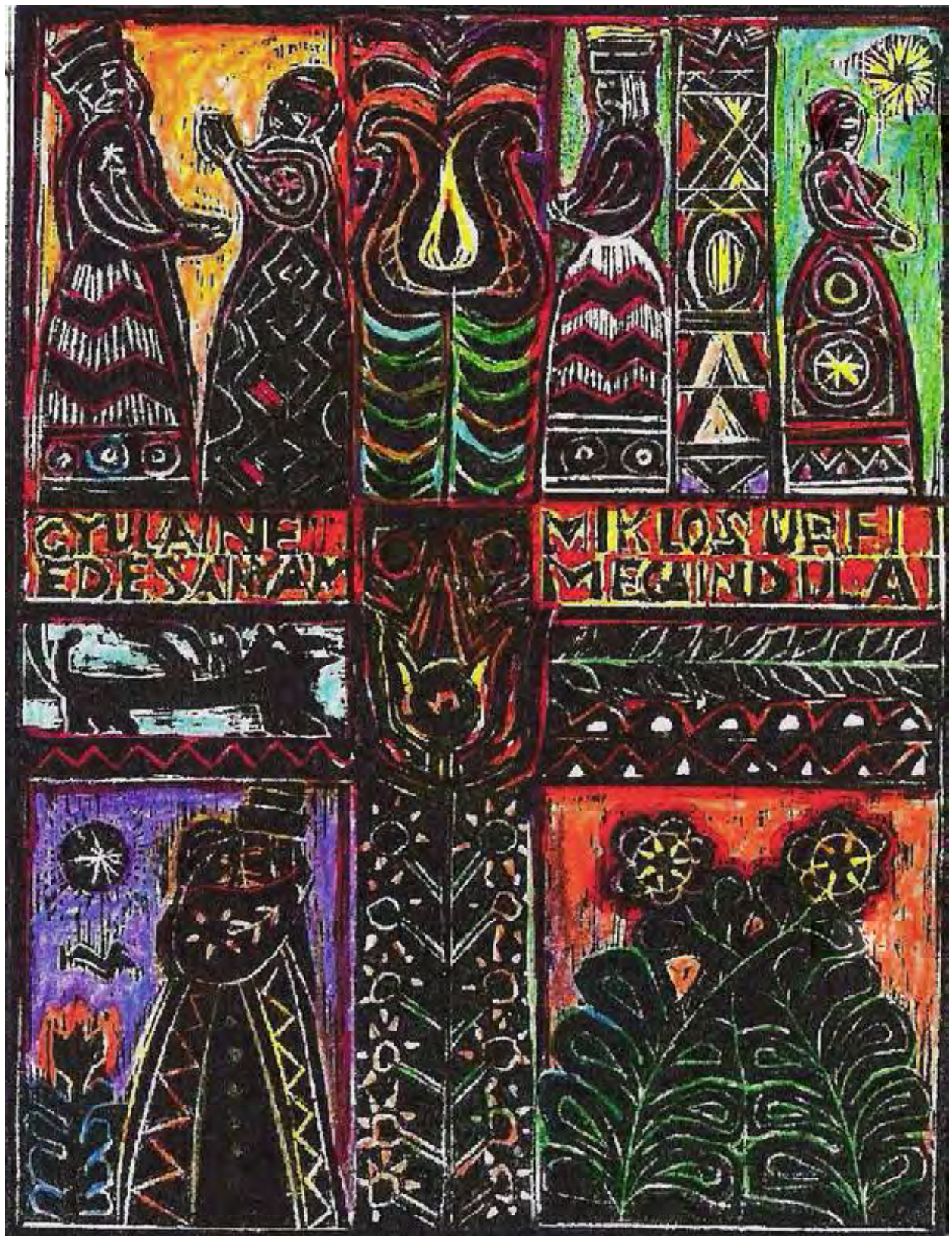
## KISS-SIMON ÁRON

### A múlt

A múlt fáradhatatlan, állandóan árnyékként a nyakunkba lihegő furcsa szerzet, mely hol fájdalom és könnyek forró párájától terhes szagot, hol könnyed és örömteli illatot áraszt. Sokan szeretnének megküzdeni vele, sokan próbálják őt kicselezni, lerázni, de egyszerűen lehetetlen meglógni előle. Végül, utad végén utolér és azonosulsz vele. Hiszen létezésed során átadod neki az élményeket, érzéseket és egy nap azon veszed észre magad, hogy kifogyott az erszényed. Ekkor megállsz az úton és hagyod, hogy leteperjen. Ki előbb, ki utóbb, de végül mindenki elfárad és ekkor megfáradt, elrongyolódott testünket végleg ledönti lábáról. A földön üveges tekintetünk a távolba mered, és fáradtan elmosolyodunk, miközben túhegyes fogai a nyakunkba mélyednek. Mindent átadtunk neki, ideje hát, hogy testünket is elfogyassza. Mint a sakál veti rá magát a döghúsrá, úgy marcangol szét minket is, s ki örömmel, ki bánatosan fogadja mohóságát. Eggyé válunk vele és onnantól már mi is részét képezzük végtelenségének.

A múlt, ez a furcsa jószág azonban nem csak pusztításra képes. Ugyan megviccelni nem tudod, de kitanulhatod, hogyan bánj vele és megtanulhatod, hogyan kezeld. Ha kordában tudod tartani rá fogsz döbbsen, hogy képes ám ő táplálni is téged. Ha rájössz arra, hogy mindig ott lesz a hátad mögött és megszokod émelyítő közelségét, nyakadban lihegését, rádöbbsz majd, hogy ő patronál is, nem csak támad. Patronál, mert a jelen fájdalmát és reménytelenségét egy pillanat múlva már az ő szájában látod, amint ínycsók módjára fölfalja és eltűnik végtelen gyomrában. Patronál, mert felszabadít a borzasztó teher alól, amit állandóan cipelsz így segítve kiélvezni a jelen minden pillanatát. Leveheted a fájdalmat és a gondot a válladról, hogy az úton egy lépést tovább haladva és visszatekintve az ő hálás, kielégülő tekintetével találhasd szembe magad. Ő is jól jár, te is jól jársz.

Csak értened kell a lényegét e roppant abszurd szimbiózisnak, mely közted és közte áll fenn. Ha nem menekülsz előle, nem próbálsz más, ismeretlen ösvényeken mentsvára lelteni és fejvesztve rohanva meglógni, hanem nyugodt lépésben haladsz utadon és hagyod, hogy minden bánatod és fájó emléked az ő martalékává váljon, észre fogod venni, hogy jó barát gyűjteményed egy újabb ékes példánnyal bővült. Hagyd hát, hogy táplálkozzon ő is kedve, s módja szerint, így te is átlényegülve adhatod át magad a jelen élvezetének, a jövő ígéretének.



Gyulainé édesanyám....

**HORVÁTH ÖDÖN****versei****Ébredés**

Szeretkezéstől elbágyadtan, lustán  
fekszünk az ágyban, tollak melegében.  
Kinézek az ablakon, verőfényben,  
a párkányon picinyke cinke ugrál.

Étel után keres, s lám, felvidámít  
kecses mozgásával; jó lesz a kedvem.  
Tavaszodik. A nap már fenn van. Ebben  
a pillanatban szemembe világít.

Hunyorgás ellen szép arcodra nézek:  
békésen, csöndben ott vagy még az álmok  
rejtélyes birodalmában. Felállok,

kinyújtózom, s egy hosszú ásítással  
indítom a napot. Zuhanyozással,  
s egyéb mással útjára kel az élet.

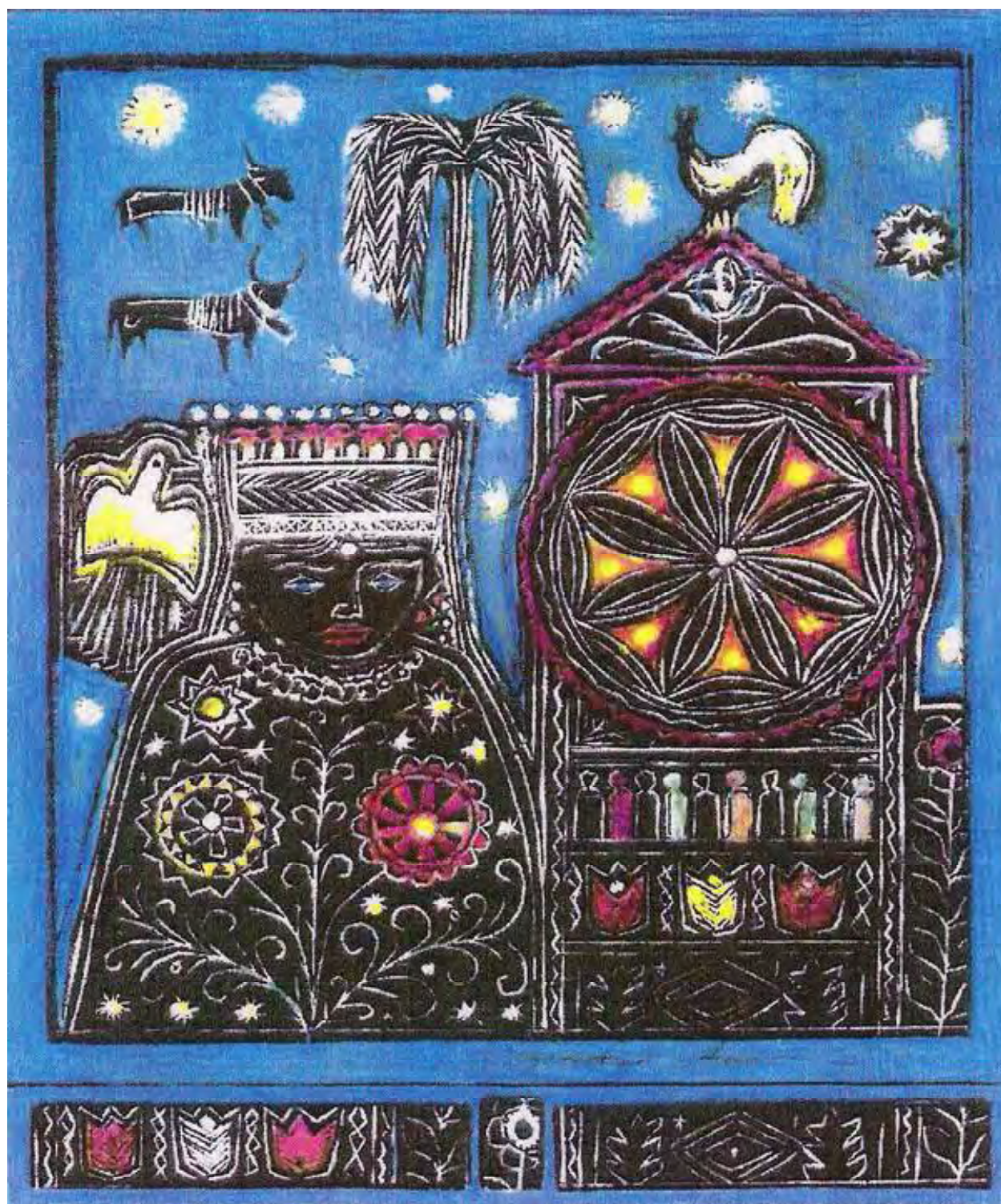
**Kis jövevény körül**

Születésekor minden ember jóra,  
szépre irányultan jön a világra:  
mintha félig még a mennyekben járna,  
ősi ártatlanságunk sugározza.

Nyitottságról árulkodó mosollyal  
közelít felénk. Körülötte állunk,  
s amíg elbűvölő lényét csodáljuk,  
talán mind hasonló gondolatokkal

foglalkozunk lelkünk mélyén: vajon, ha  
ez a csöppség felnő, mi lesz belőle?  
Kiteljesedik-e örök időkre

örökölt tisztasága, s szeme fénye  
azt tükrözi még, ha emberi léte  
véget ér, s ajka majd az áment mondja?



Kis kút, kerek kút...

## KŐ-SZABÓ IMRE

### Jocó laza monológja

Itthon dekkolok. Kimaradtam a suliból. Elvégeztem a nyolc kötelezőt. A fater mondta: - Jocókám, jó lenne, ha autószerelőnek tanulnál. Lenne, aki a kocsimat rendbe vágja! Ennyivel tartozol nekem, hiszen felneveltelek. Be is íratott a suliba, láttam egy-két tragacsot a szerelő műhelyben, de azok a genyusok nem az autóról beszéltek. A seprű mindig fontosabb volt nekik, mert azt nyomták a kezembe. Annyi olajos szart takarítottam össze, hogy egy stáfkocsira is elegendő lenne. Untam az egészet, ott is hagytam, egyszerűen kimaradtam. Már három hónapja csak lébecolok. Az öregem ferde szemmel pislog rám. Jött nekem azzal, ha már nem tanulok, akkor menjek dolgozni. Minek? – kérdezem én. Nem örültem meg. Ez olyan genyóság, mint félkezessel piros pacsit játszani. Vigyázni kell a faterrel, mert fifikás egy fickó. Mondtam neki állj le öreg, mit gondolsz te. Nehogy már a csik húzza a repülőt. Mit képzelsz ő? Csesztetett egy darabig, aztán leállt a szívatásról. Valószínű megunt. Tudom, az igazán erkölcsös és értelmes ember mindenféle sorsfordulatot méltósággal visel. A politika nem érdekel, zűrös körülötte minden. Gondolj bele és értékeld. Én tudom ma mik az erkölcsi normák, ebben is mi a divat. Az tény, hogy tévedni emberi dolog, másra kenni még emberibb. Tele vannak az újságok ilyen sztorikkal, sokszor csak ámulok, bámulok. Bosszankodom. Tudom, nem mindegy, hogy az okos hülyéskedik, vagy a hülye okoskodik. Ezt jól tudom, ehhez is tartom magam. Élem a hétköznapi kavalkádját. Jól elvagyok, néha bosszantanak dolgok. A múltkor is, megyek a tuján a haveromhoz. Jött az ellenőr. Persze nem volt bilétám. Rám ordított! A víziló nagy állat, büdös a szája, mégsem, mondja, hogy: - Jegyeiket! Bérleteket! Annak a pasinak, aki egy szakadt farmerben volt, álcázta magát, csak a karszalag figyelmeztetett, hogy a BKV csapatához tartozik. Amikor kinyitotta a száját, megcsapott az áramlat. A szag átmenetet képezett a sajt piac és a halpiac között. Szerencsére megállt a tuja, kinyílt az ajtó és én magabiztosan kiléptem.

Nem nőszülök, minek? Nem kell feleség, pedig ha lenne, akkor az asszony olyan, mint a monokli. Elegáns viselet, de nélküle jobban lát az ember. Ezért vagyok egyedül. Ha dolgozni támad kedvem, leülök csendben egy sarokba és megvárom, amíg elmúlik. Én tudom, óvatosan, mindent csak meggondoltan. De ezzel az a baj, hogy azok az emberek, akik teljesen végig gondolnak mindent, mielőtt egyet is lépnének, egész életüket fél lábon töltik. Egyetlen baj a semmittevés, hogy sohasem tudod, mikor végeztél.

A múltkor elcsaltak segédkezni egy melóhoz. Azt már tudtam, ez egy téboly részemről, de a beígért pénzmag megtette hatását. Segédkezett ott egy piti fazon is. Odajött, hogy majd ő csinálja a dolgokat. De nem értett semmihez, csak dirigált. Ezt a fura elképzelést. Mondtam neki, nehogy már az állomás füttyüljön a vonatnak. Megpróbáltam óvatosan leépíteni. Tudom mi a diplomácia, hogyan kell bánni az emberekkel. Lököd neki a szöveget, de úgy, ha elküldöd a fenébe, már várja, hogy indulhasson.

A haverokról is lehetne beszélni. A Csécsi, a suliból ismerem, feljött hozzám, az ősök nem voltak otthon. Ott dekkolt egy darabig. Kinyitottunk egy boros flakont, olyan két litereset. Nekem a piához nem volt semmi kedvem, ő pedig benyalta a flakon tartalmát, mint Józsi bácsi a metilalkoholt. Elmentünk Zoéval, betértünk a Kislaposba. Megittunk vagy öt korsó sört, mert ekkor kedvem szottyant a tintához. Kísérőnek egy-két pálinkát, fejenként. Összebarátkoztunk, beszélünk, mindenről. Eszmét cseréltünk, de nekem egy idő után felfordult a gyomrom. Zoé is követett, amikor végeztünk, tudtam, nincs, ami olyan szentül megpecsételne egy barátságot, mint a közös hányás.

A másik haver a Józsi, tudom bunkó egy fickó, de jóra való. Ez az észbeli fogyatékosága már kicsi korában megmutatkozott. Akkora paraszt volt, hogy már az óvodában gumicsizma volt a jele. Az IQ-jának a nagysága, mint a lábmérete. Képzeld, arra adta a fejét, hogy autót vezet. Valahogy megszerezte a jogsit. Ki, mennyiért fordította el a fejét, vagy pislogott, amikor éppen nézni kellett volna. Látom ám, ott virít egy kiszuperált Ladában. Ahogy ment az borzalom volt. Mondtam is neki, amikor ép bőrrel megúsza a kocsizást: - Te aztán béna vagy a járgányhoz. Ott hezitáltál a körforgalom előtt, nem tudtad, hogy behajts vagy sem. Vártad, amíg szünet lesz? Vezess inkább áramot, ne autót! A

Kisszánscó az egy fej. Ő a kajaterminátor. Létezik feneketlen tó és létezik feneketlen bendő, az övé az. Egyszer hallottam tőle, hogy: - Uh, tele vagyok! Aztán jót nevtünk rajta. ...Már elértük azt, hogy sokszor félszavakból is, értjük egymást, ha rámutat egy csajra, hogy úú, de jó a... egyből be tudom fejezni, hogy a segge, mi? A múltkor is találkoztunk eggyel, akkora feneke volt a csajszinak, hogy kirakós römit lehetett volna játszani rajta. Még egy jellemző rá, senki nem tudja úgy beállítani a kézmosó csapvíz hőmérsékletét, ahogy ő csinálja, bámulatos tehetség! Nagyon sok mindenben egyezik az izlésünk, Nagy NŐI seggek, lakmározások, filmek, citrom-vodka, whisky kólával, kísérőnek Jáger. Évente egyszer vitázunk, de akkor Kínában 7-es erősségű földrengés tapasztalható, kábé! Mennyi mindent megéltünk már amúgy együtt. Olyanok, mint eszméletvesztéses részegség (de hova lett a balcipőm?), 3 film, egymás után, 13 üvegsör elvitelre. Rock and Rollozunk egész nap (már megint elhasználtad a klópapírt!)

Az embernek ellenségei is vannak, sokszor nem is egy. A múltkor a borharapóban egy nálamnál pár évvel öregebb manus ott erősködött, mutogatta magát. A karjait lengette. Mondtam neki, csinálhatod a cirkuszt. Gyenge vagy, mint Quasimodo a hátúzásban. Egy pillanatig lenyugodott, de aztán újra kezdte. Fegyelmezni próbáltam, de nem hagyta. magát. Visszadumált, mint öregasszony a tévének. Mondtam neki, hagyja abba, mert betakarlak, mint Moszkvát a hóesés. Erre megszeppent egy kicsit, elkezdett össze-vissza beszélni. Egy szavát sem lehetett elhinni. Láttam rajta, meg van zavarodva, mint Ádám anyák napján. Ez egy tudatlan csávó volt. Úgy foglaltam össze ezt a találkozást, hogy a százaz szög, hozzád képest, integrált áramkör. Mikor ezt mondtam neki felbőszült, előbbre lépett és láttam a szemén, most aztán könnyedén bepancsolok neked. Tudom, hogy nem hagytam volna magamat, de úgy döntöttem, jobb a békesség. Kifelé menet, csak annyit mondtam neki, azt kívánom neked, a rendőr rajzoljon körül. Erre mintha megkönnyebbültem volna. Megállapítottam, természetesen magamban, az emberek nagyon különfélék, csak bámulok, mit csinálnak. Pedig tudom, kifordítva, minden ember rózsaszínű. A nőkről mit mondjak? A múltkor elmentünk a haverokkal diszkóba. Ott aztán volt ricsaj, meg nyüzsgés. Mindenki piált, olyan volt a hangulat, mint a zsbvásárban. Ültem a söröm előtt és filóztam a nőkről. Hát a csajok, azok aztán különlegesek. Emlékszem a múltkor, volt az a kis barna, jól is nézett ki, de cigizett: Nem is tudjátok milyen az. Állítom neked, egy dohányossal olyan csokolózni, mintha körbenyalnád a hamutartót. A férfiak vágyai nagyon különböznek egymástól. Nem csupán szexbombára vágnak. Olyan nő kell nekik, aki szellemes, okos, intelligens, vidám, érzékeny, kitűnően főz és melleleg szexbomba is. Tudom, akorlátlan szexnek vannak veszélyei is. Óvszert használok, de a legbiztosabb a szájon át tartó módja, ha kidumálsz magad a szexből. Ahogy itt üldögéltem, látom ott a pulnál azt a vörös bigét, ölelgette a srácot, de nagyon intenzíven. Úgy ráizgult, mint tranzistoros rádió a mobil telefonra. A srác valami miatt háritotta a közeledést, de a bige nem értette az elutasítást. A nőknek biztosan azért lassú a felfogásuk, mert Windows alatt futnak.

Nekem van az a szőke maca. A múltkor ismertem meg. Minden jó rajta, szexis nagyon. Dugnám, mint a lopott biciklit, de mindig tiltakozik. Mondtam neki, hidd el kedves, ott jó hol nedves. Bizakodom, majd csak megpuhul. Figyelek tovább, a piáláson kívül, máshoz most nincs kedvem. Ahogy így nézelődöm,

látom berobbanni Pannit. Csak ő hiányzott, mint léggömb árusnak a nyílzápor. Oda jött hozzám, engem régebről ismer. Kértem tőle, miért nem változtatsz a hajadon? Értetlenül néz rám. Mondom neki, például, megmoshatnád! Pislog, szemei olyan kerek, mint a kocsikerék. Nem ért semmit. Pedig szépnek tartja magát, meg értelmesnek, talán még szűznek is, átmenetileg, a két menet között. Szóval így pengetem napjaimat, egy két húron, hol lazán, hol hangolva. Tudom, most csodálkozol, látom a szemedről, meg, ahogy a fejed ingatod. – Mi? Nem tetszik, amit szövegetem? Akkor hívd a 06-80-NA-ÉS-AKKOR-MI-VAN, ingyenes számot!





A juhásznak jól van dolga...

**SZÉKÁCS LÁSZLÓ****Új bekezdés**

elvadult teremburák, beszakadva  
törni, ugarrá, magyart, közülük  
a felmagzottak átfestett álarcok,  
megint, a gazok, a szikes repeszek,  
megbuggyan, már elfullad a hang,  
kiszáradt a már posvány is,  
gyümölcse új meddő és salak

állók, szemben dombsorok,  
más dimenziókból zene kúszik,  
felém, vérből fehérré vakít,  
viselem, gyönyörű, a Nap,  
alatta párája lebeg, jön, jön

újabb szutyogások és gázok,  
ez csak lidérc, súgd, Istenem,  
a csak aratók szaporodnak,  
árnyékunkat tapossák, szívják,  
nyulak, szétrágják a rügyeket is,  
a gyökereket, írnak, sötétítenek,  
tapasztanak, ki még én se bújjak

hevülő képek, színek, fények,  
ezerfelé rajzok, minden képpont  
sokasodjon, mind a látomássá,  
van és lesz még élet, lesz,  
kigyózik a fáról virágba bomlása

naplementém a Nap felkeltébe  
olvad a horizont újabb körjátékán,  
és írok, írok, talán festek is, ne csak  
délibábok táncvilága várjon a zeniten

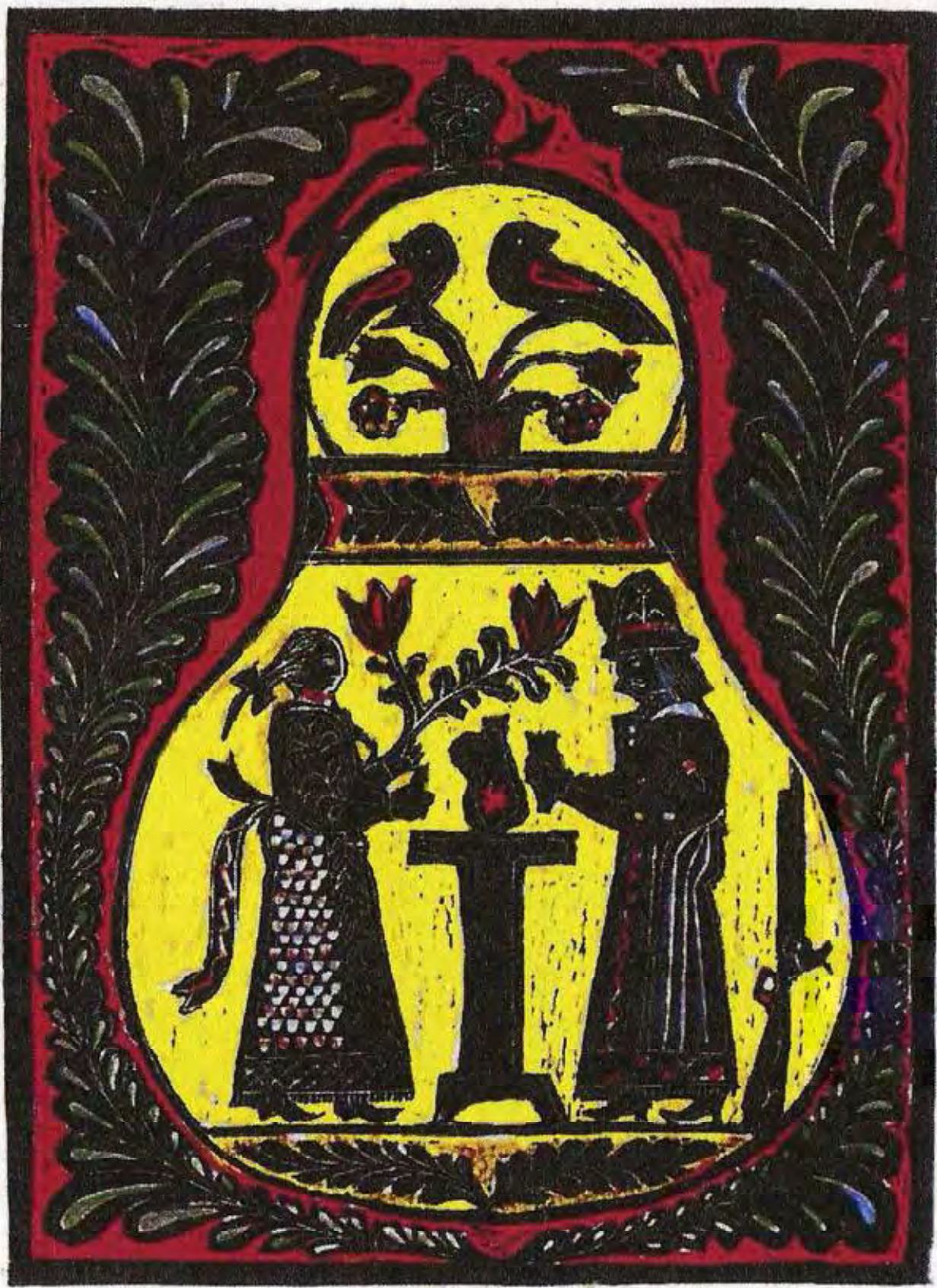


Lányok ülnek a toronyba'...

## B. TÓTH KLÁRA

### Égi idolk

hol a határ a mennyei riviérán  
ha már az ég is maga fölé néz  
monumentális felhőarcok  
merednek fölfelé  
rózsaszín fénykaréj-övezte  
szürke profilok  
mintha a Húsvét-szigeti  
monolitok keresnék  
a maguk igazságát  
egy felsőbb horizonton  
a létezés titka mögé lesni  
megkövesedett arcukat  
felpuhítani az öröklé(t)  
oldalában



Esik eső, szép csendesen csepereg...

## KOVÁCS T. ISTVÁN

## Nézik az eget

Derús az idő, kéklik az ég. Végtelen mezején hosszú, fehér csíkokat húznak a repülőgépek. A csíkok eredője valahol a látóhatár alatt kunkorog.

A párhuzamosok a nagy kékség középpontja fölött kezdenek közelíteni, majd a vonalak metszik egymást, nagy X-et alkotva, háromszögeket bocsátva ki magukból. Mintha egy iskolatábla mértan óráján rajzolta volna példának a tanár, hogy az alant nézelődők, a mezőn szorgoskodók számítsák ki a szögeiket.

Később megint párhuzamos lesz a két gép útiránya, egyenesen a nap felé tartanak, fénylenek, mint azok a százával zümmögő géprajok a háború idején, valamelyik nagyváros felé tartva bombaterheikkel. Láttukra, ijesztő hangjuk hallatára, fák alá rejtőztek, futóárkokba húzódtak le az emberek, de most, a békében felnőtt nemzedékekhez tartozók közül valaki égi foci pályához hasonlítja a látványt. -Mintha éppen a játéktér vonalait húznák ki most odafent- mondja és nevet.

-Valami gyakorlat lehet most itten-gyanakszik egy idős ember. -De minek, miért gyakorlatoznának?- tűnődik és egyszerre az a kép villan az emlékezetébe, mikor a falu fölött rajzoltak köröket az ellenséges repülők. Az emberek meg ijedeztek, hogy biztosan a bombázás helyét jelölik így ki, előre.

-Hát, mostan ez csak egy érdekes látvány-gondolja az idős ember is, de eszébe jut, hogy hiába múlt el több mint fél évszázad, ő még az első pillanatban mindig ösztönösen összerezzen, ha esős időben a felhős ég fölött mélyebb hangon bűg egy-egy, akár személyszállító is. Vagy, ha néha piros gömböt ló ki magából valamelyik gyakorló vadászgép. Csak aztán kap észbe, s olykor még nevet is, hogy hohó. Hát nem támad ez, csak manőverezik.

Ami azt illeti, elég ijesztő volt az a hetvenes években is, amikor a közeli szovjet repülőtérről felszálló Mig-ek gyakorlatoztak a fejük fölött. Öregapjával ásták a krumplit odakint a veteményesben. Azok a Mig-ek meg ágyúlövés-szerű hangrobbanásokat hallattak. Zuhanó repüléskor ők mindketten azt hitték, mindjárt közéjük esnek, aztán nyilsebesen fűródtak újra fel, úgy, hogy tán még azok a fehér bárányfelhők is félve rebbentek szét előlük.

-Az anyátokat! -morgott ijedtében maga elé a frontot járt öregapja is. Hangosabban nem mert káromkodni, nehogy a fia észre vegye, ő bizony megijedt.

Öregapja után mostanra a fia lett az öreg, aki a háború idején volt gyerek. Fura módon, mindig eszébe jutnak azok a nyomasztó hangulatú esték, amikor fekete lepellel sötétítették be az ablakot. A szoba csendjét egyszerre távolról jövő, egyre közelebről és mind hangosabban közeledő morajlás törte meg.

Apja a fronton volt. Édesanyjukkal és kishúgával félve bújtak össze, mikor már a fejük fölött hangzott az ijesztő zaj és rezgett az ablaküveg. Aztán megkönnyebbülve néztek össze;

-Elmentek - mondták egyszerre, mikor a motorok hangja már távolodott.

Egy éjszaka éles csattanást hallott a gyerek.

-Mi történt Édesanyám? Tán szétrepedt a lámpaüveg?-kérdezte álmából ébredve.

-Semmi kisfiam. Álmodtál. Aludj csak tovább-nyugtatta az anyja.

Ám Marci néni, a szomszéd tanyán lakó menyé, másnap már korán reggel beállított egy félkosárnyi repeszdarabbal. A közelükben bombát dobott egy eltévedt és a német vadászok által üldözöbe vett angol repülő -mondta, s ez rossz hír volt, mert mindenki félt, hogy az ilyen eset még megismétlődhet.

-Különben a háború végéig hazaköltözünk a szülői házba - közölte Marci néni, - mert félünk. Az a hír járja odakint, hogy a kukoricásokban már partizánok bujkálnak.

Áll az öregember kint a tágas mezőn és nézi az eget. Úgy mint máskor, most is az eszébe jutnak az ütközet napjai. A szovjet csapatok váratlanul jelentek meg a falu előtt. A kis létszámú, meglepett német alakulat katonái kapkodva távoztak teherautóikkal, motorkerékpárjaikkal a szomszéd falu irányába. Visszavonulásukat vadászgépek fedezték. Odafent megkezdődött a kergetőzés. Vöröscsillagos és horogkeresztes gépmadarak harcoltak egymással a falu légterében.

Lent a gépágyúk is felugattak. Fehér nyomjelzős gömböket küldtek a magasba, s közben olyan ritmusos hangok törtek elő az ágyúk csővéből, mintha azt mondanák: -Tela-tela. - pum-pum-pum.

Ők ezt a csatát már az orosz katonák közt nézték az istálló eresze alatt, ahová azok terelték őket. Nehogy még valamelyik fölöttük épp alacsonyan átrepülő harci gép megeressen rájuk egy sorozatot.

Akkor is ragyogott a nap -úgy emlékszik az idős ember. Egyszerre fekete füstfelő jelent meg a gózmanom fölött, s egy német repülő nyílként fűródott a föld felé, ejtőernyő lebegett a lángok közelében. Az orosz katonák egymást ölelgették, táncot lejtettek annak örömére, hogy a tüzeik lelőttek egy német vadászt. Furamód, két tiszt hintóval indult el a német pilótát megkeresni. Vajon milyen sors várhatott arra a pilótára?

Már teljesen bíborszínűvé vált a táj. Szeszélyesen szétszóródott felhőfoszlányok úszkálnak a látóhatár peremén. Az idős ember szeret így meg-meg állni, nézelődni a mezőn, mikor hazafelé tart a munkából, de most még mindig a régi emlékekkel bajlódik: Nem érti, hogy miért jönnek azok elő a bőre alól, a sejtei közül, vagy honnét, ahová bevésődtek, s megrezzentik az idegrendszerét. Ha túl alacsonyan húz el felette, akár egy sportrepülő is, az első pillanat tört részében ösztönösen a földre vetné magát. A híreket hallgatva is olyanokat szokott mondani, mikor az asszonnyal nézik a tv-t és háborús képeket látnak; -Hát még mindig nem értik, hogy ezzel semmire sem mennek? Az emberiségnek még mindig nem nőtt be a fejelága?

Nézi az eget. Úgy nézi, mint mikor arra kíváncsi, hogy lesz-e másnapra szél. Netán pusztító viharral, jéggel érkezik az eső, vagy inkább termést fakasztó áldást hoz magával?

## KEREKES TAMÁS

### Idegen a síromban III. rész

*A regényírásnak három szabálya van:  
sajnos senki nem tudja, melyek azok.  
(Somerset Maugham)*

#### A boldogság egy komoly arcú angyal

Gertrude Stein nemcsak szemtanúja volt, hanem hivatalos krónikása is lett az európai modernizmus heroikus éveinek – bár inkább csak annak a harcnak, amit Párizsban vívtak érte. Az amerikai köztudatba, mint említettük, mindez 1933-ban került, amikor népszerű stílusban megírt sikerkönyvében (**Alice B. Toklas életrajza**) saját írói és művészetpártolói mítoszának építését ügyesen összekötötte a párizsi századelő avantgárd művészetének népszerűsítésével.

A könyvnek egyes kritikusok szerint azért volt óriási sikere, mert egy háziasszony megjátszott naivitásával láttatta az olvasókkal a művészet és a művészek „isteni küldetését”, különösen Picassóét: (artmagazin)

Robert Delunay a feleségével, Soniával járt a negyedbe. Delaunay orfikus kubista. Az orfizmus fogalma akkor született meg, amikor Guillaume Apollinaire a berlini Der Sturm Galériában 1913. februári előadásában ezt a kifejezést először használta. Apollinaire, a Delaunay házaspár barátja poétikus értelmezést adott az általa megnevezett, a Delaunay-k által képviselt festői áramlatnak: Delaunay azt gondolta, hogy ha egy egyszerű szín valóban meghatározza saját komplementer színét, akkor azt nem a fény megtörésével, hanem a prizma minden színének együttes életre keltésével éri el. „Ezt az irányzatot orfizmusnak lehet nevezni.” Amilyen egyértelmű Apollinaire meghatározása, annyira meglepő, hogy milyen sok művészre terjeszti ki annak érvényességét. Ide tartozik Robert és Sonia Delaunay, Marcel Duchamp, Fernand Léger, Francis Picabia művészete, Vaszilij Kandinszkij, Franz Marc, sőt még a futuristák is. „Szeretem a fiatal festők munkáit, mert mindenekelőtt a fényt szeretem” – mondja Apollinaire. Valójában ez az új festészet egyszerre bukkant fel számos európai országban: Németországban, Olaszországban, de elsősorban Oroszországban és Franciaországban. Úgy tűnik, hogy ennek a „fényfestészet”-nek a születésénél többen bábáskodtak: Kupka, Larionov, Delaunay. Noha Kupka és Delaunay más-más úton jártak, mégis tudtak egymás kutatásairól. Az egymással rivalizáló két művész életműve 1913-ra kiteljesedik, de azután egészen eltérő módon bontakozik tovább. Kupka számára a miszticizmus jelent mind többet és többet, míg Delaunay festészetének hangsúlyosan színes és dekoratív jellegzetességeit fejleszti tovább.

Művein a deformáció – mint dinamikus kifejezési mód – a színek egy látványon belüli ritmikus változásához kapcsolódott, amely töréseivel, zaklatott vonalaival az expresszív művészet legnépszerűbb modelljévé vált, és főként Németországban, egészen az 1920-as évek végéig nagy hatást gyakorolt a többi festőre. 1912-es „Párizs városa” című képén már ismét a fény és a szín foglalkoztatta. A képet a Salon des Indépendants-on állította ki, és Guillaume Apollinaire a Szalon legjelentősebb művének nevezte. Nevezetes, szinte stílussteremtő műve ugyanebből az évből az „Ablakok”, amelyen a ritmikusan felrakott színek adnak sajátos dinamizmust a képnek. Apollinaire ennek hatására írta **Ablakok c. versét**

(Végül is unod e régi világot csupa rom

Ó pásztorlány Eiffel-torony a hidak nyája béget e hajnalon

Görög és római ókorban éltél s ebből elég ma néked



A gépkocsik is ódonak zörögve futnak itt elébed  
Csupán a vallás az maradt csak máig új s el nem avúl soha  
S oly egyszerű akár a repülők terén a gépek csarnoka

Európában csak te nem vagy antik ó kereszténység s hiába  
A legmodernebb európai te vagy X. Pius pápa  
S téged akit az ablakok figyelnek visszatart a szégyen hogy bemenj  
Ma reggel egy templomba csöndesen s ott gyónni térdepelj  
Katalógust prospektust olvasol s plakátokat mind hangosan dalolnak itt  
Ímé a költészet ma reggel és prózának vedd az árusok hírlapjait  
És itt a sok füzet mind bűnügyi kalanddal van teli 25 centime-ért  
Nagy emberek arcképe bong s ezer cím döngicsél  
Egy szép utcát láttam ép ma reggel de nevét már elfeledtem én  
Új volt a fényben fényes és kürtként harsant felém  
Igazgatók s munkások sora s a sok szép gyors- és gépírólány  
Hétfő reggeltől szombat estig négyszer is naponta erre járt  
Háromszor bűg fel reggel itt a vad szirénahang  
Déltájban meg csaholni kezd egy megdühödt harang  
A sok sok hirdetmény a tarka táblák és egy fontos  
Vad cégér a falon papagájmódra jajgat és rikoltoz  
Oly bájos utca ez műhely van benne s gyár is  
A Rue Aumont-Thiéville és az Avenue des Ternes között ringatja rejti Páris

Ímé az ifjú utca és te nem vagy más csak egy fiúcska még  
Anyád öltöztet és ruhád fehér és égi kék  
Nagyon jámbor vagy és legrégebb pajtásod René Dalize is már imákat áhít  
S nem vágytok mást csupán a szentegyház csodáit  
Kilenc óra a gáz tompítva kéken ég a hálótermen át kisurrantok ti ketten  
És a kollégium kis templomában térdepeltek hajnalig meredten  
Míg az imálandó ametiszt mélység forog tündökölve  
Krisztus dicsfénye az s forog lobogva mindörökre  
Liliom ő lelkünkben ápolt hófehér  
És rőthajú fáklya melyet nem fojthat el a szél  
Ez a fájdalmas szűz hamvaspiros és sápatag fia  
Ez a csodás imákat bőven termő égi fa  
Ez az öröklét és a becsület kettős bitója itt  
Ez a hatágú csillag égi sápadt

Ez az Isten ki meghal pénteken s feltámad majd vasárnap  
Ez a Krisztus ki égbe száll ahogy a pilóta még soha  
A világ magassági versenyének ő a bajnoka

Örök pupilla Krisztus  
A századok hús pillantása érte örzi már  
S madárrá változik e század és akárcsak Jézus égre száll  
Az ördöghad fejét fölkapva most a bugyrokából utána bámul  
S azt mondja hogy Simon mágust majmolja Júdeából  
Ha széllel száll kiáltják szélhámos semmi más  
s a fényes lebbenő körül tündéri surrogás  
Thianai Apollonius Ikáros Énok Éliás

Lebegnek ott az első gép körül s mind csupa csillogás  
El-elszakadnak tőle néha hogy szabadon  
szálljanak kiket röpit az Oltáriszentség  
A papok akik szállnak már örökké hogy a szent ostyát emeljék  
A repülőgép végül is anélkül hogy bevonná szárnyait leszáll  
És akkor megtelik az ég egy fecskeraj jön millió madár  
Suhogva száll a sok bagoly holló és sólyom s íme ringó  
Csapat jön Afrikából marabu íbisz és flamingó  
S a költők és mesélők ünnepelte Roc-madár is erre szárnyal  
Leszáll karmában Ádám nagy fejével az első koponyával  
A láthatár szélén sas kiáltozik ri  
s Amerikából jön a sok kicsiny kolibri

Kínából pihik jöttek ép most karcsú mind s törékeny  
Egy szárnyuk van csak s párosan röpködnek fenn az égen  
És itt a jó galamb szeplőtlen lélek hófehér  
Akit a lantmadár s nagy pettyű pávahal kísért  
A főnix ez a máglya mely saját magát szüli és újra támad  
Tűzforró hamujával most egy percre elborítja itt a tájat  
A szép szirének is otthagyták már a vad tengerszorost  
És mind a hárman erre szállnak csábosan dalolva most  
S a főnix a sasok s a kínai pihimadár raj  
Pajtáskodnak ott fenn mindannyian a szálló gépmadárral

Most Párisban jársz s magánosan lépdelsz a vad tömegben  
Az autóbuszok csordája görg eléd s bög egyre vészesebben  
És elszorítja torkod a csodás szerelmet féltő félelem  
Mintha többé már soha nem szeretne senkisem  
Ha régmúlt időkben élsz már szerzetes vagy s őriz egy kolostor  
S ti mind pirultok hogyha egy imát rebegtek s féltek a gonosztól  
Kigúnyolod magad s a nevetésed mint Pokol tüze úgy pattog szerte itt  
E nevetés szikrái csillantják fel életed tavát s mélységeit  
Bizony homályos múzeumban függő kép ez  
S hogy közelebbről megnézd néha odalépdelsz

Párisban jársz ma és az asszonyok hada csapzott a vértől ó ne is emlékezz  
Így történt míg a szépség ép lealkonyult és elfeledni ezt is épp elég lesz

Dicsfényes lángoló kövekbe fagyva szép  
Miasszonyunk rám nézett Chartres-ban  
S Szent Szíved vére fenn a Montmartre-on elöntött míg a hajlékodban álltam  
A boldogító szókra vágyom én s beteg vagyok már régen  
E szerelemtől szenvedek s szégyenlem gyöngeségem  
És fogvatart a kép álmatlan élsz miatta s folytonos settengő félelemben  
Kísér e kép de néha mégis messze lebben

Most forró parton ülsz előtted a Földközi-tenger  
Egész évben virágzó citromfák árnyéka rejt el  
Barátaiddal kószálsz alattad leng a bárka  
Egyik Mentonba tér haza egy majd Nizzába s kettő Turbiába

Irtózva nézzük látszanak a víz poliptól nyüzsgő mélyei  
S halak úszkálnak lágy moszat között s Megváltó jelképei

Kis fogadó kertjében üldögélsz most Prága mellett  
Egy rózsaszál az asztalon úgy érzed rólad minden bú lepergett  
S míg félig készen hever itt előtted amit írsz a próza  
Csak nézed egy kicsiny bogárt hogy altat épp szívéen a rózsza

Döbbsenten látod Szent Vid ó agátjain az arcod pontos mását  
Sosem felejtetd már e nap halálos szomorúságát  
Lázárhoz vagy hasonló itt kit meggyötört a nap

A nagy zsidónegyed órái mind ellenkező irányba forganak  
S hátrálsz te is az életedbe vissza lassan s andalogva  
Fülelsz a mély kocsmák ölén zengő cseh dallamokra  
Ha mégis épp fölfelé a Hradzsín útjain s az alkonyat kilobban

Ímé Marseille-ban vagy körötted zöld görögdinnyék halomban

Ímé Coblenzban vagy az Óriáshoz címzett szállodában

Ímé Rómában ülsz fölötted egy japáni naspolyafa ága

Ímé most Amsterdamban vagy egy lánnyal akit szépnak látsz pedig szegényke csúnya  
Egy leydeni diákkal kell majd összeházasodnia s előre únja  
Latinul bérelnek szobákat ott Cubicula locanda  
Már három napja éltem ott mikor Goudába mentem én emlékszem három napra

Párisban állsz a vizsgálóbíró előtt  
Letartóztatnak s elvezetnek ím mint egy gonosztevőt

Oly sokféle utaztál fájdalom s öröm kísért falukon városokon át  
Mielőtt észrevetted volna vad korod s a rettentő hazugságok sorát  
Húsz és harminc éves korodban szerelemtől szenvedtél ziláltan  
Úgy éltem mint egy eszelős időmet elprédáltam  
Nem merek jobb kezemre nézni már és minden pillanatban csak zokognék  
Teérted és miattam kit szeretsz és mindazért mi rémít s bennem hánytorg még

E megriadt kivándorlókat nézed itt szemükből könny pereg  
Istenben bíznak ők s imát motyognak míg az  
asszonyok mellét szopják az éhes kisdedek  
Nehéz szaguk betölti a Gare Saint-Lazare nagy várótermeit  
Mint a háromkirályok bíznak csillagukban s mindenük e hit  
Remélik hogy sok pénzt keresnek majd ó kába terv Argentínában  
S vagyonnal térnek majd haza a vágyott óhazába  
Vörös dunnát vonszol magával egy család ahogy ti is vizitek szívetek  
E dunna éppen oly valószínűtlen mint az álmaink  
S a bús kivándorlók közül néhányan végül itt maradnak  
A Rue des Rosiers vagy a Rue des Écouffes szűk odvain szerényen megtapadnak  
És gyakran látom este őket levegőznek kint a házak mellett

Mint a sakktáblák bábui csak néha lépnek egyet-egyét  
Sok köztük a zsidó az asszonyok parókát hordanak  
Kis boltok nyirkos mélyén ülnek vérszegényen s hallgatag

Megállsz egy alja bár előtt egy pult előtt mit síkos lé mocsok véd  
A szerencsétlenek között megiszol két sou-ért egy gyatra kávé

Egy vendéglőben nézel este szét

E nők nem rosszak itt de mindegyiknek súlyos gond a lét  
Így hát mind még a legcsúnyább is gyötri kedvesét  
Egy rendőr lánya ő a messzi Jersey-ből

Kezén amit nem láttam még sosem kérges repedt a bőr

Hasán a forradás oly végtelen nagy szájalomra indít

Most egy borzalmasan mosolygó lányhoz hajlok s megalázom szájamat

Egyedül vagy közelg a reggel  
A tejesek kannája kondul már az utcán

Az éjjel búcsút int akár egy szép Metíva  
Ez Ferdine a hamis vagy tán Lea ki néz utánad ríva

És úgy iszod akár az életed e lángoló szeszét te  
Akár a pálinkát iszod az életed te

Gyalog akarsz ma hazatérni még Auteuil felé  
Hogy végül is aludni térj óceániai s guineai bálványaid közé  
Egy másik hit s másféle forma Krisztusai ők  
Alacsonyrendű Krisztusok homályos hitre térítők

Ég veled Ég veled

Véresnyaku nap

*Radnóti Miklós fordítása)*

amelyet Delaunay-nak ajánlott. Ő nevezte a festő stílusát orfizmusnak. Ennek a stílusnak a végsőig való elvitele, a tárgy nélküli „tisztá” festészet iránti törekvés nyilvánul meg a „Korongok” és a „Kozmikus körformák” című alkotásain. Eredményei és elméleti írásai révén nagy tekintély övezte, fiatal festők közeledtek hozzá (pl. Franz Marc, August Mack). Kandinszkij is meg- és elismerte, és meghívta a Der Blaue Reiter müncheni kiállítására, amelyen nagy visszhangot váltott ki műveivel (hatása itt jelentősebb volt, mint Párizsban). Ennek a csoportnak a tagjai az elkövetkező években is közel álltak hozzá mind személyes, mind művészi szempontból, de Delaunay-t nem tekinthetjük a csoport tagjának, hanem orfikus kubistának. Az I. világháború idején Spanyolországban és Portugáliában élt. Itteni festményein bizonyos tárgyyszerűség is felfedezhető (csendéletek). A háború után ismét Eiffel-tornyot festett (kedves témáját), majd a 20-as években elkészítette „Futók” című sorozatát. Az 1937-es párizsi világkiállítás kapcsán – Soniával együtt – hatalmas munkába fogott: egy 780 m<sup>2</sup>-es alkotást készített a Légi pavilonba, és tíz, szintén hatalmas színes

domborművet a Vasút pavilonba. Utolsó éveiben már súlyos beteg volt, 1938-ban festette utolsó „Ritmus”-át, ezután összerendezte régebbi írásait, új írásaiban pedig kutatási eredményeit foglalta össze. Montpellierben halt meg 1941-ben.

A költöket kiszorító festők közé tartozott Bourdelle majd Vlaminck és Braque majd Bonnard és Friesz

**MOLNÁR JÓZSEF****Papír-szeletek**

*Nem eszem semmit sem,  
s ha éhezem,  
magamat szolgálom fel.*

---

*A tükör két világot mutat:  
egy kövéret, s egy feketét.  
Mindkettőt unom.*

---

*Süketen születni, rossz csillagzat  
miatt, egy életre kihat;  
süketen élni, egészségesen,  
lustaságra vall; egy következő  
életben bégethatsz miatta.*

---

*Felesleges nyeret adni az alá,  
akit a hintaló is ledob.  
De adnak alá, többet is, s már  
mindenki fogja fejét, aki csak látja,  
rettegve előre, mert mindig leesik,  
ahelyett, hogy megkapaszkodna végre.  
A ló meg úgy röhög, mintha nyerítene.*

---

*Szakadékba tartó képzeletemhez  
csak a golyó kezdő lendülete kell.  
Münchausen báró az utolsó  
pillanatban még mellém ülhet. Hogy aztán  
ott lenn lesz-e felszállópálya?...*

---

*A kihallgatott udvariasan  
felnéz, majd válaszol  
a közömbösnek látszó  
nyomozónak, aki  
idegességét leplezve már az  
ötödik nyugalomnál jár. Ám  
a pirulák nem fedik fel  
a rejtélyt előtte.*

---

*Az öregedő mozdony már  
pihenne evés előtt, s  
után is. Hiába kenegeti  
kerekeit, azok csak sajognak  
tovább. Biztos az idő teszi,  
mondogatja magában, mint  
egy mantrát, ám a rozsdá  
csak pereg, pereg.*

---

*A könnyek megáradt  
patakként indulnak útra,  
honnán hová, meg sem  
kérdetik, annyira  
megszokott kísérőzenéje  
nevetésnek, bánatnak.*

---

*Ha tudnám, megbotlom,  
el sem indulnék  
az életbe.  
Mennyország s pokol között  
liftezel.*

## VÉGH TAMÁS

## versei

## Abszolút ősz

I.

Mint só a vízben, oldódik csönd.  
Szúrt, szikár szavaink mögött,  
Gúzsba kötötten vergődő rettenet.  
Váratlan hír a várva várt rendről,  
Várat magára még. Bagoly ing az ágon,  
S pókfonál kötélén ring a sötét.  
E patkány-idő, ordító fekete rendjét  
Felemésztik a konok éj gyomornedvei.

Távolról mintha szél indulna feléd,  
Puha macskaléptekkel, nesztelen közelít.  
Halk hangok zúdulása ez, mégis erőt  
Hirdet neked, ki magadba bújva élsz,  
S meghallod csened mélyén az intést:  
Ne félj! Reszketve nyúlsz e szó után  
S korai éveid érintései énekelnek feléd  
Odaátról. Mint vízben a só, úgy oldódik  
Csöndedben e furcsán ordasodó béke-árny.

II.

/Állok e ránctalan, szivárvány- őszben veled./  
Abszolút ősz. Csönd és harc. Nehéz üzenetek  
Érnek utol mindenünnen. Ahogyan vörösen  
Fogyatkozó holdak, súlytalanságba vesző  
Hit-lufik lebegnek megsarcolt életed felett.  
Inognak a tévedhetetlenek, s dadog a világ.  
Az áradat elindult, s egymás sarkára hág.  
Szivárvány-őszben szétszéled szédülten  
A csöndben oldott béke, mint a pókfonál.

III.

Abszolút ősz, halk hangok zúdulása ez.  
A ház-haza befalazott ablakai megett,  
Odabenn, odvas vakolat hullik sötéten,  
S fekete fény mögé bújik hallgatagon.  
Odakünn október szivárványa zörren  
Fázva a térdig hulló hajnali dérben.  
Botlik a csönd, s a pirkadat megremeg.  
Vadászgépek húznak el a házad felett.

IV.

Abszolút ősz. A vándor új útra tér.  
Lebomlanak a sátrak, s üdvözítő igék  
Meghallásáért küzd a szív. Kimondott  
Szóban kibomló távlat, s a tett nem áll  
Meg önmagában, ha nem segíti még  
Tovább felebaráti kéz. Csend és harc.  
Szivárványos, október végi látomás:  
Ránctalan, tisztán kimondassék az igaz.



## **Budapest, nyílt város**

Már nem az a működő, megszokott, szervesült káosz  
Fogad reggelente, mikor dolgaid halaszthatatlansága  
E jobb napokat is látott, remegő gettóba hív sürgetőn.

Pályaudvarain, s nagyobb terein települ az ideterelt,  
S mégis oly otthonosan mozgó, teltzsebű, kórhordozó,  
Emberszabású „menekült” tömeg agresszív, parazita

Rákos televénye, mely gyorsabban terjed, mint a fény,  
S eljuthat bárhová, mielőtt a manipulált média csatornáin  
Át is érezhető lenne, hogy milyen bombán ül ez a város.

Itt ez a hely, még ti vagytok lakói, de meddig, ki tudja?  
Szavatok sincs rá, hogyan szakad szét védettségetek,  
Mint nyakon az ér, mikor fojtogatja két görbülő tenyér?

Budapest nyílt város, mint Róma volt a legutóbbi nagy  
Háború alatt. Hadműveleti terület, ha bevallod, ha nem.  
Néma harc folyik itt évtizedek óta, csöndes küzdelem.

Még nem dörögnek ágyúk, hallgatnak a gépfegyverek.  
Hazaárulásról suttognak egyre többen, de a bűnösökre  
Tüskebunkerek várnak berendezve, nem akasztókötelek.

Nyílt a város, nyílt az ország. Felajzott idegek húrjain  
Keringőt játszik a félelem. Béke kéne mégis, igaz szó,  
De érzem, hogy itt már rendet nem tehet más, csak az Isten.

## H. TÚRI KLÁRA

### Önarcképemre

Ne várd hogy kinyíljék tavaszra  
Arca öregasszony arca  
Ne lesd hogy mikor hull térdre  
Éltét alázattal élte  
S jól tudja száraz mellén  
Nincs semmi mi szállását lelné  
S ha kiszáradt méhe  
Álmában utódokat is remélne  
Tudja nincs több olyan gyermek  
Kit ő szerelemmel szerethet

Magának nem kíván apát  
Keresni férfiak között már  
S haján a szélfútta szál  
Ha néha szénaboglyát kuszál  
S azzal ő mosolyt fakaszt  
Hogy senki ki nem gereblyézi azt  
Könnye barázdáiból titkon  
Egy ha érintetlen kihull  
Mert kutya- s macskára van pénze  
S mindig jut madár-eleségre  
S nem vág sohase szégyenszemre  
Szóval már a tudás elébe  
Mikor tehetetlen magányban  
Néz érzései mély kútjába  
Mint a gyerek magát maga  
Azért mégis nagyon sajnálja

S vitába bonyolódik tükrével  
S fel nem foghatja ésszel  
Mint utcán kilakoltatott  
Föl nem foghat önutálatot  
Hogy nem jár kifordított erszénnyel  
Az akit az Isten pénzel  
S nem ismervén föl e kegyelmet  
Tenne az agyában rendet  
S ha bele nem örült ebbe  
Máson már nem keseregne  
De addig be tudja érdemül  
Hogy bele azért sem örül



Tavaszi szél vizet áraszt...

## BÖRZSÖNYI ERIKA

### Rejtőzködő történet

Míg mások a világ megváltására, vagy inkább felforgatására készültek lázasan, Rózát megérintette a szerelem. Megérintette és elhagyta, mielőtt megismerhette volna.

2006. október 23.-ának délutánján figyelt fel a férfire egy internetes társkereső oldalon.

Egy fantom volt csupán, nem is ember, mert arc, név és élet sem tartozott hozzá, csupán egy nicknév: András. És a száraz paraméterek: 185 cm magas, 85 kg testsúlyú, 53 éves, független férfi. Egy vidéki városból.

Az asszony több éve tartó kutatása során mindig független társat keresett. Kitartóan és türelmesen – mint mindenkor adatlapjára, korábban hirdetéseibe írta.

Nem mindenáron. És végre eljutott oda, hogy nem minden kompromisszumot vállal ezért.

Keserű tapasztalatai megtanították rá, hogy a férfiak többsége mást ért a társkeresés fogalma alatt, mint ő. Talán fogalomzavarban szenvednek? Színleg ők is társat keresnek, de többnyire már olyan magas falakat emeltek maguk köré, hogy azon átlesni senkit nem engednek. A látszatok fala is átláthatatlan.

Sokan nem társat, hanem csak alkalmi szexpartnert keresnek. Semmi baj nem lenne, ha ezt így tisztán, egyértelműen közölnék, hisz a nők között is vannak sokan, akik mindössze erre vágnak. A szándékok szerencsés találkozása is előfordulhatna akkor.

De nem, ez túl egyszerű lenne.

A személytelen kérdőívekre adott válaszok alapján mindenki társat keres.

És ismerve a nők többségének érzelmi kiszolgáltatottságát, szeretetéttségét, kiválóan alkalmazzák a megfelelő taktikát, amivel célt érhetnek.

Róza tisztában van vele, hogy ő, mint az üveg, átlátható. Távoll áll tőle a taktikázás, s ezáltal sebezhetővé válik.

Sosem értette, miért van az, ha eljut egy friss kapcsolatban a vágyig és az ágyig, akkorra benne már kialakult az érzelmi kötődés, partnerében pedig még nem. Így aztán, amikor az időnként fellobbanó, általa szerelemnek vélt érzelmi kitöréseket ritkán követte folytatás, második, vagy sokadik találkozás – ő mindig döbbenetet, hiányérzetet, fájdalmat érzett.

Sokszor megtapasztalta már ezt az érzést, mégis védtelenül állt minden újabb alkalom előtt.

De mind között András volt a legkegyetlenebb.

A legkedvesebbnek tűnő, aki úgy játszott az újabb szívűtétjére készülődő, magányos Róza lelkének húrjain, mint egy gitárvirtuóz a hangszerén. Ő, aki túlságosan is korán nyitott Róza felé – mert valljuk be, az asszony ezúttal már óvatosabbnak bizonyult – már azon a bizonyos október 23.-án, a szójátékban is bebizonyította, hogy lelki rokonság van köztük. Levélváltásaik során hamar elfogadta a feltételeit, hogy a körülmények folytán kapcsolatuk csupán levelezés útján, találkozás lehetősége nélkül valósulhat meg, legalábbis egy ideig.

Megdöbbenően gyorsan hangolódtak egymásra, megérezve egymás hangulatait, gondolatait, érzéseit. Sok dologról azonosan gondolkodtak, szóba sem került köztük a szex sokáig, csak a lélek, a tervek, a magány ellen való összekapaszkodás reménye, esélye. A férfi özvegy volt, évek óta egyedül élt, s csak barátai unszolására regisztrálta magát a társkereső oldalon, de nem fűzött hozzá túl sok reményt. Saját bevallása szerint megdöbben, amikor Rózára akadt, mert nem bízott benne, hogy ilyen gyorsan megértő társat talál.

Igaz, András meglehetősen rejtőzködő volt. Sem vezetéknevét, sem lakcímét nem árulta el. Mobilszámának megadása előtt azzal az indokkal tért ki, hogy nincs készüléke, hiszen kevés emberrel tartja a kapcsolatot,

nincs rá szüksége. Felesége halála óta meglehetősen elszigeteltségben él, barátai, kollégái elfogadják ezt a különbségét.

Amikor megtudta, hogy Róza műtétre készül, biztatta őt: hamar meggyógyul majd és rengeteg közös beszélgetés, nevetés, kirándulás, és más élmények várnak rájuk, kettesben!

Az asszony lelke ujjongott: mennyire más ez a kapcsolat, mint a többi! A férfi törődik vele, biztatja, kitart mellette. Eszébe jutottak az első műtét körülményei, amikor elhagyták őt, magányosan, érzelmileg kismizmizve várakozott.

De most itt van András, és minden más lesz! Hihetetlen erőt adott ez neki.

András, akit csak egy fotón, s azt is csupán néhány percre láthatott, mert a férfi feltöltötte ugyan, de rögtön le is vette a képet adatlapjáról. Szabadkozott: nem vagyok olyan szép, hogy itt mutogassam magamat, és Róza, aki néha hihetetlenül naiv, szinte Cilike-szerű tulajdonsággal felruházott, még itt sem fogott gyanút. Még akkor sem, amikor a képet a férfi a felajánlott e-mail címre sem küldte el. Elfogadta, hogy lehet valaki ennyire rejtőzködő, ennyire szégyenlős, hiszen nemrég még ő maga is ilyen volt.

András mindössze ennyi volt: fehér ing, nyakkendő, napbarnította arc, nevetős szemek és az ajkain megcsillanó fény. Még annyi időre sem hagyta fent a férfi a képet, hogy elmentse, csak egy mosoly volt, egy „érintés”, egy pillanat.

Rengeteg üzenetet váltottak: jóreggelt- és jóéjtpuszik jöttek a férfitől, kedves gondolatok, szívet-lelket melengető apró meglepetések kíséretében.

Annyira egymáshoz valónak tündek ők ketten: András és Róza, hogy az asszony félni kezdett, mi lesz, ha a férfi mégsem állja ki a kemény próbát? A várakozás próbáját.

Ahogy közeledett a műtét kitűzött napja, egyre nőtt benne a feszültség, és a bizonytalanság. Egy napon feltette a kérdést Andrásnak: - Mi lesz velünk, félek, hogy elveszítelek!

András megnyugtatta. Erre nem szabad gondolnod! Természetesen megvárlak, és csodás évek várnak ránk, együtt!

Mint puha takaró, burkolta be a megnyugvás Rózát.

Kérdéseket tettek fel egymásnak, így haladtak lépésről-lépésre egymás felé a megismerés útján. Banális, gyermetegnek tűnő dolgok voltak ezek, de fontosak a válaszok, mindkettőjük számára.

- Mi a kedvenc színed? – kérdezte Róza.

- A barna, zöld és talán az okker – felelte a férfi.

Róza örült ennek az apró egybeesésnek: - Állj meg egy tarka lombú őszi fa előtt: az vagyok én –írta válaszában a férfinak.

És most itt ül Róza a hideg, szürke és nyirkos Balaton-parton, nézi az ablak előtti őszi kertet. A távolban megcsillan a palackzöld víztükör, és ő nyeli a könnyeit.

András jut eszébe, a természet, a vizek szerelmese, aki nemrég megígérte neki, hogy majd nyáron együtt elmennek az Adriára, ahol ő még soha nem járt, de ahová mindig is vágyott eljutni.

Látja az ablak előtt a színes lombú őszi fát, egyedül áll a kertben. Utolsó levelek egyike jut eszébe róla, s az álmokat megint a varjak károkozásának kiábrándító valósága váltja fel.

András minden különösebb értesítés, vagy magyarázat nélkül, két nappal az ő sikeres műtete után, megszüntette regisztrációját a közös internetes társkeresőn. Még annyit sem írt: ne haragudj, nem megy.

Mindezt Róza a barátoktól tudta meg, akik végig izgulták, aggódták vele a szív-műtétet, az altatástól az ébredésig, és vele vannak ma is, a lábadozás heteiben. Imádkoztak, sírtak érte és ujjongtak, pedig sokan csupán ugyanabban a virtuális térben léteznek egymás számára, mint András.

De a barátság és a szeretet, ami összeköti őket, sokkal erősebb kötelék, mint a sosem volt szerelem.

Róza arra gondol, amit egy másik alkalommal barátja, Brian mondott neki, vigasztalásul: „Ha valaki ennyi, és ilyen minőségű, mélységű érzellemmel – amit Te nyújtani tudsz – nem tud mit kezdeni, az nem is érdemi meg. És ne sirasd azt, ami nem is volt soha, talán csak a képzeleted játszott veled.”

## VASI FERENC ZOLTÁN

### A DEMOKRÁCIA SZENTSÉGTELENÍT

- Polágh Péter (még) megíratlan opusához -

Látványra méretezett ablak:  
a hercegnő modora tüske  
ruháit bánat szaggatta  
s Ő egyre rózsákkal provokálja  
a Teremtő enyészetet  
Dacból vörös az ablakkeret  
kikönyörgi a házból az éjjelt  
s hagyja szíromlani  
a torokba rekedt szavak helyett  
a félálomra csukódó szemet  
Ajtót tár a fájdalom  
Isten fehérben lebegi át  
a sötétbe burkolódzó szobát  
hagyja megrezzeni a csöndet  
a képbe pingált  
megtört gerincű hegyet  
- állni! Míg  
a hajnal az álmat feledi  
s az alkonyi érkezést hessenti  
mérleget állít kékvérű tusáknak  
  
- a köznép képes a lakomára



Szól a kakas már....

## PRIBOJSZKY MÁTYÁS

## Az első alma

Ádám, ébredés után ásítva nézett körbe, próbálta felfogni, mit lát, mi az ami él, mozog, létezik. Lassan eszmélt, ami érthető, hiszen alig pár napja, hogy az Úr lelket lehelt belé. Mellette Éva is mocorogni kezdett. Könyökével nagyot taszított, pont ott, ahol még piroslott a friss heg. De Ádám nem szólt, nem akarta Évát megijeszteni.

- Mily szép a Paradicsom! - suttogta Ádám gyönyörködve.

- Nézd! - ült fel Éva - a közelükben álló nagy fára mutatva. - Már megint azt álmodtam, hogy ezzel a fával még sok gondunk lesz.

- Mindig ezzel a fával jössz! - bosszankodott Ádám. - Van ott másik fa is, elég.

- Igen, látom, de azokról sosem álmodom. Emlékszem, jött valami kígyó, vagy mi volt, s mindenáron azt akarta, hogy együnk a fa gyümölcséből.

- Na és? - nézett gyanakodva Ádám - Mi történt? Ettél a gyümölcséből?

- De kedvesem! - méltatlankodott Éva - Csak nem képzeled, hogy nélküled! Csak azt nem értem, állítólag minden a mienk, akkor miért pont ezen az egyen kell spórolni?

Ádám bosszúsán nézett a feleségére:

- Már megint kezded? Ezerszer megmondták, hogy tilos!

- Jó, jó, ne gyulladj be rögtön. Már álmodni sem szabad? Bezzeg Lucifer, ő nem ilyen nyámnyila alak

- Hagyjuk Lucifert! Láttam, hogy enyelegtél vele!

- Één? . Hát nem te hősködtél, hogy így nem félsz, meg úgy nem félsz, közben remegett minden porcikád. Különb is, hogy enyelegtem volna, hiszen még fel sem találták e szót. Vagy az a baj, hogy megdicsérte a hajamat, s megesküdt, hogy nekem van a legszebb szemem a világon. Mit tegyek, ha te olyan vagy, hogy még ennyit se veszel észre. Lucifer kijelentette, hogy annak fának a gyümölcse a legjobb, s ha valóban olyan hős vagy, amilyennek képzeled magad, igenis, hozol nekem kóstolót. Kíváncsi volnék...

- Erről szó se lehet! - mondta szigorúan Ádám - Megtiltom, hogy...

- Mi az, hogy *megtiltod*? Miért, ki vagy te?

- Én a te urad és parancsolód vagyok! A te embered!

- Sokra is megyek veled! - fintorgott Éva - Aki még egy vacakalmát se képes...

- Elég a vitából! - pattant fel Ádám. - Erről hallani se akarok többé. Jobb lesz, ha szólsz a barátodnak, ennek a Lucifernek, hogy kerülje a házamat, mert...

Mert...? - Hangzott egy csúfondáros hang a bokorból. Lucifer bukkant elő, fertelmes képén gonosz vigyor, kezében bot. Csak nem verekedni akarsz, Ádám?

- Azt is megkaphatod! S ajánlom, hagyd békén a feleségemet

- Mit hallok! Az első ember féltékeny, s megbánta, hogy megnősült? Mi lesz az utálatok következőkkel?

- Nem tudom, s nem is érdekel!

- Persze, hogy nem tudod, hiszen nem ettél a fáról, de, hogy nem érdekel, ezt kétlem.

- Hát... Na, jó, érdekel... - enyhült meg Ádám. - Szóval, mi köze ehhez a fának?

Éva ezalatt csendbe ült, de minden szót megjegyzett.

- Nem a fa a lényeg, hanem a gyümölcse, az alma. - somfordált közelebb Lucifer - Most még buta vagy, mint ez a bot, de ha csak egyetlen darabot ennél az almából, egyből okos lennél, s Éva is másként nézne rád, nem merne így feleselni veled, mert tisztelne. Olyan okos lennél, hogy Éva és az utálatok következő összes lány rajongana érted. Csak egyre kell vigyáznod. Hé!... Hé!... hová rohansz? Várj! Még nem fejeztem be, a legfontosabbat hallgasd meg.

De Ádám ezt már nem hallotta. Futott lélekszakadva, s csakúgy futtában tépte le az almát, s tömte magába. Az almacsutkát maga mögé dobta. azt Nem vette észre, hogy Éva ott lohol a nyomában, s az eldobott



almacsutkát mint a villám kapja el, s tömi a szájába. Lucifer a fánál érte utol Ádámot, s akkor fejezte be a mondatot:

- Szóval, csak arra kell vigyáznod, hogy Éva meg ne kóstolja az almát, mert reá kétszeresen hat!
- Éva ekkor már egy kis dombocskán ült, fügefaköténykéje teli volt almából, s hol egyikbe, hol a másikba harapott bele.
- Nem rossz ez az alma, bár lehetne édesebb is. - Csípőre vágta a kezeit, úgy folytatta, vészjósló hangon
- Szóval, Ádám, hogy állunk azzal a parancsolgatással?

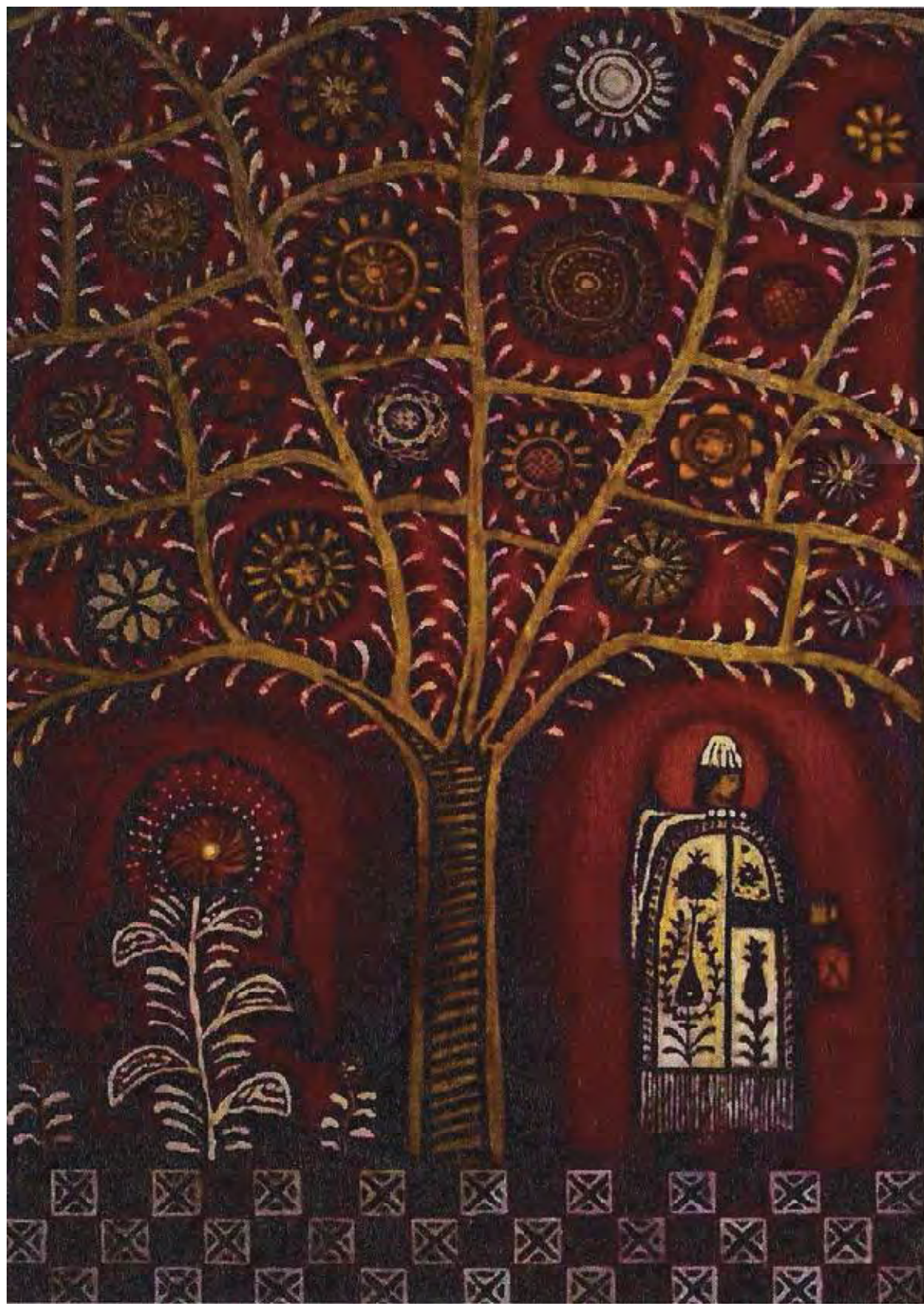
## HÖRÖMPŐ GERGELY

### Értékek

Kicsi gyerek voltam, amikor öreganyámat arról kérdezgettem, miért értékesebb az arany mint a vas, vagy a réz. Hiszen ez csak egy buta kitalálás, minden fém fém, és a vasat sokkal többre lehet használni, mint az aranyat. Nagyapa meg ott nevetett a kályha mellett, és a dohányfüst mellé kifújta sóhaját: milyen igaza van a gyerekeknek!

Néha azóta is felötlik bennem a gondolat, ki, és mi ad, és mi miatt értékeket a tárgyaknak, anyagoknak. Mikor a berlini múzeumban szétrepedt az öt és félezer éves egyiptomi kvarcgyöngy, tudósok egész serege vizsgálta. Szeletet vágtak belőle, reszelték, vegyszerekbe mártották, kisült, hogy közönséges üveg. Tehát nem a rómaiak találmánya az üveg, az üvegtészítés, megvolt már a fáraók korában is. Így a tudomány szempontjából, a történelem jobb megismerésének hasznára ez a kvarcüveg sokkal nagyobb értékkel bír, mint minden más gyöngy, igazgyöngy... Van e mögött valami. Értéktelen anyagával értékes felismerésekhez vezet. Hasonlóképpen vagyunk sokszor embertársainkkal is. A tanár a nemzet napszámosa, vörösréz. Sárgaréz barátaink, az iparosok. Ezüst színben csillognak a sztárok, művészek. Politikusok, népvezérek aranyba foglalják magukat. Ott vannak a „kőszívű” parasztok és a vasfejű proletárok. A gyöngyfejű divatbabák, meg a gyémánt-keményységű hadvezérek. A hévízgyörki Maródi néni, meg sokan mások, agyagfigurái voltak ennek a századnak, de volt valami felettük, mögöttük, meg bennük! Imádságos éneket és jóságot tanultam tőlük. Isten nem ad lehetetlen, kitalált értéket nekünk, mindenfajta és mindenféle anyagot hordozó emberben azt az értéket nézi, ami túlmutat önmagán. Jó, hogy a berlini múzeumban szétrepedt az, amit másnak véltek. Jó, hogy szétrepedt a „kárpit”, és mindnyájunknak van menetelünk az Atyához. Ennek a mai világnak a megromlott értékrend miatti zűrzavar a legnagyobb betegsége. Nem jó a kommunista diktatúra, de idegen tőlem a Mammon-imádó vadkapitalizmus is.

-Egyszer minden szét fog pattanni, és el fog repedni, amit mi bálványozunk. Semmit se ér majd, csak az igazi értékek, melyeket pénzzel, arannyal és ezüsttel soha nem lehet megfizetni.



Elindultam szép hazámbul...

**ELBERT ANITA****Hallod–e Hold a csöndet?**

Csipkés hegyek atom magányában, hol moha,  
Dudva, zuzmó piheg, ott lebeg a nagy vizek  
Felett a Hold árnyéka, mely olybá tűnik, akár  
Egy széndarab. Két vonulat között egy tó csillan  
Fel a magas égre, hunyorogva veszi tudomásul,  
Hogy nevetgélnek benne a hullámok. S mintha  
Szívemből folyt volna vize, remegve rajta lomha  
Századok, fecsegve ment bennem végig, egészen  
A megvilágosodásig. Suttogva adott hálát a hegy  
Sziklaperemén a lecsüngő fa a napfénynek, s oly  
Erősen kapaszkodott gyökere is, hogy túlélje ezt  
A törekeny világot, derűsen. De jöttek a szelek,  
Az orkánok, s vékonyka törzsét döntögették,  
Egészen addig, míg szakadékba nem zuhant, ekkor  
Utolsó könnyeiből születtek meg a harmatcseppek,  
Elpirulva az összes növény, ki él, hogy tartogat még  
A természet csodákat. Kormos éjeken, az erdő mélyén,  
Mikor az orráig sem lát az ember, a Hold visszfénye  
Ad éji napsütést, s felcsillan ekkor néhány virág, kik  
Szirmaikat eregetik, majd kinyújtják, és virul az egész  
Világ. A Föld szemgödre a szakadék, hova halni jár  
A lélek, semmi nem süt oda be, csak a Hold, sárga  
Szemgolyójával. Elszürkül a sok fa, csak ívonalai  
Látszódnak, alakok, beazonosítatlanul. A forma és  
A szín eltűnik, nyomtalanul, ringanak a hangok, oly  
Szelíden, mint az ég mezején a csillagok. Néhány  
Hangya, és méh még dolgozik, rajzik a Hold körül,  
Majd megállnak, és körbenéznek, s angyalok viszik fel  
Lelküket a mennybe. Szikla gondolatok forognak a csontos  
Koponyában, talán a léten, vagy a halálon, a téma nem  
Számít, csak a szándék, és az igyekezet, miközben  
Lógatják karjaikat a tölgyesek. Én, ember emlékezem,  
Csöppen egy kövér esőcsepp fejemre, elindul a lavina,  
Egyetlen gondolatra, s az ok és okozat kusza körjátéka  
Fogad. Szürke gyászfal a holdnélküliség, ez a fekete éj,  
Mozdulatlan minden élőlény, hangtalan a mindenség.  
S mondom ezerszer: „Hallod–e Hold a csöndet?“, mikor  
Lepledet a világra borítod, átérzed–e az emberek összes  
Fájdalmát, és boldogságát? Lesz–e még ünnep a világon,  
S érzékeny leszel–e a gondolatra, mely benned csírázik,  
Léted csöndre hangolódik, s belehallod az ütemet, mit  
Ráróttak a súlyos nemzedékek, hallod–e Hold a csöndet?



Rege a csodaszarvasról...

**DOBROSI ANDREA****Kerge fűszál**

Szeretlek. Te hiába nem, fájdalmat  
átkoz már e szó, s dalolnom kell. Harmat  
csapódott rám csupán, csak fűszál vagyok  
éjben, hajnalon, hol nem ringat karod.  
De nem is csépelted a szót fülemnek.  
Ki hinné, így is telt a fényüreg, szebb  
ahogy csordulsz, mind távolabb peregsz el,  
te vad, messzi vízgyöngy. Bennem öregszel,  
bennem él szökkenésed, mint tolsz magadtól,  
inalsz, akár zerge. Hagyom. Így van jól,  
ha már szeretlek, engednem egyre csak  
távolabb, sziklaszirtig, még ha becsap  
is lényed. A szívem nem. Már tévedett  
sokszor, kerge. Nem tesz több kísérletet.



Édes, kedves feleségem...

## MARUZS ÉVA

## CSALÁDI KIRUCCANÁS

- Jó napot kívánok! Tudna nekünk szállást adni? Két napra. Két felnőtt, két gyerek. Egy szoba? De van benne elég ágy? Jó, a pótágy is megfelel. Úgyis csak két éjszakáról van szó. Hogy hamarabb szólni? Nem tudtunk volna. Itt ment tönkre a jármű. Nem, nem, senki nem sebesült meg! Talán csak néhány fa az erdőben, de azok sem nagyon. Mit keres az autó az erdőben? Mi az az autó? Nem, nem hülyéskedek, csak nem értem. Külföldi, én? Így is lehet mondani. Tehát mi az az autó? Aha, felszíni közlekedési eszköz, értem. Nem, a miénk csillagközi közlekedést szolgál. Űrhajó? Jó név, kifejező.

- Ugyan, dehogy vagyok bolond! Jöjjön ki velem az erdőbe, megmutatom a járművünket. Ott, annál a magaslatnál, majdnem ott, ahol az a torony áll. Onnan láttuk meg ezt a települést, hát legyalogoltunk. Igen, maguknál Aldebarannak hívják a mi környékünk legfényesebb csillagát. Honnan, honnan? Ugyan honnan tudnám, hát a központi rendszerből! Készülnünk kellett, ha már a Földre jöttünk nyaralni. Nem, a nyelvet nem tanultuk, ez a kis fordítóegység beszél, itt a nyakamon.

- Nem pont ide indultunk, de üzemzavarunk lett. Elég méreg, most két nap múlva mehetünk vissza! Löttek a nyaralásnak. Megjavítani? Nem tudom én azt megjavítani. . . A központi rendszer is azt mondta, hogy csak a szakszolgálat fogja tudni orvosolni a hibákat, több is lett egyszerre. De hát miért ne tudnánk hazamenni? A létfenntartó egységek működnek a járműben, a barátaink meg hazahívnak. Azért kell két nap múlva mennünk, délután, háromnegyed négykor. Hát mert akkorra tudta minden barátom szabaddá tenni magát.

- Hazahívnak? Azt nem érti, hogy hazahívnak? Na várjon, lapozok! Megvan! Te-le-por-tá-ci-ó. Ezt érti? Hogy az áltudomány? Miből gondolja? Hát hogy volna természetfeletti jelenség, mikor a természetben játszódik le? Mi rendszeresen használjuk. Áltudomány? Csak azért, mert még nem tudják megmagyarázni? Na, furcsa hozzáállás! Nem baj, majd előbb-utóbb meg fogják érteni. Ha már használják a jelenséget, akkor a helyére kerül az értékrendjükben is. Hogy én magyarázzam el? Sosem volt az ilyesmi erős oldalam. Egészen más a képzettségem.

- Ha érdeklő, gyakorlatban úgy történik, hogy sok barátom, de egyszerre ám, egyidejűleg, csak arra koncentrálok, erősen azt kívánja, hogy mi haza kerüljünk a hajóval. Csak arra gondol, semmi másra. Lehet mondogatni, hogy: „Szeretet ereje, segíts!” vagy „Szeretet ereje, hozd haza őket!”, de mindegy, hogy mit mondanak, ez csak mantra. Az ismételtetése csak a koncentrációban segít, hogy lássa maga előtt, amint mi fölemelkedünk a hajóval, érti? Az egyik barátom mindig azt mondogatja: „A búbánatos életbe! A búbánatos életbe!” Na igen, nálunk is mindig kacagnak rajta. Épp ezért ez a barátom rendszerint magában medítál, hogy másokat ne zavarjon a koncentrációban. Egyedül amúgy is könnyebb elmélyülni.

- Hogy az űrhajóval együtt? Persze, hogy az űrhajóval! De tényleg, milyen jó szó! Milyen kifejező! A hajóval együtt, igen. Gondolja meg, mi tartana bennünket életben az űrben? Muszáj az űrhajóval együtt repülni, akármilyen a tömege. Hogy néhány évig? Ezt meg honnan veszi? Miért kéne nekünk néhány évig repülnünk? Messze van az Aldebaran? Mondja, a térhajlításról még nem hallott? A féreglyukokról? Tényleg nem? Scifi? Az meg mi? Szóval, pusztá fantázia? Rosszul tudja, nem csak fantázia. Na, ide nézzen! Itt ez a papírlap. Ez a pont itt a Föld, ez a másik itt az Aldebaran. Messze vannak egymástól? Persze, hogy messze vannak, úgy rajzoltam. Most megfogom ezt a papírt, így meghajlítom. Most is messze vannak a pontok egymástól? Ugye, milyen közel estek! Ide kell egy féreglyuk, és kész! Mehetünk haza.

- Igen, ha így hajlítja azt a papírt, akkor valóban távolabb esnek a pontjaink. Na, de mi a csudának hajlítsam rosszul a teret, ha jól is tudom?

- Akkor most elmegyünk a gyerekekkel megnézni a lovakat. Odahaza nincs ilyen állat. Megigérttem nekik, hogy lovagolhatnak is, ha a lovaknak nem lesz ellenvetésük.





Sej, a tari réten...

## EMBER ISTVÁN

### A bor dicsérete

Újra itt a szüret napja  
ne búslakodj egykomám,  
lesz majd ami melegítsen  
hideg téli éjszakán.

Lehet fehér vagy vörös,  
édesebb vagy savanykás,  
megtalálja a néki valót,  
minden igaz borbarát.

Mert bort iszik a magyar,  
nem holmi lórét,  
a Jóisten is számon tart  
minden egyes tőkét.

Megmondta a tisztelendő,  
a nagymise után,  
egy pohár bor ebéd előtt,  
egy kancsóval ebéd után.

Este már csak mértékkel,  
hogy éjjel sem szomjazzál,  
ágyad mellé egy üveg  
jó borocskát állítsál.

Reggel aztán úgy ébredsz,  
mintha a mennyben lennél,  
hálát adsz az Úristennek  
minden egyes cseppér.

Mert keresztények maradtunk,  
és megvédtük a Hazát,  
jutalomból adta az Úr  
magyar embernek a borát.



A horgosi csárda ki van festve...

## BESZÁMOLÓK

### Nógrády Andor kiállítása Rétságon

Október 8-án újabb kiállítás nyílt a Rétsági Művelődési Központ galériájában. Tulajdonképpen joggal lehetett volna az Országos Könyvnapok egyik programja, hiszen a Nógrád megyei kiállító művész sok szállal kötődik a kultúrához. Volt tanár, népművelő, de a festészet és grafika mellett összegyűjtött balladákat illusztrált, melyet könyv alakban is elhozott az érdeklődőknek. Talán csak emeli az esemény rangját, hogy nem a könyves sorozat részeként, hanem önálló programnak hirdették a tárlat megnyitóját.

A kiállítóterembe érkezőket kellemes muzsika fogadta. Az "előnézelődést" követően Kelemen Ágnes a szervező intézmény nevében köszöntötte a megjelenteket. Majd Simon Katalin népdalénekes és zenésztársai - Ladányi Ferenc népzeneész, és Keresztes Nagy Árpád kobzos énekmondó - muzsikáltak. Tulajdonképpen élőben előadott illusztrációja is megvalósult a kapcsolódó kötetnek, egy abban talált ballada is elhangzott. A népzene és a falakon látható művek jól kiegészítették egymást. Ha könyvbemutató is az alkalom, akkor a hagyományoknak megfelelően felolvasás illusztrációra is sor került. Szájbely Zsolttól hallottunk egy kiemelt balladát.

A megnyitó beszédre Fábiánné Nógrády Ildikót kérte fel az intézmény. Nem csak annak okán, hogy maga is alkotó, és a helyi Tűzzománc kör vezetője, hanem legfőképpen azért, mert a bemutatkozó művész leánya. Ennél fogva a köszöntő meghatóan szubjektív személyes élményeket elevenített fel. Olyanokat, amelyeket a művek szemléléséből nemigen lehet kiolvasni. Szó esett persze a kiállításra került darabokról is. Ezek többsége linóleummetszet, amelyek valamikor régen készültek. Ez a technika valójában egy színt enged meg és a korabeli könyvkiadásban szívesen használták illusztrációnak. Mint megtudtuk színtelen alkotásokként elrakott művek egyszer újra kezébe kerültek Nógrády Andornak, és akkor gondolta végig, hogyan lehetne a sokszorosító grafikai alkotások lenyomatait színessé, és ezáltal egyedivé tenni. Mert az utólagos színezés a lenyomatokat eltérő formában dolgozta fel. Ezáltal valóban különleges darabok kerültek a rétsági közönség elé. Talán nem is kell mondani - hiszen a rendezvény plakátja és a kapcsolódó kötet is ezt egyértelművé teszi -, hogy az ihletet a magyar ballada- és mondavilág, a magyar nép költészete adta. Valóban kimeríthetetlen forrás művészi feldolgozása került szemünk elé.

A megnyitó szavakat újabb zene, majd Nógrády Andor köszönete követte. A szokások szerint a képek megtekintése mellett volt dedikálás, beszélgetés, itt újra egymásra talált barátokkal, néző és alkotó között.

A hasonló bemutatókról készült riportok hagyományaihoz ragaszkodva ismét kisméretű reprodukcióban megmutatunk néhány művet. Illő megjegyezni, hogy a fotókon - a jobb láthatóság érdekében - elhagytam a paszpartut és a keretet, bár ezekkel kialakuló együttes hatás része a műnek. A kiállítás november 2-ig volt megtekinthető.

Szöveg, fotók: Girasek Károly



**A Művész, Nógrády Andor , és az érdeklődő közönség**





Az est előadói



Fábiánné Nógrády Ildikó méltat



**Nógrády Andor dedikálja a "Magyar népballadák és románcok" című  
kötetét**



**Beszéljünk róla... az értő közönség**





## Madách Imre Irodalmi Napok Asósztrégován

Október 9-10-én, az ember tragédiája szerzője halálának 151. évfordulóján Madách Imre Irodalmi Napokat tartottak a szlovákiai Alsósztrégován, illetve a magyarországi Csesztvén.

Pénteken az alsósztrégovai Madách-kastély volt a helyszíne a Szlovákiai Magyar Kultúra Múzeuma által megszervezett rendezvénynek, amelyen Jarábik Gabriella múzeumigazgató köszöntötte a megjelent magyarországi és szlovákiai vendégeket, illetve a két ország partnerintézményeinek képviselőit. Ünnepi megnyitóbeszédet Czimbalmosné Molnár Éva, Magyarország pozsonyi nagykövete mondott.

A rendezvény elején sor került egy, a Betléri Múzeum gyűjteményéből összeállított kiállítás megnyitójára is. Az érdeklődők Madách életének helyszíneit bemutató 19. századi, eredeti grafikákat tekinthettek meg.

Praznovszky Mihály, Madách-kutató, muzeológus Csipke Rozáliával, a Siker X Könyvkiadó igazgatójával tartott rendkívül szellemes, vidám hangulatú könyvbemutatót saját, Madách Imre napjai a magyar irodalomban 1861-1864 cím alatt megjelent kötetét ajánlva a hallgatóság figyelmébe. Részleteket is felolvastak a műből magyar és szlovák nyelven. (A szerző jelentős munkát végezve a Tragédia megjelenésétől az író haláláig terjedő időszak –Madách irodalmi, és politikusi tevékenységével kapcsolatos – sajtóanyagát nézte át, és gyűjtötte össze. Könyve igazi kincs a Madách kutatók számára is.)

Ezt követően a Madách kastélypark közeljövőben várható felújításának, átalakításának részleteiről hangzott el előadás Júlia Straňáková kertészmérnök részéről. A tervdokumentáció látványtervekkel is szemléltetett bemutatásából kiderült, hogy a szabadtéri burkolatok cseréje, illetve a növényzet megújítása mellett játszótér és kulturális rendezvények megtartására alkalmas szabadtéri színpad kialakítására is sor kerül hamarosan. A Szlovák Nemzeti Múzeummal egyetértésben megvalósítandó munkálatokat uniós források felhasználásával, magyarországi partnerekkel való együttműködésben tervezik megvalósítani 2016. után. A partnerszervezetek: Balassagyarmat önkormányzata, illetve a Petőfi Irodalmi Múzeum képviselői is jelen voltak a rendezvényen.

A délután folyamán az Irodalmi Napok résztvevői kis ünnepséget tartottak a Madách Imre kastélyparkban található síremlékénél is. A jeles íróra emlékezve többek között koszorút helyezett el Czimbalmosné Molnár Éva nagykövet asszony, Molnár Imre a pozsonyi Magyar Kulturális Intézet igazgatója, Jarábik Gabriella múzeumigazgató, Bárdos Gyula a Csemadok országos elnöke, Balogh Gábor és Kliment Éva, a Csemadok Nagykürtösi Területi Választmányának elnöke és alelnöke, valamint Pathó Marianna, a Petőfi Sándor Program ösztöndíjasa.

A Madách Napok rendezvényei következő nap Magyarországon a csesztve-i Madách Emlékházban folytatódtak.

Szöveg: [www.petofiprogram.hu](http://www.petofiprogram.hu)

(Kiegészítés: A megemlékező koszorúzáson beszédet mondott és koszorúzott Andor Csaba Madách-kutató, és a Palócföld folyóirat nevében koszorúzott Mizser Attila és Nagy Csilla is. A túldoldalonközzöljük Andor Csaba ünnepi megemlékező beszédét. A szerk.)

## Hölgyeim és Uraim, tisztelt Megemlékezők!

Amikor Madách halála után édesanyja véletlenül megtalált egy verskéziratot a családi könyvtár egyik kötetének lapjai között, első pillanatban talán azt sem tudta, hogy kinek az írását látja a papírlapon. A ceruza nyoma már elhalványult, és sok volt benne a javítás is. Aztán rájött, hogy ezt a verset sem írhatta más, csakis a legidősebb fia.

Ha korábban került volna a kezébe, bizonyára azt írja a lap aljára, hogy „Emi”, hiszen így nevezték családi körben a költőt, ezzel emlékeztette volna magát (vagy az őt túlélő családtagokat) arra, hogy ezt is a fia írta. De most már öreg volt, nem önmagának, hanem az utókornak, a majdani kutatóknak kellett üzenetet hagynia, és némi töprengés után ugyanazt írta oda, amit most Önök is olvashatnak az alsósztrigovai síremlék talapzatán: „Madách”. Ilyen egyszerűen, keresztnév nélkül. Szokatlan megoldás, különösen egy édesanyától.

Majthényi Anna bizonyára jól ismerte a Madách család hatszáz éves történetét, hiszen házassága révén már több mint fél évszázada ő is ennek a családnak volt a tagja, amikor a vers a kezébe került. Tudta, hogy hány jeles hadvezér, politikus és költő volt a családban; némelyikük a megye határain túl is ismertté tette a Madách nevet. De amikor a verset megtalálta, akkor már azt is tudta, hogy minden őséne az emlékét elhomályosítja a fia, mert mostantól kezdve a Madách név egyet jelent majd övele. Senki sem fogja a jövőben megkérdezni, vajon melyik Madáchról van szó, melyikük írhatta a verset, főleges tehát odaírnia a keresztnévet.

A név azóta is felidézi mindannyiunkban *Az ember tragédiája* alkotóját, akinek fő művét minden korban egy kicsit másképp látjuk: mást emelünk ki belőle, máshová tesszük a hangsúlyt. Nemcsak mi, olvasók vagyunk ezzel így, de a színházi rendezők is, akik kénytelenek a hosszú szövegből kisebb-nagyobb részeket kihagyni. Az eltérő látásmódokat jól jellemzi az illusztráció-sorozat sokfélesége: Zichy Mihálytól napjainkig. Maga Madách is helyenként látszólag önkényesen emelt ki bizonyos történelmi eseményeket, olykor egészen rejtett módon.

Néhány éve, egy orosz Tragédia-fordításhoz írt kísérőtanulmány munkálatai közben gondolkodtam el azon, hogyan magyarázhatnám meg az orosz olvasóknak, hogy miért éppen Hunyadi János neve került a műbe. Hiszen legalább 3–4 olyan magyar történelmi személy van, aki híresebb nála, akinek a neve előbb eszünkbe jut, mint éppen az övé. Ekkor ébredtem csak rá, hogy korábban sohasem gondolkodtam el ezen, sőt, amennyire meg tudom ítélni, soha senki sem indokolta meg: vajon miért éppen Hunyadi esetét Madách választása?

Pedig a válasz egyszerű. A Tragédia a világtörténelemről szól, Madách példáiban egytől egyig a világ történelmének és kultúrájának nagy személyiségeit említi, bár sokszor csak mellékszereplőkként jelennek meg a műben: mint Péter apostol, aki csak a római szín végén szólal meg, vagy Plátón, Michelangelo, Cassius, Luther, akiknek csak egy-két mondatos szerep jut. Vannak persze kivételek is: Kepler és Danton főszerepet kapott, az előbbi nem is egy, hanem két színben. De mi köze van a világtörténelemnek a Kárpát-medence történelméhez? Ezen nyilván Madách is elgondolkodott.

Aztán megtalálta a lehangoló választ: majdnem semmi. Az itt élők többnyire csak elszenvetkék, de ritkán alakították a történelmet. Azokban a kivételes időszakokban, amikor maguk alakították, s nem kívülről kényszerítették rájuk, olyankor is inkább csak a saját történelmüket, amelynek a világtörténelemre nem volt hatása. De volt egy kivételes nap a Kárpát-medence történetében: 1456. július 22. Az iszlám invázió megállítása valóban világtörténelmi jelentőségű volt, ezért került be egyetlen magyar névként a Tragédiába éppen Hunyadi neve.

Nem véletlen, hogy iszlám invázióról beszéltem, nem pedig török vagy oszmán terjeszkedésről. Madách

világossá tette olvasói számára, hogy Hunyadi nem egy országot védelmezett (még kevésbé egy népet), hanem elsősorban egy eszmét, hiszen Lucifer ezt mondja az eszkimó színben:

„Ha nagy Hunyad nem méltó nép körében  
Jó a világra, hogyha szerecsen  
Sátornak árnya reszket bölcsején:  
Mi lesz első hőseből a keresztnek?”

Vagyis Madách szerint nem a bizánci hitvitázók voltak az első keresztény hősök, akik váltakozva küldték egymást máglyára, a pillanatnyi hatalmi és ideológiai erőviszonyok szerint, de nem is Tankréd, a Szentföldről visszatérő kereszties lovag, hanem Hunyadi. Ő történetesen a keleti fronton harcolt, ahol az iszlám vallás oszmán-török katonái próbálták meg betörni, míg mások a nyugati fronton, az Ibériai-félszigeten egy másik muzulmán népnek, a móroknak a visszaszorítására tettek ekkor még eredménytelen kísérletet.

Érdekes, hogy ez a vallásháború, az európai történetírás szóhasználata és szempontrendszere alapján, egyáltalán nem volt mindkét oldalon egyértelmű. Európának ebben a régiójában igen gyakran a törökök elleni küzdelemről beszéltek, ugyanakkor a másik oldalon sohasem a magyarokat, szlovákokat, szerbeket, románokat vagy a többi itt élő népet tekintették ellenségnek, hanem a „hitetleneket”. Vagyis éppenséggel a másik fél tette egyértelművé, hogy itt vallásháborúról van szó: nem a törökök törekedtek Európa leigázására, hanem az iszlám hit harcosai: keleten a törökök, nyugaton a mórok.

Hölgyeim és Uraim, tisztelt Megemlékezők! Amikor elkezdtem tünődni azon, mit is mondjak majd Madách halálának 151. évfordulóján, először nem gondoltam arra, hogy aktualitásokról fogok majd beszélni. Nem is ezzel kezdtem mondandómat, hanem egy ifjúkori verskézirat különös sorsáról beszéltem, egy furcsa anya–fiú kapcsolatról. Aztán mégiscsak napjaink felé kanyarodott a mondandóm.

Az irodalmár hajlamos arra, hogy a nagy mű mögött a jelentős alkotót lássa. Magam is így vagyok ezzel, hiszen amikor kutatok, akkor egy pillanatig se gondolok a huszadik századra, a huszonegyedikre még kevésbé, eszembe se jut az a világ, amelyben élek, csakis az lebeg előttem, amelyben Madách Imre élt. De amikor egy megemlékezésen beszélek róla, akkor teljesen megváltozik a nézőpontom, mert olyankor én sem Madáchot látom, mint ahogyan a Tragédia olvasásakor Önök sem Madáchot látják, hanem inkább Madách szemüvegén át a világot, napjaink világát. És ez így van rendjén: ez a mű azért örökérvényű, mert bárhogy is változik is a körülöttünk lévő világ, Madáchnak az a szemüvege, amelyet *Az ember tragédiájának* nevezünk, mindig megmutat belőle valami újat.

Andor Csaba

*(Hogy is jutottunk el Alsósztrégovára? Az érsekvadkerti könyvtárban Kedd esti beszélgetések címmel rendez irodalmi programokat Kelemenné Nagy Anna könyvtáros. Az évforduló miatt az októberi beszélgetés helyett az Érsekvadkerti Önkormányzat segítségével (akik az utazást finanszírozták) eljuthatott mindenki Alsósztrégovára, aki érdeklődött az esemény után. Köszönet a szervezőnek, és köszönet az utazást biztosítóknak! Túloldalon néhány képpel elevenítem fel az út emlékezetes pillanatait. A szerk.)*



A kiállítás megtekintése



Praznovszky Mihály könyvbemutatója



**Mizser Attila és Nagy Csilla a megemlékezés pillanatában**



**Andor Csaba koszorúz**

## Csáky Károly könyvbemutatója a Nyitott Műhely Galériában, október 30-án, Nagyorosziban

A *Költő* magánkiadásában, a *Magamura Könyvkiadó* gondozásában, a balassagyarmati *Runner Média KFT* nyomdaüzemében elkészült Csáky Károly 55. igen, jól olvasták, az ötvenötödik kötete, ami egyben a negyedik verseskötete, *Lélekrezdülések* címmel.

A Nagyorosziban két hónapja megnyílt és azóta kulturális térként is „üzemelő” Nyitott Műhely Galériában köszöntötték barátai, olvasói a *Költőt*, s várták a nyomdából frissen elhozott új könyv bemutatását. Ahogy azt Csáky Károly elmondta, elsősorban nem költő ő, hiszen néprajzos gyűjtő, etnográfus, a szakrális emlékek felkutatója, fotósa, és ezen emlékek népszerűsítője is egyben, a versek mindezen foglalatosságai között valamiféle megnyugvást, illetve a hétköznapiakból való kiszakadást, elmélyülést, csendet jelentenek számára.

Karaffa Gyula az est „házigazdája” kiemelte Csáky Károly verseiről azt a fontos dolgot, hogy érthetően, költői módon, de tisztán írónak ezen versek, amikben fontos főszerep jut a hitnek. Ahogy Karaffa látja, Csáky az évek során mindvégig egyenes derékkal élt/él közöttünk, nem hajlandó lejjebb adni az általa értékesnek, tisztának, becsületesnek látott dolgokból. Írásai, ténykedése mind-mind ezt igazolják.

Mostani, *Lélekrezdülések* című verseskötete olvastán azt is hihetnénk, hogy komoly-komor versek a Csáky versek... Ám annak, aki a versek értelmét megtalálja, annak kinyílik bennük a reménykedés, a hétköznapi, gyakran szellemünkben eluralkodó problémák ellenére is az örökké optimista alapállás, az életigenlés és a megélt, erős istenhit. Példamutató a versek egyszerűsége, Csáky Károly már rég elvetett minden sallangot, amikor verset ír!

És hogy ért a költészethez, mi sem bizonyítja jobban, mint Az esti kép című verse: „Az ég palástján/ tenyerel/ az est./ Kopott foszlányok/ alól,/ mint ragyogó/ gombok,/ kihullanak/ a csillagok...” Aki ilyen képeket talál egy vershez, az mestere a lírának! Minden verse kimunkált, érlelt darab. „Az Isten/ nem lehet/ becsapni/ sem állva,/ s várva/ remegve/ a csodára,/ sem rohanva/ véres csatákba./ Az Isten/ nem/ elkápráztat-/ ható/ sem alázatos/ lemondással,/ sem magas trónon ülve,/ s magunka ünnepel-/ tetve....” – írja Hitvallás című versében, s ez az egyenes, lényeglátó, az igazat következetesen kimondó költői hozzáállás látszik versein.

A könyvbemutató után hosszú, és kötetlen beszélgetés alakult ki az érdeklődők és Csáky Károly között, aki örömmel és szeretettel fogadta a feléje irányuló figyelem jeleit!

Isten éltesse sokáig a költőt, Csáky Károlyt!

Szöveg: Karaffa Gyula, fotó: Hajósi János.

(A Nyitott Műhely Galéria egy bőrműves élő műhely, ahol Karaffa Gyula mindennapi bőrműves munkáját végzi. Ám, a műhelyben megtekinthető egy a bőrös számban használatos gépek kiállítása, vetített képek előadásokat kérhet az ide látogató a bőrös szakmáról, de a kedves látogatók (akár 30 fős létszámhatárig) le is ülhetnek az asztalokhoz, s elkészíthetnek egy-egy egyszerűbb bőrtárgyat, a saját kezükkel! Minden szerda este 18 órakor bőrös kézműves foglalkozás zajlik, immár sokadik alkalommal. A műhelylátogatás és a foglalkozások tarifáit legyenek szívesek a [karaffagy@ gmail.com](mailto:karaffagy@ gmail.com) címen megkérdezni.

A Nyitott Műhely Galéria mindemellett kulturális programok rendezésére is fel van szerelve: így kézműves alkotók kiállításait, könyvbemutatókat, a Nagyoroszi Hamvas Kör beszélgetéseit, Végh József helytörténeti előadásait, Pálmai István néprajzi filmklubjának filmvetítéseit élvezhetik az ide betérők. A kulturális programok látogatása ingyenes!!)



A főszereplő a Nyitott Műhely Galériában



Érdeklődöm, tehát vagyok...

**Végh József könyvbemutatója Diósjenőn, 2015 november 6.**

Egy csodálatos, kétkötetes helytörténeti mű jelent meg a napokban Végh József mkl. helytörténésztől, amit a diósjenői óvoda aulájában ismerhetett meg először a közönség november 6-án az esti órákban. A *Századok emlékezete*, és az *Elhallgatott esztendők* című keményfedeles könyvek együtt 1000 oldalnyi információt adnak a település múltjából. Bár a teljességre törekedett az alkotó, de annyi az információ, és annyi az újonnan felfedezett kép és történet, hogy ahogy mondta, már az asztalán fekszik a sorozat harmadik kötetének mappája, amibe gyűlik az új anyag.

A kötet családi összefogással készült. Amit a szerző külön kiemelt az az, hogy köszöni feleségének, hű társának az évek hosszú során feléje irányuló segítségét s azt is, hogy elviselte „különcségét”, ami a helytörténeti gyűjtéssel együttjár.

A Végh család több tagja, és sok helybéli érdeklődő (de még más településekről is szép számmal voltunk) jelenlétében ízelítőt adott a könyvek anyagából, majd hosszú sor kígyózott, hogy a könyvek megvásárlása után a dedikációt is megkapják a jelenlévők.

A kötet megvásárolható a szerzőtől, vagy lapunk elektronikus postacímén megrendelve.

Szöveg: Karaffa Gyula, fotók: Végh Károly.







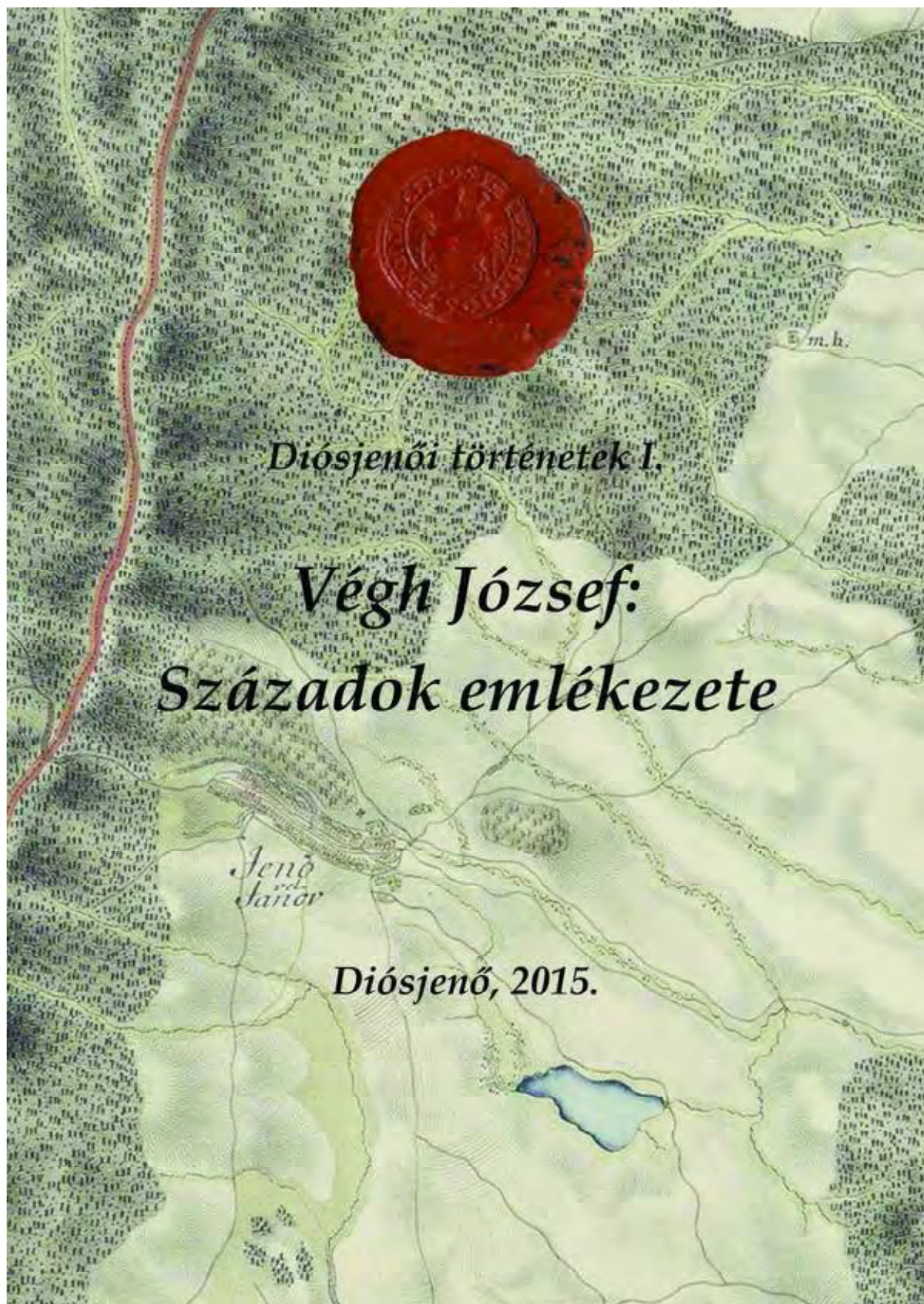
Végh József dedikál



**A közönség... és a szerző eddig megjelent könyveiből álló válogatás**



## KÖNYVAJÁNLÓ



*Diosjenői történetek I.*

**Véghe József:**  
*Századok emlékezete*

*Jenő  
János*

*Diósjenő, 2015.*



*Diósjenői történetek II.*

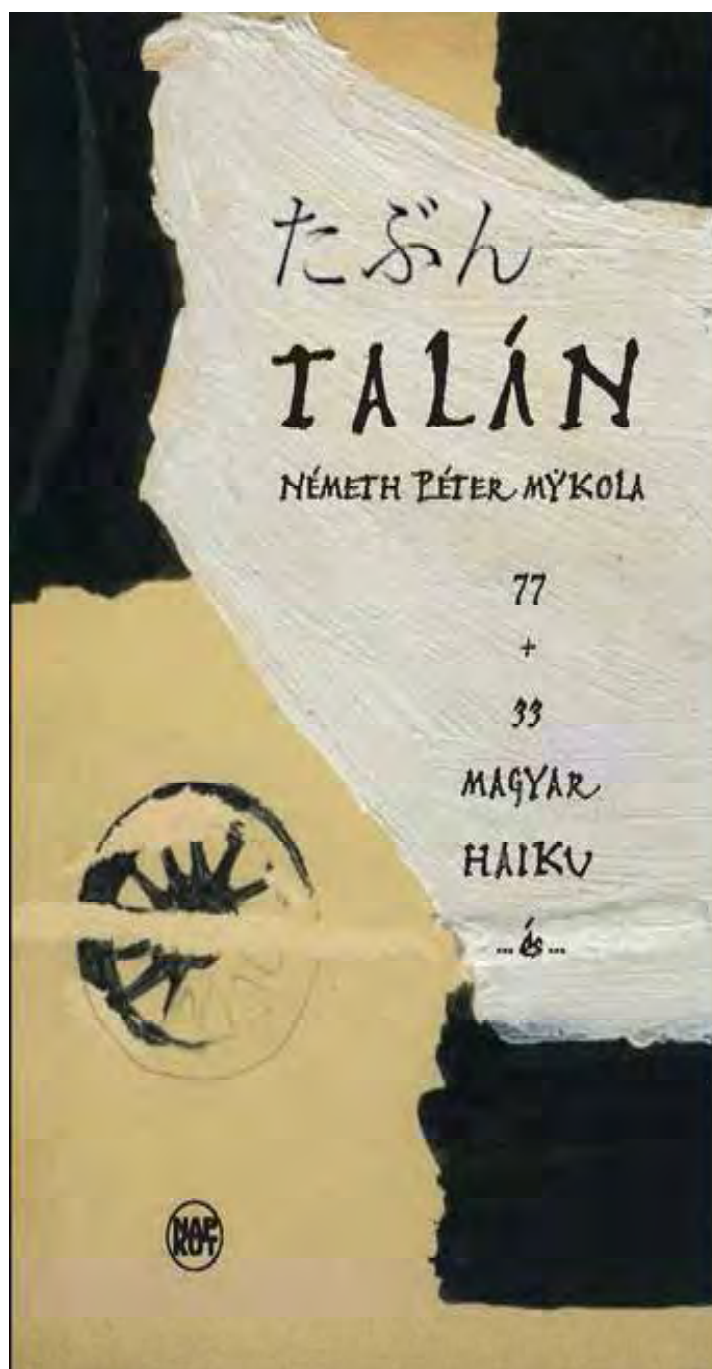
*Végh József:*

*Elhallgatott  
esztendők*

*Történetek a  
második  
világháború  
időszakából*

*Diósjenő, 2015.*

A NapKút Kiadónál megjelent Németh Péter Mykola **Talán** című, 77+ 33 „magyar” haikut tartalmazó kötete, Baksai József grafikáival. A költőtől megszokott mély, „magvas” gondolatokat tartalmazó kötetet november 10-én, kedden, 17 órakor a balassagyarmati művelődési házban mutatják be.

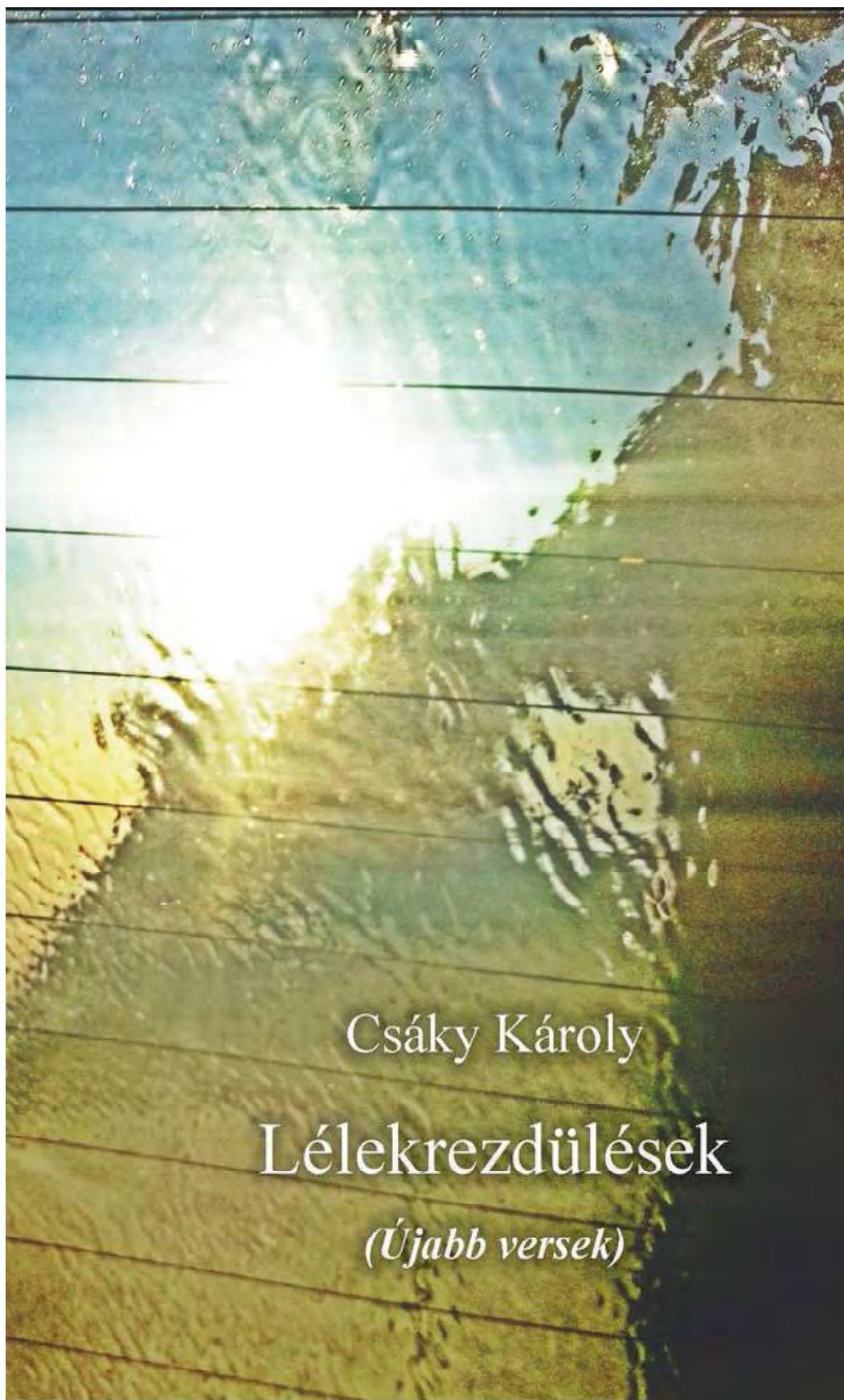


„A haiku egy kicsiny ujj, de a Holdra mutat.”

Németh Péter Mykola élő avantgárd kísérletével, összművészeti törekvéseivel a kortárs magyar irodalomban, az Ekspanszióban, és ebben a kötetében is a haiku hívó-gondolatára Allen Ginsberget idézi. De miért is? Minden bizonnyal azért, mert a haiku műfaja többek között a beat-nemzedék közvetítőjeivel Amerikából az óceánon át érkezett meg az európai kontinensre, s nem közvetlenül a Japán szigetekről, ahogy gondolhatnánk. Ezért nem véletlenül választotta a költő *Talán... című haiku köteté mottójául az ambivalensen globalizálódó világunkat kritikusan jellemző Ginsberg-i megállapítást, miszerint: „Csak az absztrakt haiku képes megtennetni a misztériumot, miközben vaskeletny költészette kalapál vissza a sorokba”. Mire is beszél itt Ginsberg? Feltehetően a szabad verselésben a lírai kifejezésformák összefüggésében arra a kényszerű mozgásra gondol, amit az impresszió, és a szecesszió látványa, hangulata kelt a mai európai haikukban: a Descartes-i logikával, a tudományosság racionalizmusával feledve, ugyanakkor az arisztotelészi metafizikára: „mi van a természet mögött” kérdésre alapozva, az impresszionizmus természetelvű logikájára építve.*

A plenári, a valóságot közvetlen leképezésének vágya munkál ugyanis minden jó haikukban, egészen az absztrakcióig. Egyrésztől úgy, miként a költő Szinyei Merse Pál, Csontváry Kosztka Tivadar, Egy József és Szinyei István festményeire hangolt haikukban. Másrésztől, a szecesszió: a valóságtól való elvonatoztatás, a rítusdalomból való kivonulás, a szilizálás, a japán haikura való irodalmi utalás, erős ornamentika élteit korunk háromsorosait, „háromkái”, „körömversit”, ahogy ezt Mykola haiku füzetében is megtapasztalhatjuk, olvashatjuk. A harmadik évezred nathexében, ebben a sokirányú asszociációs térben „lelekezik”, pulzál a magyar haiku, a japán: Macuo Basó, Busson, Issza, Maszaoaka Siki és mások költészete nyomán, ihletetten, szabadon. Németh Péter Mykola haiku-költészete válasz a magyar epigramma költészetünkkel rokon, moraszámláló, 5-7-5 szótag-számú verselési formára, arra az életérzésre, amit a valóság szemjén a teljesség, a szépség, a harmonia keresése mozgat. Menekülés ez az európai lételemzésből a távoli és titokzatos keleti filozófiák, a zen-buddhizmus, a taoizmus irányába, miközben balandosságunkban az örökérvényűséget kutatjuk, hiszen kozmikus lény az ember, a természet elődegenfeltehetően része, most és mindörökké.

Megjelent *Lélekrezdülések* címmel Csáky Károly negyedik verseskötete, ami egyben a költő-helytörténész-etnográfus 55. megjelent könyve! Megrendelhető a szerzőnél, vagy lapunk elektronikus postacímén. A Szerk.



## PÁLYÁZATOK

### A rétsági Spangár András Irodalmi Kör pályázatot hirdet a vers és prózairók részére.

A pályázaton kizárólag és a témakör megkötése nélkül, minden alkotó részt vehet.

Kizárólag másol meg nem jelent írásművekkel lehet pályázni!

**Az írásokat digitálisan (CD, DVD) is kérjük mellékelni. A pályázatok terjedelme nem haladhatja meg az öt gépelt oldalt.** (Word, Times New Roman, 12 pont, 1,5 sortáv) A jelíges pályázatok mellé, zárt borítékban kérjük mellékelni annak feloldását.

A pályázatból kizárásra kerülnek a későn beérkező és a digitálisan nem beküldött, valamint a nem a kírásban megjelent feltételeknek megfelelő pályaművek.

**Egy jeligéhez maximum három írásmű tartozhat.**

**Az írásművek feladási határideje:**

**2016. JANUÁR 15.**

Cím: *Spangár András Irodalmi Kör  
Városi Művelődési Központ és Könyvtár  
2651 Rétság, Rákóczi út 26., Pf.:24.*

A legjobbnak ítélt alkotás elnyeri a díszes kivitelű Spangár András emléklakettet. A szakmai zsűri által arra érdemesnek ítélt írásokat megjelentetjük a Kör 2016. évi antológiájában és a Kör honlapján is.



Elérhetőségünk:

06-35/550-163, 06-35/350-785

konyvtar@retsag.hu, konyvtar.retsag@gmail.com

# „Palócország boszorkánykonyhája”

Palóc Múzeumbarátok Egyesülete  
receptgyűjtő pályázatot hirdet

A pályázat témaköre

*Jellegzetes régi palóc ételek*

Olyan ételek receptjét várjuk, melyek a palóc tájhoz kötődnek.



**Benyújtás formája**

Géppel vagy kézzel írva, személyes adatokkal (név, cím/e-mail/telefon, életkor), amennyiben rendelkezésére áll, az eredeti recept fotójával együtt, pontos forrásmegjelöléssel (helységnév, a recept eredeti lejegyzője).

**Benyújtás határideje**

2015. december 14.

A pályázat benyújtható e-mailben, postán vagy személyesen

[info@palocmuzeum.hu](mailto:info@palocmuzeum.hu)

MNM Palóc Múzeuma 2660 Balassagyarmat, Palóc liget 1.

A beérkező receptekből válogatás készül az MNM Palóc Múzeuma és a Palóc Múzeumbarátok Egyesülete által összeállított receptkönyvbe

A receptek beküldőinek nevét hozzájáruló engedélyünkkel kiadványunkban feltüntetjük!

MNM Palóc Múzeuma

Tel: 06-35-300-168

<http://palocmuzeum.hu/>

<https://www.facebook.com/palocmuzeum>



**E havi számunk szerzői:**

**Börzsönyi Erika** ( Pásztó ) Budapest író, költő  
**Csáky Károly mkl.** ( Kelenye, 1950) Ipolyság, helytörténész, költő, tanár, néprajzkutató  
**Debreczeny György** ( Budapest, 1958) Budapest, könyvtáros, költő  
**Dobrosi Andrea**(Budapest, 1970) Budapest, költő, szerkesztő  
**Elbert Anita** ( ) Veszprém, tanár, író, költő  
**Ember István** (Balassagyarmat, 1960) Mohora, mozdonyvezető, versmondó, költő  
**Girasek Károly** (1949 Kiskunfélegyháza) Rétság, lapunk webmestere  
**Horváth Ödön** (Budapest, 1938) Kismaros, költő  
**Hörömpő Gergely** (Kisvác, 1945 - Kisvác, 2007) református lelkész, költő  
**Ketykó István** (Szügy, 1946) Verőce, nyugdíjas köztisztviselő, költő  
**Kerekes Tamás**(Budapest, 1957) Kiscset, író  
**Kiss-Simon Áron** (Salgótarján, 1992) Budapest, közgazdász  
**Kiss-Simon Miklós** ( ) Baglyasalja, író, költő  
**dr. Koczó József** (Perőcsény, 1950) Vámosmikola, helytörténész, ny. iskolaigazgató  
**Kovács T. István** (Füzesgyarmat, 1935) Vác, újságíró, író  
**Kő-Szabó Imre** (Orosháza, 1936) Vác, író  
**Maruzs Éva** (Körmend, 1945) Salgótarján, író, babakészítő  
**Molnár József** (Vác, 1961) Vác, költő, mozdonyvezető  
**Pribojszky Mátyás** (Okány, 1931- Tata, 2014) citera-tanár, zenész, író  
**B. Tóth Klára** (Budapest, 1955) Budapest, költő, restaurátor  
**Tóth Imre** (Zalaegerszeg, 1966) Zalaegerszeg, költő, könyvtáros, lapszerkesztő  
**H. Turi Klára** (Győr, 1939) Tata, író, költő  
**Székács László** (Budapest, 1946) Budapest, nyugdíjas mérnök, költő  
**Vasi Ferenc Zoltán** (Tata, 1966) Tata, költő  
**Végh Tamás** (Gödöllő, 1960) Isaszeg, költő, nyomdász

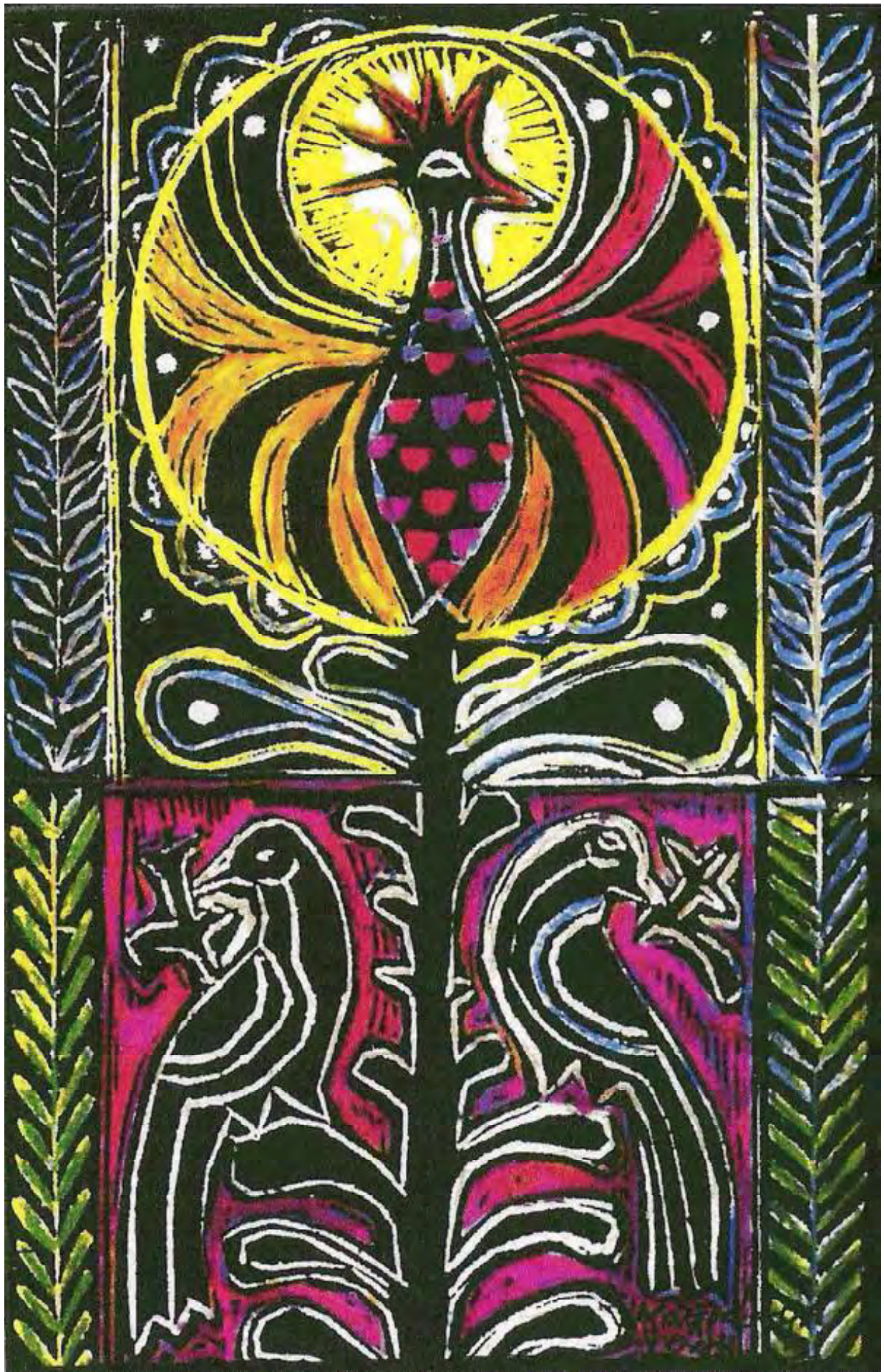
**Impresszum:****Alapító-szerkesztő:**  
**Karaffa Gyula****Helytörténet:**  
**Végh József mkl.****Képzőművészet:**  
**Konczili Éva****Szerkesztőség címe:**  
**2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19****Telefon:**  
**+3630-383-5385****Email cím:**[karaffagy@gmail.com](mailto:karaffagy@gmail.com)**Weblapok:**

[www.karaffamese.freewb.hu](http://www.karaffamese.freewb.hu)  
[www.karaffagy.freewb.hu](http://www.karaffagy.freewb.hu)  
[www.karaffaboros.freewb.hu](http://www.karaffaboros.freewb.hu)  
[www.retsag.net](http://www.retsag.net)

**Terjesztés: kizárólag ingyenesen letölthető PDF formátumban.**

**Internetes lapunkra is vonatkoznak a szerzői jog védelmének szabályai, ezért a Börzsönyi Helikonban megjelent bármilyen anyag más felületen, lapban való felhasználásához az érintett Szerző előzetes engedélye szükséges!**

**A Börzsönyi Helikon 2012. március 27.-től tagja az Ipoly Eurorégió Határon ÁtnyúlóEgyüttműködés egyesületének.**



Hej, páva, hej, páva... Nógrády Andor grafikája